

Aanbeveling van
het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen nr. 2022-R/10
over de wet ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte

**INSTITUT
POUR L'ÉGALITÉ
DES FEMMES
ET DES HOMMES**

INHOUD

I.	Inleiding	4
II.	Seksisme	4
III.	Wettelijk context	5
a.	Internationaal en Europees wettelijk kader	5
b.	Rechtsvergelijking	8
IV.	Seksismewet	9
a.	Contextualisering	9
b.	Het misdrijf van seksisme	13
i.	Een gebaar of een gedrag	13
ii.	De uiting van seksisme	13
iii.	Een ernstige aantasting van de waardigheid	15
iv.	Een of meer bepaalde personen	15
v.	Openbaarheid	15
vi.	Het morele element	16
c.	Grondwettelijk Hof en rechtsgeldigheid van de Seksismewet	17
i.	Rechtmatigheid	18
ii.	Wettigheid	20
iii.	Doeltreffendheid	23
iv.	Conclusie	25
d.	In de praktijk	27
i.	De onderrapportage op het vlak van seksisme	27
ii.	De behandeling van gevallen van seksisme door de politie	28
iii.	De behandeling van gevallen van seksisme door het parket	32
iv.	De jurisprudentie inzake seksisme	34
•	Vonnissen waarbij het strafbare feit van seksisme werd verworpen	34
•	Vonnissen waarin men zich niet uitsprak over seksisme	37
•	Vonnissen waarbij het strafbare feit van seksisme werd weerhouden	38
•	Stand van de rechtspraak	43
v.	Meldingen buiten het toepassingsgebied van de Seksismewet	46
•	Voorwaarde van het specifieke karakter van de betrokkene(n)	46
•	Openbaarheidsvoorwaarde	50
vi.	Het seksistische drukpersmisdrijf	50
V.	Discussie	52

a.	Versterking van de Seksismewet.....	52
b.	Verduidelijking van de concepten	55
c.	Toepassing van de Seksismewet	56
VI.	Aanbevelingen	59

I. Inleiding

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, opgericht bij wet van 16 december 2002 (hierna het "Instituut"), is een instelling die onder meer instaat voor het waarborgen van het principe van gelijkheid van vrouwen en mannen en de bestrijding van elke vorm van ongelijkheid en discriminatie op basis van geslacht en gender.

In die hoedanigheid is het Instituut bevoegd om aanbevelingen te richten tot de overheid ter verbetering van de wet- en regelgeving.

Deze aanbeveling gaat over de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen (hierna: Seksismewet)¹.

II. Seksisme

Seksisme is een moeilijk te vatten begrip. Het is niettemin een fenomeen dat een vruchtbare bodem vormt voor discriminatie, intimidatie en genderongelijkheid. Daarom is het essentieel om het te bestrijden.

In dat kader heeft het Instituut in 2008 aan Magda Michielsens gevraagd om een sociologische studie te voeren naar de definitie van seksisme². Het resultaat was een voorstel van definitie met twee hoofdlijnen. De eerste verwijst naar een geloofssysteem. Seksisme is een geheel van overtuigingen over de geslachten en hun onderlinge verhouding, dat gekenmerkt wordt door een hiërarchisch verband. De tweede heeft betrekking op handelingen die gebaseerd zijn op een ongerechtvaardigd onderscheid tussen de geslachten en die schadelijke gevolgen hebben voor een of meer personen.

Zo gedefinieerd kan het begrip seksisme in sociologische en filosofische zin een breed scala van opvattingen en handelingen omvatten. Seksistische geloofssystemen kunnen dus onder andere gebaseerd zijn op de natuur. Aangezien vrouwen bijvoorbeeld kinderen kunnen krijgen, zou het *natuurlijk* zijn dat zij kinderen krijgen en ervoor zorgen. Een seksistische daad kan al dan niet de uitbarsting zijn van zo'n seksistisch geloofssysteem. In ieder geval gebeurt dit binnen een samenleving die gekenmerkt wordt door opvattingen over vrouwen, mannen en hun rollen.

Allerlei gedragingen kunnen seksistisch zijn. Zo is het onderbreken van vrouwen wanneer zij spreken, vooral tijdens werkvergaderingen, problematisch. Uit studies blijkt dat vrouwen veel vaker worden onderbroken dan mannen³. Dit is een mechanisme dat de boodschap uitdraagt dat wat vrouwen zeggen minder belangrijk is dan wat mannen te zeggen hebben. Door hen meer spreektijd te geven, bevoordeelt dit mechanisme mannen en legt het vrouwen het zwijgen op.

Een ander voorbeeld van seksisme op de werkplek is de beslissing om een mannelijke werknemer te bevorderen in plaats van een werkneemster die moeder is geworden, omdat men denkt dat zij daardoor minder betrokken zal zijn bij haar werk.

---

¹ Wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen, *B.S.*, 24 juli 2014.

² "Definiëring van het concept 'seksisme'", Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2009, beschikbaar op: https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/defini_ring_van_het_concept_seksisme

³ Zie bijvoorbeeld D. JAMES en S. CLARKE, "Interruptions, gender and power : A critical review of the literature", *Gender and conversational interaction*, Oxford University Press, 1992, geciteerd in *Le monopole de la parole. La place des femmes et des hommes dans la conversation*, Femmes Prévoyantes Socialistes, 2019 ; C. WEST en D. ZIMMERMAN, "Sex roles, interruptions and silences in conversation", *Language and Sex: Différence and Dominance*, Newbury House, 1975, geciteerd door C. MONNET, "La répartition des tâches entres les femmes et les hommes dans le travail de la conversation", *Nouvelles questions féministes*, vol. 19, 1998.

Ook mannen kunnen te lijden hebben onder seksisme. Een voorbeeld is het geval van een kandidaat die een verpleegkundige functie wordt geweigerd omdat de werkgever meent dat een man niet over de nodige kwaliteiten beschikt om voor anderen te zorgen.

Sociale media worden ook beïnvloed door seksisme⁴. Onlangs boog het Instituut zich over een nationaal onderzoek naar negatieve ervaringen met sociale media. Een op de drie respondenten krijgt te maken met seksistisch cyberpesten: seksistisch taalgebruik, stigmatisering van het lichaam of de seksualiteit en zelfs bedreigingen met verkrachting.

Seksistisch gedrag komt tot uiting in elk aspect van het dagelijks leven, vooral dat van vrouwen. Een door JUMP uitgevoerd onderzoek illustreert de omvang ervan⁵. Het blijkt dat 98% van de vrouwen al seksistisch gedrag op straat of in het openbaar vervoer heeft meegemaakt. Bovendien heeft 94% van de vrouwen dit soort gedrag al op het werk meegemaakt. Een op de vier wordt er zelfs vaak mee geconfronteerd. Vrouwen ontsnappen er zelfs niet aan in hun familiale omgeving, waar 75% seksisme heeft ervaren. Met andere woorden, zoals de titel van een studie van Vie féminine zo treffend zegt, seksisme "is overal, altijd en in alle vormen"⁶.

III. Wettelijk context

a. Internationaal en Europees wettelijk kader

De internationale en Europese context waarbinnen de Belgische strafbaarstelling van seksisme plaatsvindt, bestaat uit een reeks juridische instrumenten, sommige bindend, andere niet. In ieder geval hebben ze allemaal een belangrijk moreel gezag.

In het algemeen kan worden gesteld dat **seksisme de fundamentele rechten van de mens schendt**. Zo ondermijnt seksisme, door middel van vermijdingsgedrag, bijvoorbeeld het recht om zich vrij te bewegen. Dit is vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens⁷ (artikel 13). Het eerste artikel van de Verklaring bevestigt ook de gelijkheid van alle mensen in waardigheid en rechten. Deze gelijkheid wordt echter bij elk geval van seksistisch gedrag geschonden. Volgens het volgende artikel van de Verklaring, heeft eenieder recht op alle daarin verkondigde rechten en vrijheden, zonder enig onderscheid van eender welke aard, ook niet naar geslacht. De Verklaring bepaalt verder: "Allen hebben aanspraak op gelijke bescherming tegen iedere achterstelling in strijd met deze Verklaring [...]" (artikel 7) en "Eenieder heeft recht op daadwerkelijke rechtshulp van bevoegde nationale rechterlijke instanties tegen handelingen, welke in strijd zijn met de grondrechten hem toegekend bij Grondwet of wet" (artikel 8). Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie moet eveneens vermeld worden. Het is juridisch bindend en legt onder meer het recht op menselijke waardigheid (artikel 1), lichamelijke en geestelijke integriteit (artikel 3), vrijheid en veiligheid (artikel 6) vast, alsook het beginsel van non-discriminatie (artikel 21) en gelijkheid van vrouwen en mannen (artikel 23). Dit zijn rechten die door seksistisch gedrag worden ondermijnd.

Het Actieprogramma van Beijing⁸ maakt duidelijk dat de dreiging van geweld (zowel in het openbare leven als in de privésfeer) een integraal deel uitmaakt van het begrip geweld tegen vrouwen (punt D, 113) en dat de angst voor geweld, met inbegrip van pesterijen, de mobiliteit van vrouwen en hun toegang tot essentiële middelen en activiteiten blijvend beperkt (punt D, 117). Seksistische houdingen zijn een integraal onderdeel van dit verschijnsel. Zij vormen een bedreiging voor geweld, met name seksueel

---

⁴ *Wraakporno, online seksuele intimidatie en andere vormen van cyberpesten. Resultaten uit de enquête #YouToo? en de enquête Wraakporno*, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, 2022, beschikbaar op: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/wraakporno_rapport_0.pdf

⁵ *Sexisme, Bientôt Fini ? Where Do We Stand on Sexism?*, JUMP, 2016, beschikbaar op : [Full Report-Sexisme-French_Englishweb.pdf \(jump.eu.com\)](#).

⁶ *Le sexisme dans l'espace public c'est partout, tout le temps et sous toutes les formes !*, Vie Féminine, 2017.

⁷ Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, gemaakt in Paris op 10 december 1948.

⁸ Actieprogramma van Beijing aangenomen tijdens de vierde Wereldvrouwenconferentie in Beijing op 15 september 1995.

geweld, en hebben vele gevolgen die de vrijheid van vrouwen belemmeren. Het Actieprogramma stelt dat regeringen gewelddaden tegen vrouwen moeten onderzoeken en bestraffen (D.1, 124, b) en slachtoffers toegang moeten bieden tot eerlijke en doeltreffende rechtsmiddelen (D.1, 124, d).

In maart 2020 heeft de VN-Commissie inzake de positie van de vrouw een politieke verklaring aangenomen ter gelegenheid van de vijftiengste verjaardag van de Vierde Wereldvrouwenconferentie⁹. Daarin de regeringen zich ertoe verbinden de Verklaring en het Actieprogramma van Beijing volledig, effectief en versneld uit te voeren door de collectieve inspanningen op te voeren om gendergelijkheid en de verzelfstandiging van alle vrouwen en meisjes te bewerkstelligen, onder meer door de volledige uitoefening van hun mensenrechten te verzekeren. Bij die gelegenheid maakte België een balans op van de geboekte vooruitgang en de uitdagingen op nationaal niveau. In de nota met richtsnoeren over dit onderwerp staat dat "de wet op seksisme verder zal worden gepromoot om een betere handhaving mogelijk te maken" en dat "België zal zorgen voor de uitvoering van Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van de Raad van Europa van 29 maart 2019 betreffende het voorkomen en bestrijden van seksisme"¹⁰.

Ook moet worden verwezen naar het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen¹¹, dat de verdragsluitende staten verplicht alle passende maatregelen te nemen om "het sociale en culturele gedragspatroon van de man en de vrouw te veranderen teneinde te komen tot de uitbanning van vooroordelen, van gewoonten en van alle andere gebruiken die zijn gebaseerd op de gedachte van de minderwaardigheid of meerderwaardigheid van één van beide geslachten of op de stereotiepe rollen voor mannen en vrouwen" (artikel 5, a). Het verdrag verplicht de staten die partij zijn eveneens om "op alle gebieden [...] alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, om de volledige ontplooiing en ontwikkeling van vrouwen te verzekeren, ten einde haar de uitoefening en het genot van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op gelijke voet met mannen te waarborgen" (artikel 3).

Voorts hebben de lidstaten van de Verenigde Naties in 2015 een Programma voor duurzame ontwikkeling tegen 2030¹² aangenomen. Dit voorziet in doelstellingen die collectief op mondiaal niveau moeten worden bereikt. Daartoe behoort het bereiken van gendergelijkheid, hetgeen inhoudt dat alle vormen van discriminatie van en geweld tegen vrouwen worden uitgebannen en dat beleid en wetgeving worden aangenomen die gendergelijkheid bevorderen (duurzame-ontwikkelingsdoelstelling nr. 5).

Wat het Europese rechtskader betreft, is in de eerste plaats Resolutie 2177 (2017) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa van belang, getiteld "Het beëindigen van seksueel geweld tegen en intimidatie van vrouwen in de openbare ruimte"¹³. Daarin neemt de Vergadering "met bezorgdheid kennis van de omvang van het verschijnsel van seksueel geweld tegen en intimidatie van vrouwen in de openbare ruimte". Dit verschijnsel is universeel en leidt ertoe dat vrouwen "uiteindelijk hun gedrag aanpassen, met inbegrip van het aannemen van vermijdingsstrategieën en zelfs het zich terugtrekken uit de openbare ruimte". Daarom roept de Vergadering de lidstaten onder meer op "een einde te maken aan de straffeloosheid door daders van seksueel geweld en seksuele intimidatie in de openbare ruimte te vervolgen".

Nog steeds op het niveau van de Raad van Europa moet rekening worden gehouden met Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van

---

⁹ Politieke verklaring van de VN-Commissie van 9 maart 2020 aangenomen ter gelegenheid van de vijftiengste verjaardag van de Vierde Wereldvrouwenconferentie, E/2020/27.

¹⁰ "Note d'orientation concernant les examens approfondis au niveau national : Belgique", Vijftiengste Verjaardag van de Vierde Wereldvrouwenconferentie en de aanneming van de Verklaring en het Actieprogramma van Beijing (1995), p. 20, beschikbaar op : [an extensive report \(FR\).pdf \(globalwps.org\)](#).

¹¹ Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, aangenomen in New York op 18 december 1979.

¹² Resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, A/RES/70/1, 25 september 2015.

¹³ Resolutie 2177 (2017) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa van belang, Het beëindigen van seksueel geweld tegen en intimidatie van vrouwen in de openbare ruimte.

seksisme¹⁴. In zijn preambule herinnert het Comité van Ministers van de Raad van Europa eraan dat "seksisme een uiting is van historisch ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen, die tot discriminatie leiden en de volledige emancipatie van vrouwen in de samenleving in de weg staan". Het Comité van Ministers merkt op dat seksisme "samenhangt met geweld tegen vrouwen en meisjes, aangezien daden van 'gewoon' seksisme deel uitmaken van een continuüm van geweld dat een klimaat van intimidatie, angst, discriminatie, uitsluiting en onzekerheid schept dat kansen en vrijheid beperkt". In dit verband wordt duidelijk gesteld dat "seksistisch gedrag [...] kan escaleren in of aanzetten tot openlijk beledigend en bedreigend gedrag, waaronder seksueel misbruik of geweld, verkrachting of potentieel dodelijke handelingen". Over de gevolgen van seksisme wordt toegevoegd dat het "ook kan leiden tot verlies van middelen, zelfbeschadiging of zelfmoord". Na te hebben benadrukt dat er nog steeds een kloof bestaat tussen *de jure* en *de facto* gelijkheid van vrouwen en mannen, geeft het Comité van Ministers uiting aan zijn wil om "seksisme te bestrijden als fundamentele oorzaak en gevolg van ongelijkheid tussen vrouwen en mannen".

In dit kader wordt seksisme gedefinieerd als: "Elke handeling, gebaar, visuele voorstelling, mondelinge of schriftelijke verklaring, praktijk of gedraging die gebaseerd is op de opvatting dat een persoon of groep personen vanwege hun geslacht minderwaardig is, en die plaatsvindt in de publieke of privésfeer, hetzij online, hetzij offline, met als doel of gevolg: i. de waardigheid of de intrinsieke rechten van een persoon of groep personen te ondermijnen; of ii. een persoon of een groep personen fysieke, seksuele, psychische of sociaaleconomische schade of leed te berokkenen; of iii. een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving te creëren; of iv. de emancipatie en de volledige verwezenlijking van de mensenrechten van een persoon of een groep personen in de weg te staan; of v. genderstereotypen in stand te houden en te versterken."

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa benadrukt dat "de bestrijding van seksisme [...] deel uitmaakt van de positieve verplichting van staten om de mensenrechten en de gelijkheid van vrouwen en mannen te waarborgen en geweld tegen vrouwen en meisjes te voorkomen" en beveelt de regeringen van de lidstaten derhalve aan "maatregelen te nemen om seksisme en de uitingen daarvan in de privé- en in de publieke sfeer te voorkomen en te bestrijden, en de betrokken partijen aan te moedigen de desbetreffende wetgeving, beleidsmaatregelen en programma's uit te voeren".

Daarnaast bepaalt het Verdrag van de Raad van Europa inzake de voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul)¹⁵ het volgende: "De partijen nemen de nodige wetgevende of andere maatregelen om ervoor te zorgen dat elke vorm van ongewenst gedrag, zij het verbaal, non-verbaal of fysiek, van seksuele aard, dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer door dergelijk gedrag een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd, strafbaar wordt gesteld met strafrechtelijke of andere wettelijke sancties" (artikel 40). Voorts bepaalt dit Verdrag, dat preventie als een van zijn prioriteiten heeft, dat de staten "wetgevende en andere maatregelen nemen ter bevordering en bescherming van het recht van eenieder, in het bijzonder van vrouwen, om gevrijwaard te zijn van geweld zowel in de openbare als in de privésfeer" (artikel 4, lid 1). Maar naast het feit dat seksisme tot uiting kan komen in geweld, houdt de preventie van dit geweld noodzakelijkerwijs de bestrijding van seksisme in.

Ook wordt gewezen op de Resolutie van het Europees Parlement van 11 september 2018 over maatregelen ter voorkoming en bestrijding van pesterijen en seksuele intimidatie op het werk, in openbare ruimten en in het politieke leven in de Unie¹⁶. Het Parlement merkt op "dat pesterijen en

---

¹⁴ Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van seksisme.

¹⁵ Verdrag van de Raad van Europa inzake de voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, gemaakt in Istanbul op 11 mei 2011, S.T.C.E., n°2010.

¹⁶ Resolutie 2018/2055(INI) van het Europees Parlement van 11 september 2018 over maatregelen ter voorkoming en bestrijding van pesterijen en seksuele intimidatie op het werk, in openbare ruimten en in het politieke leven in de EU, *P.E.U.*, C 433, 23 december 2019.

seksuele intimidatie nog steeds een ernstig probleem vormen in diverse sociale omgevingen", met inbegrip van openbare ruimten. Het "verzoekt de Commissie een voorstel in te dienen ter bestrijding van pesterijen en seksuele intimidatie op het werk, in openbare ruimten en in het politieke leven" (punt 13).

Op 16 december 2021 heeft het Europees Parlement een Resolutie aangenomen over MeToo en pesterijen en de gevolgen daarvan voor de EU-instellingen¹⁷. Het Parlement herinnert eraan dat gendergerelateerd geweld geworteld is in de ongelijke machtsverdeling tussen vrouwen en mannen, alsmede in seksisme en genderstereotypen, die hebben geleid tot de overheersing en discriminatie van vrouwen door mannen. In de resolutie wordt onder meer aangedrongen op de invoering van een opleiding tegen pesterijen in het Parlement.

Bovendien heeft de Europese Commissie op 8 maart 2022 een voorstel van richtlijn ingediend ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld¹⁸. De Commissie merkt ter zake het volgende op: "Geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld zijn wijdverbreid in de hele EU en treffen naar schatting een op de drie vrouwen in de EU". Het voorstel heeft bijgevolg tot doel "geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden teneinde een hoog niveau van veiligheid en de volledige uitoefening van de grondrechten binnen de Unie te waarborgen, met inbegrip van het recht op gelijke behandeling en non-discriminatie van vrouwen en mannen. Het voorstel draagt aldus bij tot de totstandbrenging van een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht". De Commissie merkt op dat geweld tegen vrouwen "is geworteld in de maatschappelijk bepaalde rollen, gedragingen, activiteiten en eigenschappen die in een maatschappij passend worden geacht voor vrouwen en mannen" (overweging 7). In die zin wordt benadrukt dat de lidstaten maatregelen moeten nemen die de ontwikkeling van schadelijke genderstereotypen voorkomen, om een einde te maken aan het idee dat vrouwen inferieur zouden zijn, en aan de stereotype rollen van vrouwen en mannen" (overweging 59).

Ten slotte nam het Comité van Ministers van de Raad van Europa op 20 mei 2022 Aanbeveling CM/Rec(2022)16 over het bestrijden van haatzaaiende uitlatingen¹⁹ aan. Het doel van deze aanbeveling is het voorkomen en bestrijden van offline en online haatspraak, met een billijk evenwicht tussen het recht op privacy, het recht op vrijheid van meningsuiting en het verbod op discriminatie.

b. Rechtsvergelijking

Om de beschouwing te plaatsen in de context waarin ze thuishoort, is het interessant elementen van rechtsvergelijking aan te brengen door te verwijzen naar het Franse recht in de strijd tegen het seksisme.

Sinds 2018 stelt het Franse Strafwetboek seksisme strafbaar in de volgende bewoordingen: "Een seksistische belediging is het feit [...] dat aan een persoon een opmerking of een gedraging met seksuele of seksistische connotaties wordt gericht die ofwel de waardigheid van de persoon in kwestie aantast door de denigrerende of vernederende aard ervan, ofwel een intimiderende, vijandige of beledigende situatie jegens deze persoon creëert"²⁰.

Seksistische beledigingen worden bestraft met een boete van 90 tot 750 euro²¹. De boete kan in bepaalde gevallen oplopen tot 1.500 euro, met name wanneer de seksistische belediging gericht is tegen een persoon jonger dan 15 jaar, tegen een kwetsbare persoon (bijvoorbeeld vanwege hun leeftijd of zwangerschap) of vanwege de seksuele geaardheid van het slachtoffer²².

---

¹⁷ Resolutie 2021/2986(RSP) van het Europees Parlement van 16 december 2021 over MeToo en intimidatie — gevolgen voor de EU-instellingen, *P.E.U.*, C 251, 30 juni 2022.

¹⁸ Voorstel voor een richtlijn COM(2022) 105 Van het Europees Parlement en de Raad van 8 maart 2022 ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.

¹⁹ Aanbeveling CM/Rec(2022)16 van Comité van Ministers van de Raad van Europa aan de lidstaten over het bestrijden van haatzaaiende uitlatingen.

²⁰ Artikel 621-1, § I, Frans Strafwetboek.

²¹ Artikelen 621-1, § II en 131-13, Frans Strafwetboek.

²² Artikelen 621-1, § III en 131-13, Frans Strafwetboek.

Daders van seksistische beledigingen kunnen daarnaast ook nog extra worden gestraft²³. Deze bijkomende straffen nemen de vorm aan van een taakstraf en een catalogus van opleidingen, waaruit de rechter een keuze kan maken en die door de veroordeelde op eigen kosten moeten worden uitgevoerd. Deze laatste zouden bijvoorbeeld een cursus burgerschap kunnen volgen, een cursus over sensibilisering voor de preventie en bestrijding van huiselijk en seksistisch geweld, een cursus ter bewustmaking van de strijd tegen de koop van seksuele handelingen, of een cursus ter bestrijding van seksisme en ter bewustmaking van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen²⁴. Het doel van een dergelijke sanctie is "een educatieve en geïndividualiseerde reactie mogelijk te maken"²⁵.

Vermeldenswaardig is ook dat Spanje een wet inzake seksueel geweld heeft aangenomen. Deze wet heeft ten doel het recht op seksuele vrijheid te waarborgen en seksueel geweld uit te roeien²⁶. Daartoe stelt de wettekst het onder meer strafbaar een andere persoon aan te spreken met uitingen, gedragingen of voorstellen van seksuele aard die voor het slachtoffer een objectief vernederende, vijandige of intimiderende situatie creëren.

IV. Seksismewet

a. Contextualisering

In de Belgische wetgeving wordt de gelijkheid van vrouwen en mannen gewaarborgd door artikel 10 van de Grondwet. Voorts bepaalt artikel 11 *bis* van de Grondwet dat de wetgever de gelijke uitoefening van de rechten en vrijheden van vrouwen en mannen moet waarborgen.

Deze grondwettelijk beschermde formele gelijkheid stemt echter verre van overeen met een reële gelijkheid. In veel ruimten kan "de bewegingsvrijheid [van vrouwen] worden belemmerd door seksistisch gedrag, evenals het recht op eerbiediging van de menselijke waardigheid".²⁷ Dat blijkt uit de reportage *Femme de la rue* van Sofie Peeters. In 2012 trok ze met een verborgen camera door de straten van Brussel en registreerde de ontelbare gedragingen en opmerkingen van vreemden tegenover haar: indringende blikken, ongepaste gebaren, obscene opmerkingen en voorstellen, enz. De publieke verontwaardiging over de reportage was groot en leidde tot politieke reacties²⁸. Enerzijds hebben de gemeenten Brussel en Elsene in hun gemeentewet administratieve sancties opgenomen die seksistische beledigingen bestraffen met een boete die kan oplopen tot 250 euro. Anderzijds voegt de wetgever een instrument toe aan het Belgisch juridisch arsenaal: de Seksismewet. De wet kreeg al snel kritiek en er werd beroep aangetekend bij het Grondwettelijk Hof. Verderop in deze aanbeveling bespreken we het arrest van het Hof waarin de geldigheid van de wet werd bevestigd.

Aangezien seksisme alomtegenwoordig is en er "te veel berustende getuigenissen over een al te wijdverbreid fenomeen" zijn²⁹, maakt deze wet seksisme strafbaar. Het doel is "het recht op het respect voor een persoon nieuw leven in te blazen, of deze persoon nu tot het ene of het andere geslacht behoort, en een duidelijk signaal te geven tegen de berusting van de slachtoffers en de straffeloosheid van de daders"³⁰.

---

²³ Artikel 621-1, § VI, Frans Strafwetboek.

²⁴ Artikel 131-5-1, Frans Strafwetboek.

²⁵ Wetsvoorstel ter versterking van de bestrijding van seksueel en gendergerelateerd geweld, effectbeoordeling, NOR: JUSD1805895L/Bleue-1, p. 51.

²⁶ Ley orgánica de 6 de septiembre 2022 de garantía integral de la libertad sexual, *BOE*, n°215, 7 septiembre 2022

²⁷ Wetsontwerp ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen, memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 3.

²⁸ Ch. LEROY, "La loi du 22 mai 2014 tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public. De la difficulté à appréhender juridiquement le harcèlement de rue", *Codes commentés – Droits des femmes*, D. BERNARD et C. HARMEL (dir.), Brussel, Larcier, 2020, p. 350.

²⁹ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 3.

³⁰ *Ibid.*, p.4.

De weg van de autonome strafbaarstelling is gekozen. De wetgever ziet hierin een drievoudig symbolisch, praktisch en grondwettelijk voordeel³¹. Op symbolisch niveau brengt de autonomie van de strafbaarstelling voor de wetgever een grotere zichtbaarheid van strafbaar seksisme met zich mee. In de praktijk zal het "de rechter intellectueel bochtenwerk" besparen "om het gedrag aan een of andere klassieke strafbaarstelling te verbinden"³² en zal het mogelijk zijn om een specifieke jurisprudentie voor dit begrip te ontwikkelen. Tot slot gaat de autonomie van de strafbaarstelling hand in hand met de omschrijving van de bestrafte handeling, overeenkomstig het legaliteitsbeginsel.

Artikel 3 van de Seksisme bestraft eenieder die zich schuldig maakt aan seksistisch gedrag als omschreven in artikel 2 met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en een geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen. De door de rechter opgelegde strafrechtelijke geldboete dient bovendien nog te worden verhoogd met de opdecimen³³. Met andere woorden, de boete moet worden vermenigvuldigd met een coëfficiënt, die momenteel acht bedraagt. Concreet zal het bedrag dat zal moeten worden betaald in geval van een seksistisch misdrijf dus variëren tussen 400 en 8.000 euro.

Een wet van 2019 bepaalt ook dat in geval van een veroordeling op grond van de Seksismewet de rechter richtsnoeren kan geven om ervoor te zorgen dat de inhoud van de werk- of probatiestraf verband houdt met seksisme, zodat het risico wordt beperkt dat soortgelijke strafbare feiten opnieuw worden gepleegd³⁴.

Bij artikel 2 van de wet lezen we het volgende: "Voor de toepassing van deze wet wordt begrepen onder seksisme elk gebaar of handeling die, in de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, klaarblijkelijk bedoeld is om minachting uit te drukken jegens een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie en die een ernstige aantasting van de waardigheid van deze persoon ten gevolge heeft."

Bij het lezen van deze definitie blijkt meteen dat **er geen gelijkwaardigheid bestaat tussen seksisme in de sociologische betekenis van het woord en seksisme zoals gedefinieerd door de wet**. Heel wat sociologisch seksistische gedragingen zullen immers wettelijk niet als seksistische misdrijven worden aangemerkt.

Bovendien is de Seksismewet niet het enige rechtsinstrument dat bij een seksistische situatie kan worden ingezet. Per geval wordt nagegaan welke van deze instrumenten een juridisch antwoord kunnen bieden.

Zo is het bijvoorbeeld strafbaar om, in het openbaar of in aanwezigheid van getuigen, door verbaal of non-verbaal gedrag anderen aan te zetten tot discriminatie, haat, geweld of segregatie van een persoon of groep op basis van een beschermde grond, waaronder ook het geslacht³⁵.

Daarnaast is het ook strafbaar om een persoon te beledigen, hetzij door daden, hetzij door geschriften, prenten of zinnebeelden in het openbaar³⁶. Indien een van de drijfveren van het wanbedrijf bestaat in

---

³¹ Wetsontwerp ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen, verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 5.

³² Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7.

³³ Wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimen op de strafrechtelijke boeten, *B.S.*, 3 april 1952.

³⁴ Wet van 5 mei 2019 houdende wijziging van het Strafwetboek, teneinde meer in te zetten op alternatieve maatregelen bij de beteugeling van door racisme of xenofobie ingegeven delinquentie, en in verband met discriminatie herhaling doeltreffender tegen te gaan, *B.S.*, 28 mei 2019, art. 2 en 3.

³⁵ Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, *B.S.*, 30 mei 2007, art. 26.

³⁶ Artikel 448, Strafwetboek.

de haat tegen, het misprijzen van of de vijandigheid tegen een persoon wegens bepaalde criteria, waaronder zijn of haar geslacht, kan een verzwarende omstandigheid worden ingeroepen³⁷.

Verschillende strafbare feiten die bestaan uit niet-consensuele seksuele handelingen kunnen ook worden vermeld.

Aantasting van de seksuele integriteit is het stellen van een seksuele handeling op een persoon die daar niet in toestemt, al dan niet met behulp van een derde persoon die daar niet in toestemt, dan wel het laten stellen van een seksuele handeling door een persoon die daar niet in toestemt³⁸.

Voyeurisme wordt gedefinieerd als het observeren of doen observeren van een persoon of van deze persoon een beeld- of geluidsopname maken of doen maken, rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel, zonder de toestemming van die persoon of buiten zijn medeweten, terwijl die persoon ontbloot is of een expliciete seksuele daad stelt en terwijl die persoon zich in omstandigheden bevindt, waarin hij redelijkerwijs mag verwachten beschut te zijn voor ongewenste blikken³⁹.

Niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte inhoud is ook een misdrijf. Het bestaat uit het tonen, toegankelijk maken of verspreiden van visuele of geluidsinhoud van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan⁴⁰.

Verkrachting is elke gestelde daad die bestaat of mede bestaat uit een seksuele penetratie van welke aard en met welk middel ook, gepleegd op een persoon of met behulp van een persoon die daar niet in toestemt⁴¹.

Het Strafwetboek stelt het discriminerende motief vast als een verzwarende omstandigheid voor deze misdrijven. Dit is het geval wanneer een van de drijfveren voor de niet-consensuele seksuele handelingen bestaat in haat, minachting of vijandigheid tegen een persoon, met name wegens diens geslacht, zwangerschap, bevalling, ouderschap, verandering van geslacht, genderidentiteit of genderexpressie⁴².

Voorts pleegt wie een persoon heeft belaagd terwijl men wist of had moeten weten dat men door zijn of haar gedrag de rust van die persoon ernstig zou verstoren, krachtens het Strafwetboek het misdrijf van belaging of stalking⁴³. Ook voor dit misdrijf is een verzwarende omstandigheid wegens discriminatoir verwerpelijke motief voorzien⁴⁴.

Elektronische belaging of cyberstalking wordt eveneens bestraft. Wie een elektronisch communicatienetwerk of -dienst of een ander elektronisch communicatiemiddel gebruikt om zijn correspondent overlast te veroorzaken of schade te berokkenen, maakt zich hieraan schuldig⁴⁵.

Er kan ook worden verwezen naar het misdrijf van bedreiging met een aanslag op personen of op eigendommen, hetzij mondeling, hetzij bij een naamloos of ondertekend geschrift, onder een bevel of onder een voorwaarde⁴⁶.

---

³⁷ Artikel 453bis, Strafwetboek.

³⁸ Artikel 417/7, Strafwetboek.

³⁹ Artikel 417/8, Strafwetboek.

⁴⁰ Artikel 417/9, Strafwetboek.

⁴¹ Artikel 417/11, Strafwetboek.

⁴² Artikel 417/20, Strafwetboek.

⁴³ 442bis, Strafwetboek.

⁴⁴ 442ter, Strafwetboek.

⁴⁵ Wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie, *B.S.*, 20 juni 2015, art. 145, §3bis.

⁴⁶ Artikel 327 en 330, Strafwetboek.

De wetgeving betreffende het welzijn op het werk kan ook worden gebruikt om situaties van seksisme op het werk aan te pakken. Geweld, pesten en ongewenst seksueel gedrag zijn juridische begrippen waaraan een reeks bepalingen is verbonden. De werkgever is dus verplicht om de nodige maatregelen te nemen om deze te voorkomen. Er zijn ook sancties voorzien in geval van overtreding van de wetgeving betreffende het welzijn op het werk.

Volgens deze wetgeving is geweld op het werk elke feitelijkheid waarbij een werknemer tijdens de uitvoering van zijn werk psychologisch of fysiek wordt bedreigd of aangevallen⁴⁷. Pesterijen op het werk worden gedefinieerd als een onrechtmatig geheel van meerdere gelijkaardige of uiteenlopende gedragingen, buiten of binnen de onderneming of instelling, die plaats hebben gedurende een bepaalde tijd, die tot doel of gevolg hebben dat de persoonlijkheid, de waardigheid of de fysieke of psychische integriteit van een werknemer bij de uitvoering van zijn werk wordt aangetast, dat zijn betrekking in gevaar wordt gebracht of dat een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd en die zich in het bijzonder uiten in woorden, bedreigingen, handelingen, gebaren of eenzijdige geschriften⁴⁸. Dit gedrag kan verband houden met verschillende criteria, waaronder geslacht, genderidentiteit of genderexpressie. Ten slotte wordt ongewenst seksueel gedrag op het werk gedefinieerd als elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of lichamelijk gedrag met een seksuele connotatie dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast of een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd⁴⁹.

De toevoeging van het misdrijf seksisme naast deze juridische begrippen is echter verre van overbodig⁵⁰. Elk van deze begrippen impliceert immers de combinatie van verschillende bestanddelen. Bijgevolg zijn ze in verschillende concrete situaties toepasbaar. In de voorbereidende werkzaamheden voor de wet wordt hierover bijvoorbeeld het volgende opgemerkt: "de voorgestelde definitie heeft als voordeel dat het verschillende hypothesen kan omvatten die momenteel niet gevat zijn door strafrechtelijke bepalingen van belediging of intimidatie, maar die een minachting uitdrukken voor een persoon omwille van het behoren tot een bepaald geslacht. Een gedrag kan erg minachtend zijn, zonder te beledigen, noch te intimideren"⁵¹. Het is echter niet uitgesloten dat meerdere van deze begrippen tegelijkertijd van toepassing zijn op een bepaald geval en dat het dan bijvoorbeeld passend zou zijn de regels inzake de samenloop van strafbare feiten toe te passen.

Alvorens over te gaan tot een analyse van de bestanddelen van het delict seksisme in de zin van de wet, moet er worden op gewezen dat de verschillende Belgische overheden zich er met het Nationaal Actieplan 2021-2025 toe hebben verbonden om een gezamenlijke strategie te voeren ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld. Dit plan valt onder de verantwoordelijkheid van de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten en is gebaseerd op verschillende doelstellingen, waaronder de uitvoering van acties ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte. Zo zijn verscheidene maatregelen in het plan specifiek gericht op de bestrijding van seksisme. Zo is voorzien om de Seksismewet te evalueren⁵², de aangifte of indiening van een klacht voor onder de wet vallende feiten te vergemakkelijken door middel van een onlineformulier en strategieën te ontwikkelen om de geneigdheid van slachtoffers om aangifte te doen of een klacht in te dienen te vergroten via safe disclosure⁵³, de opleiding door de politiediensten te bevorderen⁵⁴, pro-actieve politie-initiatieven ("police bait") te evalueren en te overwegen deze in andere politiezones uit te rollen wanneer deze initiatieven

---

⁴⁷ Wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk., *B.S.*, 19 september 1996, art. 32ter.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Zie hieromtrent L. STEVENS, D. RASSCHAERT et H. van DIJCKE, "Waarom de seksismewet wel een nuttig instrument is", *Juristenkrant*, 2018, p. 13.

⁵¹ Voornoemde memorie van toelichting, *Parl. Doc.*, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 8.

⁵² Nationaal actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2021-2025, maatregel 78.

⁵³ *Ibid.*, maatregel 79.

⁵⁴ *Ibid.*, maatregel 80.

als goede praktijken worden erkend⁵⁵, en na te denken over een opleidingsaanpak voor jongens en mannen om hun seksistisch intimiderend gedrag in de openbare ruimte te verminderen⁵⁶.

b. Het misdrijf van seksisme

Om onder de definitie van het misdrijf seksisme te vallen, moeten zes elementen aanwezig zijn⁵⁷, namelijk

i. Een gebaar of een gedrag

De definitie bestraft de fysieke of verbale handeling, beledigingen en obscene gebaren, en meer in het algemeen minachtende of denigrerende woorden of houdingen, zelfs als ze niet beledigend of intimiderend zijn.

Voor zover een gebaar een gedraging vormt, zou dit laatste begrip alleen al voldoende zijn geweest⁵⁸. Daarom zullen we ons in de hiernavolgende uiteenzetting daartoe beperken.

Deze eerste voorwaarde kan zich bijvoorbeeld materialiseren in de vorm van een verklaring, een belediging, spugen, iemand achtervolgen of een publicatie op sociale netwerken.

ii. De uiting van seksisme

Minachting voor een persoon, deze persoon als minderwaardig beschouwen of reduceren tot de geslachtelijke dimensie, zijn de verschillende uitingen van seksisme zoals gedefinieerd door de wet.

De parlementaire voorbereiding preciseert het eerste van deze begrippen: minachting verwijst naar hypothesen waarbij "een persoon als niet achtenswaardig of moreel laakbaar wordt beschouwd"⁵⁹.

Zo kan bijvoorbeeld "publiekelijk eraan twijfelen of een vrouw in haar werk een bepaalde taak kan uitvoeren omdat zij een vrouw is"⁶⁰ of "van mening zijn dat een vrouw niet moet streven naar promotie omdat zij veeleer voor haar gezin moet zorgen" als seksisme worden beschouwd⁶¹. Een ander voorbeeld is dat van "de veronderstelling waarbij een uit de echt gescheiden vrouw die vaak publiekelijk door de buurt wordt aangepakt, met het stigma van het feit dat een vrouw niet zonder echtgenoot leven kan noch werken om in haar onderhoud te voorzien"⁶².

De uiting van seksisme, in een van de drie genoemde vormen, moet worden veroorzaakt door het geslacht van de persoon in kwestie. Deze term, die in de voorbereidende werkzaamheden van de wet niet wordt gedefinieerd, moet ruim worden opgevat en in het licht van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen⁶³ (hierna: "Genderwet").. Naast geslacht aan zich slaat de term "geslacht" dus ook op geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken.

Bij het opstellen van de Seksismewet heeft de wetgever immers duidelijk naar analogie van de Genderwet geredeneerd. In die zin wordt in de parlementaire voorbereiding gepreciseerd dat "dient te worden aangestipt dat krachtens artikel 4 § 2 van de genderwet het begrip seksisme de hypothesen van geslachtsverandering omvat"⁶⁴. Voorts stellen zij bij de toetsing van de voorwaarden van het

---

⁵⁵ *Ibid.*, maatregel 81.

⁵⁶ *Ibid.*, maatregel 82.

⁵⁷ Zie ter zake F. KUTY, "L'incrimination du sexisme", *Rev. dr. pén. crim.*, 2015, p. 42 e.v.

⁵⁸ *Ibid.*, p. 43.

⁵⁹ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7.

⁶⁰ Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 15 en 16.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 8.

⁶³ Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, *B.S.*, 30 mei 2007.

⁶⁴ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7.

strafbare feit dat de strafbaarstelling gericht is tegen "gedragingen die om gendergerelateerde redenen gericht zijn tegen een of meer welbepaalde personen"⁶⁵.

Op het moment dat deze toelichting werd geschreven, stelde de Genderwet het criterium van geslachtsverandering al gelijk aan dat van geslacht. De andere hierboven genoemde beschermde criteria werden parallel met of na de Seksismewet vastgesteld. Parallel met de wetgevingsprocedure van de Seksismewet was namelijk een andere wet in de maak: de wet van 22 mei 2014 tot wijziging van de Genderwet met het oog op de uitbreiding ervan naar genderidentiteit en genderexpressie⁶⁶. De laatste werd trouwens genoemd in de parlementaire voorbereiding van de eerste⁶⁷. Het criterium van de sekse-kenmerken werd later toegevoegd bij een wet van 4 februari 2020⁶⁸.

Volledigheidshalve moet worden opgemerkt dat tijdens de opstelling van de Seksismewet een amendement is ingediend⁶⁹. Hierin werd de definitie van seksisme herhaald door de termen "geslacht, genderexpressie of genderidentiteit" te gebruiken in plaats van "geslacht". Verder werden ook de woorden "aantasting van de menselijke waardigheid" vervangen door "vernedering". Het voornaamste doel van de wijziging was echter om het strafbare feit van seksisme op te nemen in artikel 27 van de Genderwet, en niet om het op autonome wijze strafbaar te stellen.

Artikel 27 van de Genderwet stelt elke vorm van aanzetten tot discriminatie, haat, geweld en segregatie jegens een persoon of een groep van personen in het openbaar op grond van hun geslacht strafbaar.

De twee soorten strafbare feiten van het aanzetten tot discriminatie, haat, geweld en segregatie en het seksisme betreffen echter verschillende hypothesen, hoewel niet is uitgesloten dat een gedraging in bepaalde gevallen juridisch op beide manieren kan worden gekwalificeerd.

Hoewel het strafbare feit evengoed in het Strafwetboek had kunnen worden opgenomen, leek de autonomie van de strafbaarstelling de wetgever wenselijk, die er, zoals hierboven uiteengezet, een drievoudig symbolisch, praktisch en grondwettelijk voordeel in zag⁷⁰. Aangezien het amendement de bedoeling van de indieners ervan weerspiegelde om het strafbare feit van seksisme op te nemen in een reeds bestaand artikel van de Genderwet in plaats van een autonome strafbaarstelling te creëren⁷¹, werd het verworpen⁷².

De wettelijke context en de voorbereidende werkzaamheden maken het mogelijk de term "geslacht" uit te leggen overeenkomstig de bedoeling van de wetgever, d.w.z. als verwijzend naar onder meer geslacht, genderidentiteit, genderexpressie en sekse-kenmerken. Dit zorgt voor juridische samenhang tussen de Genderwet en de Seksismewet.

Deze categorieën vormen dus geen exhaustieve opsomming van het begrip "geslacht", dat in feite alle criteria omvat die door de Genderwet worden beschermd, met inbegrip van zwangerschap⁷³.

---

⁶⁵ Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 5.

⁶⁶ Wet van 22 mei 2014 tot wijziging van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen met het oog op de uitbreiding ervan naar genderidentiteit en genderexpressie, *B.S.*, 24 juli 2014, art. 2

⁶⁷ Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p.11.

⁶⁸ Wet van 4 februari 2020 tot wijziging van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen wat het discriminatieverbod op vaderschap of meemoederschap betreft, *B.S.*, 28 februari 2020, art. 2.

⁶⁹ Wetsontwerp ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte en tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie teneinde de daad van discriminatie te bestraffen, amendementen, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/002.

⁷⁰ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7; Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 5.

⁷¹ Zie in die zin de verduidelijking in de parlementaire voorbereiding betreffende het feit dat mevrouw Eva Brems - die het amendement indiende - het verstandiger gevonden zou hebben om "alles in de genderwet op te nemen in plaats van een aparte wet over seksisme te maken", voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, blz. 15.

⁷² Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 16.

⁷³ Wet van 10 mei ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen, *BS*, 30 mei 2007, art. 4.

Het Instituut ontving bijvoorbeeld een melding van een vrouw bij wie de klantendienst de hoorn had opgegooid. De leidinggevende van de werkneemster in kwestie had de meldster teruggebeld en het gedrag van zijn werkneemster gerechtvaardigd met het feit dat zij zwanger was. De vrouw vermeldde daarop dat zij ook zwanger was, waarop werd geantwoord dat het bijgevolg om een gedeelde schuld ging. Aangezien haar probleem nog steeds niet was opgelost, moest zij opnieuw contact opnemen met dezelfde klantendienst. Een andere telefoniste, die merkte dat haar gesprekspartner een beetje van streek was, zei tegen de klant dat het feit dat zij zwanger was geen excuus was. Dit voorbeeld illustreert een geval van seksisme waarvan de reden de zwangerschap van de betrokkene is.

iii. Een ernstige aantasting van de waardigheid

De wet vereist vervolgens dat de uiting van seksisme leidt tot een aantasting van de waardigheid van een persoon, en dat de aantasting ernstig is. Met andere woorden, er is een vernederend effect met een bepaalde ernst vereist⁷⁴. Deze voorwaarde concretiseert in zekere zin de verklaarde doelstelling om de mensenrechten als een genderkwestie nieuw leven in te blazen⁷⁵. Het criterium hangt dus niet zozeer af van de subjectieve beoordeling van de persoon in kwestie, maar veeleer van de perceptie van het collectieve geweten binnen de Belgische samenleving over wat al dan niet een aantasting vormt van de menselijke waardigheid⁷⁶. Seksisme kan dus als strafbaar feit worden aangemerkt, ook al zou de persoon die het seksistische gedrag ondergaat, ermee hebben ingestemd, het niet als een aantasting van zijn waardigheid beschouwen of er zich niet bewust van zijn geweest⁷⁷.

Het komt de rechter toe om te beslissing of het seksisme de waardigheid aantast en ernstig is.

iv. Een of meer bepaalde personen

De strafbaarstelling is niet gericht tegen groepen in abstracto, maar tegen gedrag dat gericht is tegen een of meer specifieke personen wegens hun geslacht. De parlementaire voorbereiding bepaalt bovendien uitdrukkelijk het volgende: "Het seksismemisdrijf behelst evenmin situaties waarbij het vrouwelijk geslacht in zijn geheel wordt gevisieerd, zoals aan machogedrag appellerende reclame, maar wel de gevallen waarbij een welbepaalde persoon of een welbepaalde groep van personen betrokken is"⁷⁸.

v. Openbaarheid

Om als seksisme in de zin van de wet te worden aangemerkt, moet het gedrag plaatsvinden in de omstandigheden bedoeld in artikel 444 van het Strafwetboek. Met andere woorden, openbare omstandigheden zijn noodzakelijk. Meer specifiek moet het gedrag geschieden:

- in een openbare bijeenkomst of plaats; of
- in tegenwoordigheid van verscheidene personen, in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken; of
- om het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen; of
- door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden; of
- door geschriften, die niet openbaar gemaakt, maar aan verscheidene personen toegestuurd of meegedeeld worden.

---

⁷⁴ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7.

⁷⁵ *Ibid.*, p. 4.

⁷⁶ F. KUTY, op. cit., p. 46 en 47.

⁷⁷ *Ibid.*; G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, B.35.1.

⁷⁸ Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 11.

vi. Het morele element

Elk strafbaar feit heeft een moreel element⁷⁹. Strafbare feiten kunnen dus worden ingedeeld naar gelang van wat de intentie van de dader is.

In het geval van het strafbare feit van seksisme is dit morele element onduidelijk. Er is inderdaad enige onenigheid over de intentie die van de dader wordt verwacht.

Volgens de parlementaire voorbereiding van de wet moet het strafbaar gestelde gedrag worden gekenmerkt door "de wil (bijzonder opzet of intentie) tot beschadigen"⁸⁰. Een specifieke intentie om te beschadigen zou dus in die zin noodzakelijk zijn.

Bepaalde rechtsleer meent echter dat hier sprake is van verwarring en dat in feite een geringere intensiteit vereist is. Het gebruik van de term "klaarblijkelijk" doet immers geloven, zoals Franklin Kuty duidelijk maakt, dat "de wet veeleer de wil van het resultaat vereist, gekwalificeerd door de klassieke rechtsleer van de algemene opzet, die wordt opgevat als de intentie om willens en wetens de verboden handeling uit te voeren met de eventuele onrechtmatige gevolgen ervan, de onrechtmatige handeling die erin bestaat minachting uit te drukken ten opzichte van een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie"⁸¹.

Deze tweede analyse van het morele element van het strafbare feit van seksisme sluit nauwer aan bij het begrip seksisme dat door de Raad van Europa wordt voorgesteld in zijn aanbeveling betreffende het voorkomen en bestrijden van seksisme⁸². Er is geen sprake van een specifieke intentie, hetgeen de interpretatie van de Belgische definitie ondersteunt als zou zij een algemene en geen bijzondere opzet impliceren.

De onzekerheden over het morele element van het strafbaar feit van seksisme werden onlangs weggenomen door een arrest van het Hof van Cassatie van 8 juni 2022, waarin het Hof de stelling van de algemene opzet⁸³ onderschreef. De conclusies van advocaat-generaal Damien Vandermeersch hierover zijn verhelderend⁸⁴. Zij drukken zijn verbazing uit over de kwalificatie van het opzettelijke element als bijzonder opzet. Hij benadrukt dat de parlementaire werkzaamheden weliswaar suggereren dat de strafbaarstelling het bestaan van een bijzonder opzet vereist, maar dat dit vereiste niet voortvloeit uit de tekst van de wet zelf. De advocaat-generaal merkt op dat in de tekst van de wet het vereiste van opzet om te schaden niet tot uitdrukking komt en dat de woorden "elke handeling of gedraging die ... duidelijk tot doel heeft ..." het materiële element van het strafbare feit beschrijven. Hij meent dat "men zich kan afvragen of de minister tijdens de parlementaire behandeling de intentie om schade te berokkenen niet heeft verward met de algemene opzettelijkheid of het opzettelijke element om aan te geven dat het om een opzettelijk en niet louter reglementair delict gaat"⁸⁵. Damien Vandermeersch ontwikkelt dat "een dergelijke interpretatie dreigt te leiden tot een bijzonder driedelig bedrog, namelijk

---

⁷⁹ F. KUTY, *Principes généraux du droit pénal belge, t. II: l'infraction pénale*, Brussel, Larcier, 2020, blz. 213; Cass. 13 december 1994.

⁸⁰ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7.

⁸¹ F. KUTY, "L'incrimination du sexisme", *op. cit.*, p. 54.

⁸² Ter herinnering: Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van seksisme definieert seksisme als volgt: "Elke handeling, gebaar, visuele voorstelling, mondelinge of schriftelijke verklaring, praktijk of gedraging die gebaseerd is op de opvatting dat een persoon of groep personen vanwege hun geslacht minderwaardig is, en die plaatsvindt in de publieke of privésfeer, hetzij online, hetzij offline, met als doel of gevolg: i. de waardigheid of de intrinsieke rechten van een persoon of groep personen te ondermijnen; of ii. een persoon of een groep personen fysieke, seksuele, psychische of sociaaleconomische schade of leed berokkenen; of iii. een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving creëren; of iv. de emancipatie en de volledige verwezenlijking van de mensenrechten van een persoon of een groep personen in de weg staan; of v. genderstereotypen in stand houden en versterken."

⁸³ Cass., 8 juni 2022, *J.T.*, 2022, p. 418.

⁸⁴ Cass., 8 juni 2022, *J.T.*, 2022, p. 418, concl. Avd. gen. D. Vandermeersch.

⁸⁵ *Ibid.*

de kennelijke bedoeling om ofwel (1) minachting voor een persoon uit te drukken, ofwel (2) hem als minderwaardig te beschouwen, ofwel (3) hem te reduceren tot zijn seksuele dimensie"⁸⁶. De advocaat-generaal schrijft: "Wanneer de grondwettelijke rechter het morele element omschrijft als 'de bedoeling om minachting voor een persoon te uiten of hem of haar als minderwaardig te beschouwen in de wetenschap dat de handeling of gedraging kan leiden tot een aantasting van de waardigheid van die persoon', doelt hij dan niet precies op wat kenmerkend is voor algemene opzettelijkheid (of opzettelijke fout), dat wil zeggen de bedoeling om bewust het door de wet strafbaar gestelde gedrag te verrichten?"⁸⁷. In zijn arrest heeft het Hof van Cassatie in dezelfde zin geoordeeld dat het betrokken middel, voor zover het berust op de premisse dat voor het delict van seksisme bijzondere opzet vereist is, rechtens onjuist is.

c. Grondwettelijk Hof en rechtsgeldigheid van de Seksismewet

Op 20 januari 2015 dienden de Parti Libertarien alsook haar voorzitter en ondervoorzitter bij het Grondwettelijk Hof een beroep tot nietigverklaring van de Seksismewet in. Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en de Raad van Ministers zijn in de procedure tussengekomen om hun standpunt over de zaak kenbaar te maken.

De kritiek waarop het beroep tot nietigverklaring was gebaseerd, betrof het vermeende vage en onnauwkeurige karakter van de wet, de inbreuk die de wet zou vormen op de vrijheid van meningsuiting en het vermeende gebrek aan doeltreffendheid van de wet.

In zijn arrest van 25 mei 2016⁸⁸ heeft het Grondwettelijk Hof het beroep tot nietigverklaring verworpen en aldus de geldigheid van de Seksismewet bevestigd. Het is echter nuttig om nader in te gaan op de kritiek die in het algemeen op deze wet wordt geleverd.

Volgens de rechtsleer⁸⁹ wordt de geldigheid van een rechtsregel beoordeeld aan de hand van drie criteria: de rechtmatigheid van de norm, zijn wettigheid en zijn doeltreffendheid.

Het rechtmatigheidscriterium vereist dat de norm in kwestie zowel toegankelijk als voorspelbaar is voor de rechtssubjecten. Het criterium van de wettigheid verwijst naar de geschiktheid, het nut van de norm in een bepaalde samenleving. Het criterium van de doeltreffendheid, ten slotte, wordt in wezen opgevat als het vermogen van de regel om zijn doel te bereiken.

Hoewel deze drie voorwaarden theoretisch cumulatief zijn, overlappen ze elkaar gedeeltelijk en vullen ze elkaar aan. Ze mogen dus niet los van elkaar worden gezien: "de relatie tussen deze drie polen is er niet een van eenvoudige nevenschikking, maar van echte interactie"⁹⁰. Benadrukt moet worden dat "het onmogelijk is elk van de drie criteria afzonderlijk toe te passen zonder impliciet of expliciet een beroep te doen op de andere twee"⁹¹.

---

⁸⁶ *Ibid.*

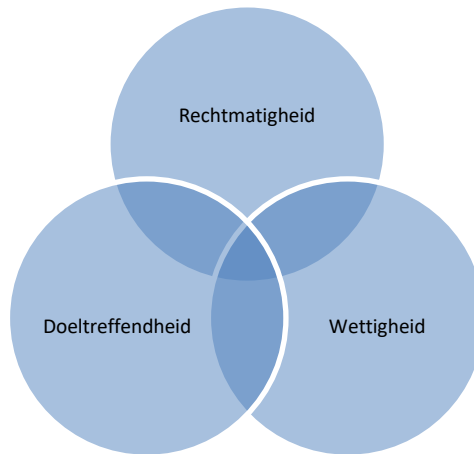
⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016.

⁸⁹ Zie met name F. OST en M. van de KERCHOVE, *De la pyramide au réseau? Pour une théorie dialectique du droit*, Publications des Facultés universitaires Saint-Louis, 2002, p. 596.

⁹⁰ F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, p. 325; L. WINTGENS, *Legisprudence : elements for a new theory of legislation*, in *Associations 3 (2)*, 1999, p. 205: "Intertwinement, and not a mere juxtaposition".

⁹¹ *Ibid.*

Deze drie criteria zijn bovendien onderworpen aan een ruime en niet al te formele interpretatie⁹². Wanneer dus een van de criteria niet unaniem of volledig als aanwezig wordt erkend met betrekking tot een specifieke norm, kan deze toch als rechtsgeldig worden beschouwd.

In wat volgt wordt de redenering van het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de Seksismewet verder uitgewerkt en wordt aangetoond dat deze wet voldoet aan de eisen van rechtmatigheid, wettigheid en doeltreffendheid.

i. Rechtmatigheid

Zoals reeds vermeld, verwijten de verzoekers de Seksismewet onder meer, dat deze het strafbare feit niet voldoende duidelijk en nauwkeurig zou definiëren⁹³. Met andere woorden, zij zijn van mening dat de wet in strijd is met het beginsel van de strafrechtelijke rechtmatigheid. Dit laatste stelt dat overtredingen en straffen duidelijk bij wet moeten worden voorzien en gedefinieerd. Dit veronderstelt niet alleen dat er een rechtsgrondslag is voor de strafbaarstelling en de bestraffing, maar ook dat de betrokken wet voldoet aan bepaalde eisen inzake de "kwaliteit" ervan. Volgens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens moet dus aan twee voorwaarden zijn voldaan: die van de toegankelijkheid en de voorspelbaarheid van de rechtsnorm⁹⁴.

De eis van toegankelijkheid houdt in dat de rechtssubjecten kennis moeten kunnen nemen van de inhoud van de wet, hetgeen een zekere mate van openbaarheid ervan veronderstelt, zodat zij voldoende informatie hebben over het recht dat op een bepaalde situatie van toepassing is⁹⁵.

Het beginsel van voorspelbaarheid gaat uit van de idee dat de wet moet worden geformuleerd in bewoordingen op grond waarvan eenieder, op het ogenblik waarop hij een gedrag aanneemt, kan uitmaken of dat gedrag al dan niet strafbaar is en met welke straf het bestraft wordt⁹⁶. Zodoende wordt gezegd dat "de wet moet waarschuwen alvorens te slaan". Dit veronderstelt dat de rechtsregel voldoende duidelijk en nauwkeurig is, zodat de rechtzoekenden "in de mate die in de omstandigheden van het geval redelijk is, de gevolgen kunnen voorzien die uit een bepaalde handeling kunnen voortvloeien"⁹⁷, zo nodig met bijstand van ingewonnen advies⁹⁸.

⁹² *Ibid*, p. 337: "volledige doeltreffendheid van de regel kan niet worden geëist"; "te veel legalisme kan schadelijk zijn"; "een onbuigzame moraal is misschien geen ideaal".

⁹³ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, A.3.1. e.v.

⁹⁴ Zie bv. EHRM, arrest *Del Rio Prada tgv. Spanje*, 21 oktober 2013, § 91; EHRM, arrest *Giacobbe tgv. Italië*, 15 december 2005, § 89.

⁹⁵ EHRM, arrest *Sunday Times tgv. Verenigd Koninkrijk*, 29 april 1979, § 49.

⁹⁶ G.H., 19 december 2007, nr.154/07.

⁹⁷ EHRM, arrest *Sunday Times tgv. Verenigd Koninkrijk*, 29 april 1979, § 49.

⁹⁸ *Ibid*.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft echter duidelijk gesteld dat deze eis van nauwkeurigheid niet absoluut is⁹⁹. Het rechtmatigheidsbeginsel sluit immers niet uit dat de norm flexibel is door te verwijzen naar vage en algemene begrippen of formules in plaats van naar limitatieve opsommingen teneinde een te grote rigiditeit te vermijden¹⁰⁰. Het is dus zonder meer geoorloofd de rechter een discretionaire bevoegdheid te geven, bijvoorbeeld met betrekking tot de mate van ernst waarin een gedraging strafbaar is volgens de wet, wegens het algemene karakter van de wetten, de verscheidenheid van de situaties en de evolutie van de gedragingen die zij bestraffen¹⁰¹.

Aan de voorwaarde van voorspelbaarheid is voldaan als de rechtzoekende, op basis van de bewoordingen van de bepaling en, indien nodig, met behulp van de interpretatie daarvan door de rechtscolleges, kan weten welke¹⁰² handelingen strafrechtelijke aansprakelijkheid meebrengen. Er moet dus een evenwicht worden gevonden tussen de mate van algemeenheid en vaagheid van de norm, om niet in strijd te komen met het rechtmatigheidsbeginsel van strafbare feiten en straffen.

Om na te gaan of dit beginsel in acht is genomen, analyseert het Hof de definitie van seksisme zoals die in de wet is neergelegd¹⁰³. Zij merkt op dat het woord "essentielement" dat in de Franse tekst wordt gebruikt met betrekking tot een van de manieren waarop seksisme tot uiting komt - namelijk door een persoon "*essentielle*ment à sa dimension sexuelle" (in het Nederlands "tot dienst geslachtelijke dimensie" te reduceren) geen equivalent heeft in de Nederlandse tekst, dat dit tot interpretatieproblemen zou kunnen leiden en dat het derhalve dienstig is deze term in de Franse versie van de Seksismewet te schrappen¹⁰⁴.

Voor het overige concludeert het Grondwettelijk Hof, na de klachten van de verzoekers over verschillende termen of uitdrukkingen in de definitie van seksisme te hebben beoordeeld, dat de wet voldoende duidelijk en nauwkeurig is.

Er wordt namelijk allereerst gesteld dat de notie "ernstige aantasting van de menselijke waardigheid van deze persoon" ondubbelzinnig is, in die zin dat het niet kan fluctueren naargelang het bestaan of het ontbreken van toestemming van het slachtoffer van de handeling of het strafbaar gestelde gedrag. Een eventuele toestemming zal hooguit een van de elementen van de concrete omstandigheden van het geval zijn, waarmee de rechter rekening houdt wanneer hij bepaalt of aan de bestanddelen van het strafbare feit is voldaan.

Het Grondwettelijk Hof merkt voorts op dat de strafbaarstelling betrekking heeft op een handeling of gedraging *jegens* een persoon, hetgeen impliceert dat er geen sprake kan zijn van een strafbaarstelling van seksisme met betrekking tot een handeling of gedraging van iemand ten opzichte van zichzelf.

Het Hof merkt voorts op dat, aangezien de handeling of gedraging gericht moet zijn tegen een of meer specifieke personen en niet tegen een groep in abstracto, "het loutere uiten van meningen met betrekking tot de respectieve plaats of rol van de geslachten in de samenleving niet" het misdrijf van seksisme¹⁰⁵ kan uitmaken.

Aangezien het begrip "misprijzen" reeds in verschillende artikelen van het Strafwetboek wordt gebruikt en in de memorie van toelichting wordt gepreciseerd dat het begrip betrekking heeft op "hypotheses waarbij een persoon als niet achtenswaardig of moreel laakbaar wordt beschouwd"¹⁰⁶, is het Hof voorts van oordeel dat de door het legaliteitsbeginsel vereiste drempel van duidelijkheid en nauwkeurigheid

---

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ EHRM, arrest *Kokkinakis tgv. Griekenland*, 25 mei 1993, § 40.

¹⁰¹ F. KUTY, *Principes généraux du droit pénal belge*, t. I: la loi pénale, Larcier, 2009, pp. 79 tot 82; G.H., 19 december 2007, nr. 154/07.

¹⁰² EHRM, arrest *Del Rio Prada tgv. Spanje*, 21 oktober 2013, § 79.

¹⁰³ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, B.4.1. tot B.15.2.

¹⁰⁴ *Ibid.*, B.10.1. en B.10.2.

¹⁰⁵ *Ibid.*, B.12.3.

¹⁰⁶ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 7.

wordt bereikt door de eerste van de drie uitdrukkingsvormen van seksisme, te weten het misprijzen ten opzichte van een persoon.

Bij wijze van conclusie stelt het Hof het volgende vast: "zelfs indien ervan zou dienen te worden uitgegaan dat de termen, elk afzonderlijk genomen, die het voorwerp uitmaken van de kritiek van de verzoekende partijen, geen voldoende nauwkeurige draagwijdte of inhoud hebben, geeft de vereiste, die een bestanddeel van het misdrijf is, volgens welke de strafbaar gestelde handelingen en gebaren een ernstige aantasting van de waardigheid van de persoon tot gevolg moeten hebben gehad, aan de rechtscolleges voldoende aanwijzingen ten aanzien van het toepassingsgebied van de bestreden wet", waarmee voldaan is aan de eisen van het rechtmatigheidsbeginsel in strafzaken¹⁰⁷.

Het is inderdaad duidelijk dat rechters een belangrijke rol spelen bij de handhaving van de wet. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens benadrukt trouwens de rol van de jurisprudentie in de volgende bewoordingen: "Men zal steeds onduidelijkheden moeten verhelderen en zich moeten aanpassen aan veranderde situaties. Voorst is het [...] vast verankerd in de rechtstraditie van de staten die bij het EVRM partij zijn dat de rechtspraak, als rechtsbron, noodzakelijkerwijs bijdraagt tot de voortschrijdende ontwikkeling van het strafrecht"¹⁰⁸. De jurisprudentie over de toepassing van de Seksismewet wordt in een later hoofdstuk uitvoeriger besproken.

ii. Wettigheid

Het criterium van de wettigheid van de rechtsnorm wordt opgevat als de legitimiteit van de regel, of de overeenstemming ervan met ethische vereisten, met de waarden van democratie, vrede en rechtvaardigheid. Het doel is de "materiële inhoud" en het "sociale effect" van de norm te onderzoeken, en niet de bevoegdheid van de auteur van de handeling en de regelmatigheid van de voor de vaststelling ervan gevolgde procedure, die meer een kwestie van rechtmatigheid zijn¹⁰⁹. Het gaat in feite om de "liberale rechtvaardiging" van de strafbaarstelling¹¹⁰.

In dit geval is de doelstelling om het juridische arsenaal ter bestrijding van seksistische verschijnselen en discriminatie op grond van geslacht te versterken¹¹¹, ongetwijfeld een wettig doel, aangezien seksisme een voedingsbodem is voor discriminatie, pesterijen en geweld. Met andere woorden, seksisme ligt aan de basis van de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen en heeft krachtige corrosieve gevolgen¹¹². Dostojevski zei trouwens: "Er zijn geen onschuldige vooroordelen"¹¹³. Deze kunnen namelijk **leiden tot ernstigere daden en bijdragen tot een ongelijke samenleving en een cultuur van geweld**.

GREVIO, de deskundigengroep inzake de bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, is ook ingenomen met de preventieve dimensie van de Seksismewet, in die zin dat deze gericht is tegen gedrag dat vaak een voorloper vormt van geweld tegen vrouwen en/of het ontstaan en minimaliseren van geweld tegen vrouwen in de hand werkt, als uiting van de structurele ongelijkheden die tussen vrouwen en mannen blijven bestaan¹¹⁴.

Het effect van seksisme kan worden voorgesteld door een piramide: aan de basis van de piramide staan stereotypen die vooroordelen en de toekenning van verschillende sociale rollen in de hand werken, wat

¹⁰⁷ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, B.15.1.

¹⁰⁸ EHRM, arrest *C.R. tgv. Verenigd Koninkrijk*, 22 november 1995, § 34.

¹⁰⁹ F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, p. 338.

¹¹⁰ P. MBONGO, "L'incrimination des opinions « sexistes » et la liberté d'expression", *Recueil Dalloz*, 2002, p. 427.

¹¹¹ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 3.

¹¹² L. STEVENS, D. RASSCHAERT en H. van DIJCKE, "Waarom de seksismewet wel een nuttig instrument is", *Juristenkrant*, 2018, p. 13.

¹¹³ Dostoïevski F., *Les démons*, 1871-1872.

¹¹⁴ *Rapport d'évaluation (de référence) du GREVIO sur les mesures d'ordre législatif et autres donnant effet aux dispositions de la Convention du Conseil de l'Europe sur la prévention et la lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique (Convention d'Istanbul), Belgique*, GREVIO, 2020, punt 65.

zal bijdragen tot pesterijen in de openbare ruimte, bedreigingen en verbaal misbruik van vrouwen, wat op zijn beurt geleidelijk kan leiden tot seksueel geweld en aanranding, en uiteindelijk tot opzettelijke doodslag.

In hun beroep tot nietigverklaring betwisten de verzoekers echter de verenigbaarheid van de strafbaarstelling van seksisme met de vrijheid van meningsuiting, een fundamenteel recht dat wordt gewaarborgd door de Belgische Grondwet¹¹⁵ en op supranationaal niveau, met name door artikel 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

Meer in het bijzonder betogen de verzoekers dat de opvatting dat het ene geslacht inferieur is aan het andere of dat mensen sociale rollen moeten worden toebedeeld die door hun geslacht worden bepaald, een persoonlijke mening is, die niet noodzakelijkerwijs haat jegens dat geslacht inhoudt en onder de bescherming van het recht op vrije meningsuiting valt. De Ministerraad is van mening dat seksistische uitlatingen om twee redenen niet in aanmerking komen voor bescherming uit hoofde van artikel 10: ten eerste dragen zij niet bij tot de verwezenlijking van een democratische en pluralistische samenleving die gebaseerd is op verdraagzaamheid en respect voor de gelijke waardigheid van alle mensen, en ten tweede dragen ze niet bij tot het zoeken naar de waarheid of tot de verwezenlijking van een vrije markt van ideeën¹¹⁶.

Hieruit blijkt de wisselwerking tussen de verschillende geldigheidscriteria, aangezien het formele onderzoek van de wet, d.w.z. met name de toetsing van de overeenstemming van de lagere regel met de inhoud van de hogere regels, tot een onderzoek van de wettigheid van de norm leidt.

Het Hof buigt zich dus over deze kwestie. In de eerste plaats herinnert het eraan dat dit een van de essentiële grondslagen van een democratische samenleving is. Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens vormt de bescherming van de vrijheid van meningsuiting "een van de essentiële grondslagen van een dergelijke [democratische] samenleving, een van de primaire voorwaarden voor haar vooruitgang en voor de ontplooiing van eenieder"¹¹⁷. Ze geldt niet alleen voor de "informatie" of de "ideeën" die gunstig worden onthaald of die als onschuldig en onverschillig worden beschouwd, maar ook voor die welke de staat of een of andere groep van de bevolking schokken, verontrusten of kwetsen"¹¹⁸.

¹¹⁵ Art. 19 van de Grondwet.

¹¹⁶ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, A.4.5.

¹¹⁷ EHRM, *Handyside tgov. Verenigd Koninkrijk*, 7 december 1976, nr. 5493/72, § 49.

¹¹⁸ *Ibid*; EHRM, *Lingens tgov. Oostenrijk*, 8 juli 1986, nr. 9815/82, § 41.

Het Hof herinnert er tevens aan dat het recht op vrijheid van meningsuiting geen absoluut recht is en niettemin bepaalde verplichtingen en verantwoordelijkheden met zich brengt. Volgens artikel 10, § 2 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens kan dit recht "worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de wet worden voorzien en die in een democratische samenleving nodig zijn in het belang van 's lands veiligheid, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen".

Nadat het Hof had vastgesteld dat de Seksismewet, door het strafbaar stellen van het uiten van minachting voor een persoon, van het beschouwen van die persoon als minderwaardig of gereduceerd tot diens geslachtelijke dimensie, een inmenging vormt in het recht van vrije meningsuiting, onderzoekt het vervolgens of dit gerechtvaardigd is. Daartoe moet worden nagegaan of de inmenging voldoet aan de drie voorwaarden van artikel 10 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens: ten eerste moet de inmenging bij wet zijn voorgeschreven; ten tweede moet zij tot doel hebben een van de in lid 2 genoemde legitieme gronden na te streven; en ten derde moet zij noodzakelijk zijn in een democratische samenleving.

Het uitgangspunt voor de redenering van het Grondwettelijk Hof in dit verband is de vaststelling met betrekking tot de eerste klacht van verzoekers, namelijk dat de inmenging is voorzien in een wet die voldoende toegankelijk en nauwkeurig is. Aan de eerste voorwaarde, die in feite betrekking heeft op het criterium van de rechtmatigheid van de norm, is dus voldaan.

Het Hof merkt op dat de Seksismewet, door de gelijkheid van vrouwen en mannen te willen waarborgen, verschillende doelstellingen nastreeft die een inmenging in het recht op vrije meningsuiting in de zin van artikel 10.2 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens rechtvaardigen. Het gaat immers om het beschermen van de rechten van anderen, het verdedigen van de openbare orde en het bevestigen van de fundamentele waarden van de democratie. Daarmee is ook voldaan aan de tweede voorwaarde voor een gerechtvaardigde inmenging.

Vervolgens onderzocht het Grondwettelijk Hof of de inmenging noodzakelijk is in een democratische samenleving, waarbij het Hof naging of zij "beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en evenredig is met de door de wetgever nagestreefde wettige doelstellingen"¹¹⁹.

Om te bepalen of er een "dwingende maatschappelijke behoefte" bestaat en welke maatregelen moeten worden genomen om daarin te voorzien, beschikken de nationale autoriteiten over een zekere beoordelingsmarge. Zij zijn namelijk het best geplaatst om de bestaande situatie in hun land te beoordelen¹²⁰. In dit verband verklaart de parlementaire voorbereiding van de Seksismewet dat seksisme "alomtegenwoordig" is in de samenleving en dat intimidatie op straat een "¹²¹al te wijdverbreid fenomeen" is, dat al jaren door vrouwenrechtenorganisaties en het Instituut aan de kaak stelt. De Staat beschouwde dit dan ook terecht als een dwingende maatschappelijke behoefte.

Het Grondwettelijk Hof stelt daarbij het volgende: "Gelet op die overwegingen kon de wetgever van mening zijn dat de aanneming van de bestreden bepalingen noodzakelijk was om de doelstelling te bereiken van gelijkheid van vrouwen en mannen in de uitoefening van hun rechten en vrijheden, die hij krachtens artikel 11 *bis* van de Grondwet dient te waarborgen"¹²².

De vraag of de aantasting van het recht op vrije meningsuiting evenredig is aan het door deze wet nagestreefde doel, komt erop neer dat wordt onderzocht of een juist evenwicht is gevonden tussen het

---

¹¹⁹ *Ibid.*, B.18.2.

¹²⁰ EHRM, arrest *Perinçek tgv. Zwitserland*, 15 oktober 2015, § 196.

¹²¹ Voormelde memorie van toelichting, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/001, p. 3.

¹²² G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, B.21.2.

fundamentele recht van het individu op vrije meningsuiting en het rechtmatige belang van een democratische staat om seksisme en pesterijen in de openbare ruimte te bestrijden.

In dit verband merkt het Grondwettelijk Hof op dat het strafbare feit in kwestie een combinatie vereist van, enerzijds, opzet van de dader en, anderzijds, ernstige aantasting van de waardigheid van bepaalde personen.

Door seksisme strafbaar te stellen, bestaat "de door de wetgever nagestreefde doelstelling [...] overigens niet alleen erin de rechten van de slachtoffers van seksistische gebaren of handelingen te beschermen, maar ook de gelijkheid van vrouwen en mannen te waarborgen, hetgeen een fundamentele waarde van de samenleving is, waarvan de verwezenlijking ten goede komt aan alle leden ervan en niet alleen aan de mogelijke slachtoffers van seksisme"¹²³.

Aan het einde van zijn redenering concludeert het Grondwettelijk Hof dat aan de evenredigheidsvoorwaarde is voldaan en dat de Seksismewet geen afbreuk doet aan de vrijheid van meningsuiting.

Hieraan moet bovendien worden toegevoegd dat artikel 17 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, dat misbruik van recht verbiedt, het mogelijk maakt verzoekers te beletten zich op een door het Verdrag beschermd recht te beroepen om denkbeelden te bevorderen die in strijd zijn met de tekst en de geest van het Verdrag¹²⁴. In verschillende zaken¹²⁵ heeft het Hof geoordeeld dat bepaalde uitlatingen, zoals racistische, xenofobe, antisemitische of holocaustontkennende uitlatingen, door artikel 17 van de werkingssfeer van artikel 10 kunnen worden uitgesloten. Dit kan ook voor seksistische uitlatingen van toepassing zijn.

iii. Doeltreffendheid

Reeds ten tijde van de opstelling van de wet werd kritiek geuit op de doeltreffendheid van de Seksismewet. Volgens sommige parlementsleden was dit slechts een "emotionele" reactie op de documentaire van Sofie Peeters, die in de praktijk onwerkbaar zou zijn. Na de inwerkingtreding van de wet wezen ook feministische verenigingen en tijdschriften¹²⁶ op de moeilijkheid om de wet toe te passen, met name omdat het voor slachtoffers moeilijk is om de feiten in kwestie te bewijzen. De laatsten stellen echter dat een dergelijke wet nuttig en belangrijk is om seksisme in het dagelijks leven aan de kaak te stellen.

In hun bij het Grondwettelijk Hof ingestelde beroep tot nietigverklaring wijzen de verzoekers eveneens op het gebrek aan doeltreffendheid van de Seksismewet, waarvan de uitvoering volgens hen niet tot de verwezenlijking van de doelstellingen kan leiden.

Hoewel dit begrip doeltreffendheid thans in het recht terugkeert, wordt de betekenis ervan niet altijd op dezelfde wijze begrepen. Op het gebied van de rechtstheorie kan het in verschillende concepten worden opgesplitst¹²⁷. In de eerste plaats gaat het om de gevolgen van de norm in de zin van de "repercussies" van de wet op alle niveaus (juridisch, sociologisch, economisch, psychologisch, enz.), of zij nu voorzien of onvoorzien zijn, direct of indirect, op korte of lange termijn, enz. In de tweede plaats gaat het om de doeltreffendheid van de norm, d.w.z. of met de gebruikte middelen het nagestreefde doel kan worden

---

¹²³ *Ibid.*, B.35.1.

¹²⁴ Zie met name EVRM, besl. *Witzsch tgov. Duitsland*, 13 december 2005, § 3.

¹²⁵ Zie met name EVRM, arrest *Belkacem tgov. België*, 27 juni 2017; EVRM, besl. *M'Bala M'Bala tgov. Frankrijk*, 20 oktober 2015; EVRM, besl. *Garaudy tgov. Frankrijk*, 24 juni 2003; EHRM, besl. *Schimanek tgov. Oostenrijk*, 1 februari 2000; EHRM, besl. *Gerd Honsik tgov. Oostenrijk*, 18 oktober 1995; EHRM, besl. *Udo Walendy tgov. Duitsland*, 11 januari 1995.

¹²⁶ Vie féminine; Chronique féministe: "La loi luttant contre le sexisme: une loi émotionnelle et symbolique?", A. WOELFLE, 2016; Magazine Axelle: "La loi contre le sexisme a trois ans: pourquoi si peu de plaintes?" C. WERNAERS, 2017.

¹²⁷ F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, p. 330.

bereikt. In de derde plaats wordt het opgevat als de efficiëntie van de norm, d.w.z. doeltreffendheid tegen de laagst mogelijke kostprijs.

Samenvattend kan worden gesteld dat aan het doeltreffendheids criterium wordt geacht te zijn voldaan indien de resultaten van de toepassing van de wet overeenstemmen met de beoogde doelstellingen. In plaats van de doeltreffendheid te beoordelen aan de hand van veranderingen in het gedrag van degenen tot wie de wet is gericht, wordt de doeltreffendheid gemeten aan de hand van de mate waarin de regel als "actiemodel" wordt gebruikt¹²⁸. Jean Carbonnier verklaarde met name dat "de eis van volledige doeltreffendheid overdreven en "gevaarlijk" zou zijn, indien deze er steeds toe zou leiden dat het recht in overeenstemming wordt gebracht met de feiten. De wet liep immers vooruit op de waarden van haar tijd en zou op die manier haar pedagogische rol opgeven"¹²⁹.

Hoewel dit soms kan resulteren in een toenemend aantal strafrechtelijke vervolgingen en veroordelingen, kunnen de doelstellingen in sommige situaties ook worden bereikt zonder dat de wet wordt toegepast of zonder dat deze met grote intensiteit wordt toegepast, met name wanneer het erom gaat "in de eerste plaats de voorstellingen van de betrokken actoren te beïnvloeden en hun mentale attitudes te beïnvloeden, veeleer dan meer concrete effecten na te streven"¹³⁰. Dit is de zogenaamde "symbolische" opvatting van doeltreffendheid volgens François Ost: "betekenismodellen aanreiken, collectieve waarden verspreiden, geloofwaardigheid verlenen aan stichtende functies, is dat in feite niet de meest fundamentele rol van het recht, afgezien van zijn vermogen om gedrag te sturen?"¹³¹.

Een wet kan dus een pedagogische en symbolische functie hebben in plaats van een louter repressieve, die zal worden vervuld door de loutere afkondiging van de wet, ongeacht de tenuitvoerlegging ervan. Evenzo kan, wanneer de wet een preventieve functie heeft, de wet als doeltreffend worden beschouwd door de loutere dreiging om de norm toe te passen zonder dat deze noodzakelijkerwijs wordt toegepast. Een wet die zelden of helemaal niet wordt toegepast kan dus geldig zijn, en *omgekeerd* kan een wet die met grote regelmaat wordt toegepast niet aan het doeltreffendheids criterium voldoen indien zij niet geschikt is om de beoogde doelstellingen te bereiken.

Het is in de lijn van deze beginselen dat het Grondwettelijk Hof antwoordt op de kritiek van de verzoekers op de doeltreffendheid van de Seksismewet. Zij hadden eerst aangevoerd dat de onder de wet vallende gedragingen reeds bestraft werden door andere strafbaarstellingen¹³², zoals pesterijen en beledigingen, en dat het doel van versterking van het bestaande juridische arsenaal bijgevolg niet was bereikt. Ten tweede hadden zij verklaard dat de wet een "onhandig en ondoeltreffend" en zelfs "contraproductief" instrument zou zijn, omdat zij het gevoel van berusting van de slachtoffers en de straffeloosheid van de daders zou verergeren¹³³.

In antwoord hierop verklaart het Grondwettelijk Hof dat de frequentie waarmee een wet door de rechtbanken wordt toegepast en het aantal veroordelingen op grond van die wet geen elementen vormen die de geldigheid van de wet in kwestie beïnvloeden. Het voegt hier het volgende aan toe: "De bevestiging van het strafbare karakter van een gedrag, omdat het door de wetgever onbestaanbaar wordt geacht met de fundamentele waarden van de democratie, kan ook een educatief en preventief effect hebben. Het nastreven van dat effect, dat per definitie niet objectief meetbaar is, kan in beginsel de aanneming van sancties van strafrechtelijke aard verantwoorden"¹³⁴.

---

¹²⁸ P. AMSELEK, *Méthode phénoménologique et théorie du droit*, Paris, LGDJ, 1964, p. 257 e.v.

¹²⁹ J. CARBONNIER, *Flexible droit*, Parijs, LGDJ, 1971, p. 202, geciteerd door F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, p. 336.

¹³⁰ A. FLÜCKIGER, "L'évaluation législative ou comment mesurer l'efficacité des lois", *Revue européenne des sciences sociales*, Vol. 138, 2007, p. 87.

¹³¹ F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, p. 334.

¹³² G.W., 25 mei 2016, nr. 72/2016, A.4.4.

¹³³ *Ibid.*; zie in diezelfde zin F. KUTY, "L'incrimination du sexisme", *op. cit.*, p. 46; Ch. LEROY, *op. cit.*, p. 351.

¹³⁴ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, B. 22.2.

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de keuze om seksisme strafbaar te stellen in de eerste plaats voortvloeit uit de constatering van de doeltreffendheid van de antiracismewetgeving¹³⁵, die er ondanks de aanvankelijke moeilijkheden om voet aan de grond te krijgen, geleidelijk in geslaagd is de zeden daadwerkelijk te veranderen. Bovendien worden op die manier situaties van een juridisch vacuüm vermeden, aangezien niet alle uitlatingen of gedragingen die onder de Seksismewet vallen, in verband kunnen worden gebracht met reeds bestaande strafbaarstellingen. Zo werd in een zaak in verband met een man die bij een bushalte de billen van een 17-jarig meisje had betast, vastgesteld dat de aanranding van de eerbaarheid niet weerhouden¹³⁶ kon worden, een inbreuk op de Seksismewet wel.. Het delict van seksisme bood daarentegen een strafrechtelijk antwoord.

Wat de symbolische functie betreft, deze biedt verschillende in de politiek¹³⁷ erkende belangen. Ze maakt het voor de staat mogelijk om een bepaald wereldbeeld en de waarden die de staat noodzakelijk acht om te verdedigen, te doen gelden. Zoals de parlementaire voorbereiding in verband met de bestrijding van geweld tussen partners en ex-partners reeds benadrukte: "De invoering van een strafbaar feit in het Strafwetboek is niet altijd de oplossing voor alle maatschappelijke problemen. Er mag evenwel niet uit het oog verloren worden dat het strafrecht niet alleen een zuiver repressieve rol speelt maar ook normen stelt die duidelijk maken welke waarden onze samenleving tegen aantasting wil beschermen"¹³⁸.

De strafbaarstelling van seksisme is een sterk signaal van de wetgever dat alleen maar kan worden toegejuicht om de mentaliteit te laten evolueren. Daarnaast dient het ook als hefboom om actoren te mobiliseren en de acties van vrouwenrechtenorganisaties te legitimeren. Wat de sanctie betreft, geldt dat "sanctie" een polysemisch woord en volgens de rechtstheorie een tweeledige rol heeft¹³⁹: in de eerste betekenis wordt het vereenzelvigd met bestraffing als reactie op de schending van een rechtsregel; in een tweede betekenis duidt het de inwijding van een regel binnen de rechtsorde aan.

Hoe dan ook, als wij in een later hoofdstuk de verschillende vonnissen op het gebied van seksisme bekijken, zullen we zien dat er in de eerste jaren na de inwerkingtreding van deze wet weliswaar zeer weinig veroordelingen op grond van deze wet zijn uitgesproken, maar dat het aantal *in fine* niet zo gering is.

iv. Conclusie

De rechtsgeldigheid van een norm moet niet op een starre en categorische manier worden beoordeeld, maar veeleer in ruime zin, rekening houdend met de context en met elementen buiten de wet zelf, zoals voorbereidende werkzaamheden, latere jurisprudentie en bewustmaking, onderwijs en opleiding. Bovendien leidt de evolutie van het recht ertoe dat de klassieke visie op het recht als een repressieve en bindende handeling geleidelijk op de helling komt te staan door de ontwikkeling van de "soft law".

Gelet op de drie criteria rechtmatigheid, wettigheid en doeltreffendheid is **de Seksismewet van 22 mei 2014 dus zonder enige twijfel rechtsgeldig, zoals blijkt uit de uitspraak van het Grondwettelijk Hof. Bovendien is ze van onmiskenbaar belang in de strijd tegen seksisme, discriminatie en intimidatie van vrouwen, met name** om de volgende redenen:

- ze geeft de strijd tegen seksisme veel zichtbaarheid door dergelijk gedrag strafbaar te stellen;
- ze vormt een sterk symbool om aan te zetten tot een verandering van mentaliteit;
- ze maakt disciplinaire veroordelingen en sancties mogelijk;

---

¹³⁵ Belgische wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, *B.S.*, 8 augustus 1981.

¹³⁶ Corr. West-Vlaanderen, afd. Kortrijk, 13 januari 2021, *RAGB*, 2021/18, p. 1694.

¹³⁷ P. BRAUD, *L'émotion en politique*, Parijs, Presse de Sciences Politiques, 1996.

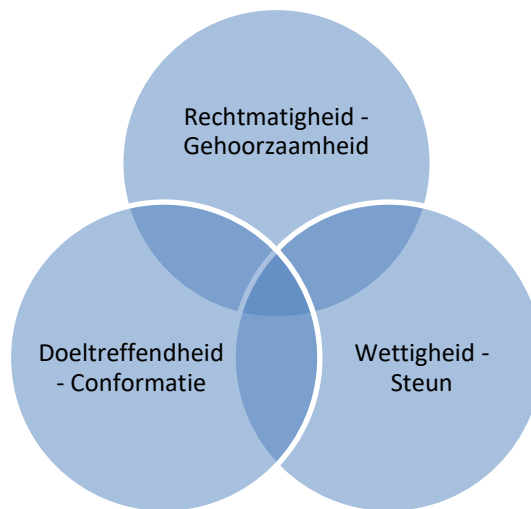
¹³⁸ Wetsvoorstel strekkende om het echtelijk geweld aan banden te leggen, *Parl. doc.*, Sen., gew. zit., 1995-1996, nr. 269/1, spec., p. 5-6.

¹³⁹ F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, pp. 222 et s.

- ze heeft een educatief en preventief effect (de doeltreffendheid van de wet wordt niet alleen afgemeten aan het aantal veroordelingen);
- ze verleent legitimiteit en gewicht aan bepaalde acties, zoals bewustmakings- en voorlichtingscampagnes of interventies van het Instituut bij de behandeling van bepaalde dossiers.

Want effectief, "het recht kan de maatschappij, de zeden, de vooroordelen, de machtsverdeling, de mythologie en de stand van de genderverhoudingen niet met een toverstokje veranderen, maar het recht kan wel een belangrijke factor zijn in de transformatie van de maatschappij door de mentaliteit te wijzigen en de wettelijke norm toe te passen"¹⁴⁰.

Een wet tegen seksisme doeltreffend maken is dus een uitdaging voor onze samenleving; het doel is steun te verwerven voor de wet, dankzij haar sterke legitimiteit, zelfs meer dan eenvoudige gehoorzaamheid aan de rechtsstaat¹⁴¹.

¹⁴⁰ E. VOGEL-POLSKY, *Comment la femme s'intègre-t-elle dans la norme de droit ?*, les données à l'Université des femmes op 29 september 2006, geciteerd in *Éliane Vogel-Polsky – Une femme de conviction*, Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, 2007, p. 139.

¹⁴¹ Schema van F. OST en M. van de KERCHOVE, *op. cit.*, p. 361.

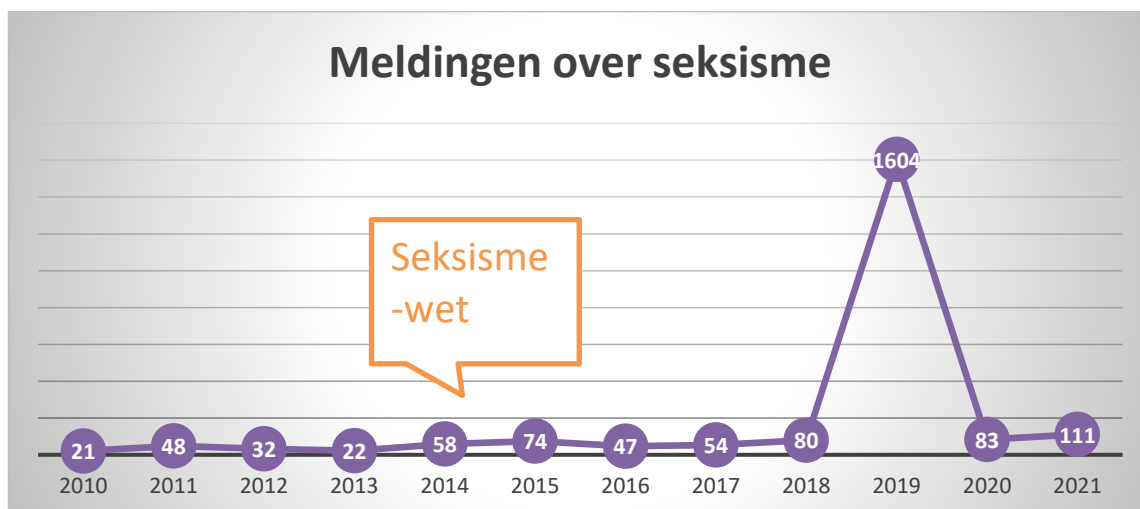
d. In de praktijk

Het Instituut stelt een stand van zaken van de behandeling van klachten in het kader van de Seksismewet voor. Meer in het bijzonder belichten we het probleem van de onderrapportage alvorens in te gaan op de behandeling van klachten wegens seksisme door de politie en het openbaar ministerie en een overzicht te geven van de jurisprudentie op dit gebied. We kijken ook naar de meldingen die het Instituut ontvangt en die buiten het toepassingsgebied van de wet vallen en bespreken de problemen die zich in de praktijk voordoen wanneer het strafbare feit van seksisme de vorm aanneemt van een persmisdrijf.

i. De onderrapportage op het vlak van seksisme

Ter inleiding is het nodig erop te wijzen dat er op het gebied van seksisme sprake is van een aanzienlijke onderrapportage. Daar zijn verschillende redenen voor, zoals de banalisering van seksisme, het gebrek aan kennis over de wet, de overtuiging dat de klacht tot niets zal leiden, of de angst voor represailles, vooral op het gebied van de arbeidsverhoudingen.

In 2020 ontving het Instituut 83 meldingen van seksisme. Deze meldingen alsook de klachten die tot veroordelingen hebben geleid, zijn slechts het topje van de ijsberg¹⁴². In die zin blijkt uit een studie van Vie Féminine dat slechts 3% van de ondervraagden die seksistisch gedrag hadden meegemaakt, een klacht indiende¹⁴³. In diezelfde geest blijkt uit studies van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten dat de meeste gevallen van pesterijen (deze term wordt gebruikt als een overkoepelende term die seksisme in de zin van de Belgische wet omvat) niet bij de politie worden aangegeven¹⁴⁴.

¹⁴² De sterke toename in de meldingen van seksisme in 2019 was te wijten aan een seksistische lezing aan een universiteit, die alleen al goed was voor 1.489 meldingen, en in mindere mate aan een advertentie waarin een vrouw werd afgebeeld die een klap kreeg (48 meldingen).

¹⁴³ *Le sexisme dans l'espace public c'est partout, tout le temps et sous toutes les formes!*, Vie Féminine, 2017, p. 26; D'après une étude de JUMP, ce sont 82% des femmes subissant du sexisme qui s'abstiennent de porter plainte: *Sexisme, Bientôt Fini? Where Do We Stand on Sexism?*, JUMP, 2016, beschikbaar op: [Full Report-Sexisme-French_Englishweb.pdf \(jump.eu.com\)](#); zie ook Resolutie 2177 (2017) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa met het oog op het beëindigen van seksueel geweld tegen en intimidatie van vrouwen in de openbare ruimte, 3; E. BRIBOSIA, C. LEROY en I. RORIVE, "#MeToo in Belgium: Confronting the failure of criminal law", *The global #MeToo movement*, A. M. Noel et D. B. Oppenheimer (dir.), s.l., Full Court Press, p. 135; A. WOELFLE, "La loi luttant contre le sexisme: une loi émotionnelle et symbolique?", *Chronique féministe*, 2016, p. 8; C. WERNAERS, "La loi contre le sexisme a trois ans: pourquoi si peu de plaintes?", *Magazine Axelle*, 2017.

¹⁴⁴ *Criminalité, sécurité et droits des victimes, enquête relative aux droits fondamentaux, résumé*, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2021, p. 15, beschikbaar op: [CRIMINALITÉ, SÉCURITÉ ET DROITS DES VICTIMES \(europa.eu\)](#).

Het Instituut heeft belangstelling voor deze kwestie en tracht een beter inzicht te krijgen in de betekenis van de verschillende factoren die een rol spelen bij de lage rapportage van seksisme. In 2020 voerde het Instituut dan ook een grote enquête uit over seksisme in België, getiteld "#YouToo?"¹⁴⁵. Daarbij werden burgers bevestigd naar hun opvattingen, ervaringen en gedragingen met betrekking tot verschillende domeinen, zoals de straat, het werk, de media, enz. Op basis van de enquêteresultaten werden en worden nog steeds verschillende thematische verslagen opgesteld. Zo werd bijvoorbeeld de kwestie van de intimidatie op straat van transgenders onderzocht. Uit de resultaten blijkt dat 50% van hen al op straat werd achtervolgd. Bovendien blijkt 75% van hen op straat of op andere openbare plaatsen al het slachtoffer geworden te zijn van beledigingen (bv. "hoer" of "slet"). Slechts een minderheid van de slachtoffers van dergelijke incidenten gaat echter naar de politie, wat kan worden verklaard door verschillende factoren, zoals de overtuiging dat het niet zal helpen of de angst beschuldigd of niet geloofd te worden.

De werkomgeving is een van de plaatsen waar seksistisch gedrag zich voordoet, en wel in vele vormen. Uit een studie van JUMP bleek bijvoorbeeld dat 80% van de vrouwen zei dat ze vaak door hun mannelijke collega's werden onderbroken en van hen uitleg kregen over iets wat ze al wisten en soms grondiger dan de mannen die hen de uitleg gaven¹⁴⁶. Een ander voorbeeld is het feit dat 75% van de vrouwen in de eigen professionele omgeving reeds opmerkingen heeft gekregen over het beheer van hun gezinsleven en over het feit dat het passend is dat een vrouw voor haar huishouden zorgt. Personen die aan dergelijk gedrag worden blootgesteld, kunnen vrezen dat het melden ervan hun professionele situatie zal beïnvloeden. In die zin worden de reactiestrategieën op seksisme op het werk vaak gekenmerkt door ontkenning, vermijding en banalisering¹⁴⁷.

ii. De behandeling van gevallen van seksisme door de politie

De politiediensten staan in de frontlinie bij het opsporen van strafbare feiten en het identificeren van de daders¹⁴⁸. In die hoedanigheid zijn zij onder meer verantwoordelijk voor het registreren van klachten van slachtoffers en voor het rechtstreeks registreren van strafbare feiten¹⁴⁹.

Hoewel sommige politieregio's acties op touw zetten om seksisme te bestrijden¹⁵⁰, wordt het Instituut regelmatig geraadpleegd door slachtoffers van seksisme, die melden dat zij geconfronteerd werden met een weigering om hun klacht te registreren en/of een banalisering van de feiten door de politie.

Artikel 40, § 1, van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt bepaalt dat klachten over strafbare feiten die bij de politie worden ingediend, worden vastgelegd in processen-verbaal en worden overgezonden aan de bevoegde gerechtelijke autoriteit. Artikel 3*bis* van het Wetboek van Strafvordering stelt: "Slachtoffers van misdrijven en hun verwanten dienen zorgvuldig en correct te worden bejegend, in het bijzonder door terbeschikkingstelling van de nodige informatie". In dit verband wordt in een omzendbrief betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie gepreciseerd dat de opvang van slachtoffers "wordt gekenmerkt door luisterbereidheid. Dit impliceert een actief luisteren, een begripjende houding en een geduldige houding:

- er mogen geen te lange wachttijden zijn;
- respectvol omgaan met slachtoffers en aangepast taalgebruik;
- het slachtoffer niet op een afstandelijke of routinematige wijze behandelen;

---

¹⁴⁵ Meer informatie en thematische verslagen zijn beschikbaar op de website van het Instituut: [Enquête #YouToo? | Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen \(belgium.be\)](#).

¹⁴⁶ *Sexisme, binnenkort verleden tijd? Where Do We Stand on Sexism?*, JUMP, 2016, beschikbaar op: [Full Report- Sexisme-French_Englishweb.pdf \(jump.eu.com\)](#).

¹⁴⁷ Zie over dit onderwerp bijvoorbeeld *Le sexisme dans le monde du travail, entre déni et réalité*, Conseil supérieur de l'égalité professionnelle entre les femmes et les hommes, 2015, blz. 30-32.

¹⁴⁸ M.-A. BEERNAERT *et al.*, *Introduction à la procédure pénale*, Brussel, La Chartre, 2014, p. 107.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ De zone Luik is een pionier op dit gebied en heeft voor haar werking de Prix d'Excellence 2020 gekregen van het netwerk Intersection Belgique.

- de feiten niet minimaliseren;
- vermijden dat het slachtoffer van de ene verbalisant wordt doorgestuurd naar de andere;
- vermijden dat er een schuldgevoel opgewekt wordt bij het slachtoffer¹⁵¹.

Daarnaast bevat omzendbrief nr. COL 13/2013 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (hierna "COL 13/2013" genoemd)¹⁵² een reeks regels voor politieoptreden wanneer het dossier een tenlastelegging in verband met discriminatie omvat. Zo moeten politieambtenaren de nodige aandacht besteden aan elke klacht en deze niet banaliseren, alle nuttige bewijselementen verzamelen en een omstandig verhoor afnemen van het slachtoffer en de verdachte.

We dienen echter vast te stellen dat deze beginselen niet allemaal gerespecteerd worden in de praktijk. Uit een enquête van Vie Féminine bleek bijvoorbeeld dat de meerderheid van de respondenten die een klacht hadden ingediend nadat zij het slachtoffer waren geworden van seksistisch gedrag, ontevreden was over de houding van de politie¹⁵³. Dit fenomeen werd ook door het Instituut vastgesteld¹⁵⁴.

Zo werd het geval van een fietsster die op straat voor de ogen van vele getuigen het slachtoffer werd van seksisme, onder de aandacht van het Instituut gebracht. Een man op een fiets was haar gevolgd en keek haar indringend aan alvorens seksistische opmerkingen te maken. Hij had haar beledigd door haar "slet", een "dikke teef" of een "vuile teef" te noemen. De man had ook beweerd dat hij haar zou "neuken". Daarna viel hij haar uiterlijk aan en voegde eraan toe: "je bent lelijk" en "je bent echt walgelijk met je grote Portugese haren op je armen". De fietsster besloot daarop een klacht in te dienen en ging naar een politiebureau, waar haar werd verteld dat haar klacht niet behandeld kon worden, omdat er geen rechtsgrond voor was. Na haar smartphone te hebben geraadpleegd, vroeg de meldster opnieuw om een klacht in te dienen, ditmaal op grond van de Seksismewet, waarop zij te horen kreeg dat de feiten die zij had gemeld geen seksisme inhielden. Ze probeert het daarop opnieuw en gaat naar een ander politiebureau. De politie legt haar vervolgens uit dat het openbaar ministerie de klacht waarschijnlijk niet zou onderzoeken omdat de dader niet bekend was en schreef het strafbare feit uiteindelijk in vereenvoudigde vorm op. Een vereenvoudigd proces-verbaal wordt alleen in de vorm van een listing ter beschikking gesteld van het parket, en de klacht werd niet verder behandeld bij gebrek aan nieuwe elementen¹⁵⁵. De meldster werd uiteindelijk enkele dagen later opnieuw gecontacteerd door het politiebureau, zodat een volledig proces-verbaal kon worden opgesteld en doorgezonden aan het parket.

Een ander geval dat het Instituut ter kennis werd gebracht, is dat van een vrouw die, terwijl zij in haar straat liep, werd gevolgd door een auto met verschillende personen erin. Ze maakten daarbij seksistische opmerkingen over haar lichaam, vooral over haar billen. Daarop besloot ze naar huis terug te gaan en een jas te gaan halen om haar lichaam te verbergen en dit soort uitspraken te vermijden. Toen zij bij haar thuis aankwam, ontdekte zij dat de auto er weer stond en dat de personen seksistische opmerkingen naar haar bleven roepen, vergezeld van een "ha, daar woon je dus". De meldster wilde hierover een klacht indienen, maar dat werd haar geweigerd. Op het politiebureau werd haar uitgelegd dat als niemand haar had aangeraakt, er geen strafbaar feit was gepleegd.

¹⁵¹ Omzendbrief GPI 58 van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, art. 5.2.1.

¹⁵² Gemeenschappelijke omzendbrief nr. COL 13/2013 van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 17 juni 2013 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (met inbegrip van discriminaties op grond van het geslacht), beschikbaar op www.om-mp.be.

¹⁵³ *Le sexisme dans l'espace public c'est partout, tout le temps et sous toutes les formes!*, Vie Féminine, 2017, p. 27.

¹⁵⁴ Ook in de pers wordt regelmatig melding gemaakt van afwijzingen van klachten, zie bijvoorbeeld: <https://lacapitale.sudinfo.be/571671/article/2020-06-01/victime-dune-agression-sexistele-policier-refuse-ma-plainte>.

¹⁵⁵ M.-A. BEERNAERT *et al.*, *op. cit.*, p. 108.

Datzelfde gebrek aan kennis en terughoudendheid langs de kant van de politieagenten ervoer ook een andere meldster die te maken had gehad met gedrag dat als seksisme bestempeld kon worden. Een man was haar namelijk gevolgd op een fiets, had haar indringend aangekeken en gezegd "je bent mooi" toen ze door de straat liep. De meldster had geantwoord dat hij dat niet was. Daarop had de persoon haar meermaals beledigd. Na naar het politiebureau te zijn gegaan om een klacht in te dienen, moest de meldster heel wat obstakels overwinnen om dat te kunnen doen. Eerst werd haar verteld dat ze dergelijke klachten niet in behandeling namen en dat het hoe dan ook zinloos zou zijn aangezien er geen follow-up zou zijn. De meldster had meermaals aangedrongen, maar tevergeefs. De politieagent had zijn stem verheven en herhaald dat hij haar klacht niet in behandeling kon nemen. De meldster belde vervolgens een vriend die zich bij haar voegde op het politiebureau. Deze persoon had de Seksismewet op zijn smartphone laten zien. Geen van de aanwezige politieagenten wist van het bestaan van de wet. Na een tijdje wachten en het verifiëren van een aantal dingen, stemde de politie er uiteindelijk mee in dat de meldster een klacht zou indienen, maar zij moest de feiten van de zaak met de hand opschrijven. Ze hadden haar ook gezegd dat er geen gevolg aan zou worden gegeven, dat ze niet begrepen waarom klachten werden ingediend en dat er in hun gemeente niemand lastiggevallen werd. Bovendien weigerde ze, hoewel de meldster over een foto en een video beschikte, deze bij de klacht te voegen.

Een andere melding die door het Instituut ontvangen werd, is tekenend voor dit probleem. Het ging om een vrouw die naar een restaurant was gegaan om haar bestelling op te halen. Terwijl zij aan de balie zat te wachten, kwam een klant aan een tafeltje naar haar toe en zei "kom", waarop zij "nee" antwoordde. Enkele ogenblikken later stond de klant achter haar, nam haar middel vast met één hand en bracht de tweede naar haar kruis terwijl hij haar tegen de toonbank van het restaurant drukte. De politie werd ter plaatse geroepen. Het slachtoffer vroeg twee keer om een klacht in te dienen, hetgeen haar werd geweigerd. Haar werd gezegd dat als ze een klacht wilde indienen, ze de volgende ochtend naar een politiebureau moest gaan. Dat deed ze dan ook. Vervolgens werd haar gevraagd de feiten met de hand op te schrijven, maar op dat moment werd geen proces-verbaal opgemaakt. Toen zij zich tot een ander politiebureau wendde, vernam zij dat haar klacht inderdaad was geregistreerd enkele dagen nadat ze de dag na het incident naar het politiebureau was gegaan, zonder dat zij daarvan op de hoogte was gesteld. Zij was er niet van in kennis gesteld dat de regels die zij met de hand had geschreven de grondslag van haar klacht zouden vormen en zij was niet in de gelegenheid gesteld een video bij te voegen die ten tijde van het incident was gemaakt.

Een ander geval dat onder de aandacht van het Instituut werd gebracht, betrof gebeurtenissen die in de late namiddag buiten een bar plaatsvonden. Terwijl twee vriendinnen aan het praten waren, kwam er een man die zijn gezicht heel dicht bij een van hen bracht en tegen haar zei dat ze mooi was. Hij bleef dit zeggen en vroeg haar of hij haar mocht kussen, waarop zij ontkennend antwoordde. De andere vriendin, die een einde aan deze woordenwisseling wilde maken, kwam tussenbeide en suggereerde dat zij een relatie hadden en dat hij moest ophouden haar te versieren. Daarop werd de man kwaad en begon hij de vrouwen zeer agressief te beledigen. Hij probeerde ook te spugen op de vrouw die hij enkele ogenblikken eerder had benaderd. Een verkoopster van de winkel aan de overkant, die getuige was geweest van het tafereel, kwam naar buiten en schreeuwde tegen de man. In reactie daarop had hij haar eveneens beledigd en zijn broek omlaag getrokken om zijn penis te tonen toen hij op haar afkwam. Op dat moment waren twee politieagenten in burger, maar in dienst, langsgekomen en hadden het tafereel gadegeslagen. Ze hadden er alleen maar om gelachen. De barman, die wist dat het om politieagenten ging, had hen toen ingehaald en hen gevraagd tussenbeide te komen. Zij hadden geweigerd omdat er volgens hen geen reden was om in te grijpen, aangezien de man niemand had aangeraakt. Ze hadden er ook op gewezen dat de man dronken was. Een van de twee vriendinnen wees erop dat dit geen rechtvaardiging was voor het plegen van strafbare feiten. De politie zei uiteindelijk dat ze de man naar het bureau zouden brengen voor een paar uur om bij zinnen te komen. Alvorens te vertrekken, vertelden zij de verkoopster gekscherend dat zij altijd een klacht kon indienen, maar dat dit waarschijnlijk geen succes zou hebben.

Het Instituut ontving ook een melding over een werkneemster die het slachtoffer was geworden van seksistisch gedrag van een medewerker die het niet leuk vond dat zij zijn hiërarchische meerdere was. Toen ze vervolgens een klacht wilde indienen, werd ze geconfronteerd met de weigering van de politiediensten om op te treden. Er werd slechts een vereenvoudigd proces-verbaal opgesteld.

Deze voorbeelden maken dat het Instituut van mening is dat de politie onvoldoende op de hoogte is van de Seksismewet. Helaas kan dit ertoe bijdragen dat seksisme onzichtbaar wordt gemaakt en dat slachtoffers worden ontmoedigd om aangifte te doen bij de politie wanneer zij met dit soort misbruik te maken krijgen.

In dit verband heeft het Instituut het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie verzocht onderzoek te doen naar de representaties van de politiediensten en naar de praktijken van de politie met betrekking tot de aangeefbaarheid van dergelijke feiten van seksisme¹⁵⁶.

In dit verband heeft het Instituut het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie verzocht om onderzoek te doen naar de representaties van de politiediensten en naar de wijze waarop ze dergelijke feiten van seksisme behandelen.

Het doel van het onderzoek was om over informatie te beschikken over de politiediensten met betrekking tot straatintimidatie en hun aanpak ervan. 611 politiemensen uit het operationele kader van verschillende politiezones hebben een reeks vragen beantwoord. Uit de resultaten bleek dat het fenomeen straatintimidatie bekend is, maar dat de wetgeving slecht wordt toegepast. 72,3% van de respondenten had immers al van straatintimidatie gehoord, 23,5% kende het fenomeen uit persoonlijke ervaring, 20,5% via de media en 14,7% via een officieel document in hun dienst. De onderzoekers vroegen vervolgens of de respondenten in hun politiezone specifieke informatie hadden gekregen over straatintimidatie. 70% van hen antwoordde van niet. Bovendien had 55,8% van de ondervraagde politieagenten nog nooit van de Seksismewet gehoord. Het is ook interessant op te merken dat 91,6% van de respondenten verklaarde dat zij de Seksismewet nog nooit hadden gebruikt in het kader van hun werk.

De respondenten werden ook bevroegd over drie gevallen van straatintimidatie. De eerste betrof een man in een auto die een vrouw die op straat liep een drankje wilde aanbieden. In de tweede situatie legde een man zijn hand op de billen van een vrouw wanneer zij uit de tram stapt. De derde situatie betrof een groep mannen die obscene gebaren maakten naar een andere man. Met dit laatste type situatie hadden politieagenten professioneel minder ervaring dan met de andere twee (35,1% van hen was al geconfronteerd met de eerste situatie en 41,9% met de tweede, tegenover 10,8% voor de laatste). Bijna de helft van de respondenten (46,5%) had geen van de drie situaties meegemaakt. Zeer weinigen (5,9%) hadden al elk van de drie situaties meegemaakt.

In het kader van dit onderzoek werden diepgaande analyses gemaakt en kon worden vastgesteld dat bepaalde factoren lijken samen te hangen met het al dan niet hebben van een geëngageerde attitude ten opzichte van deze situaties. Deze "attitudevariabele" is een indicator die bestaat uit twee elementen, die enerzijds betrekking hebben op de beoordeling van de ernst van de feiten en anderzijds op de gepastheid van een politieoptreden. De significante factoren van een geëngageerde attitude zijn persoonlijke ervaring met dit soort situaties, het hebben van kinderen, het beschouwen van de situatie als seksistisch en het anticiperen van een vervolging door het parket.

Er werden ook factoren vastgesteld die verband houden met het feit of men al dan niet overweegt een proces-verbaal op te maken wanneer men geconfronteerd wordt met een van de drie bovengenoemde situaties. Politieagenten met een zeer geëngageerde attitude zullen dus eerder overwegen een proces-verbaal op te stellen wanneer ze geconfronteerd worden met een van de drie situaties. Voorts spelen

---

¹⁵⁶ *Recherche exploratoire portant sur les représentations des policiers et pratiques policières en matière de reportabilité des faits relevant du « harcèlement de rue »*, Nationaal Instituut voor criminalistiek en criminologie, L. BRUYERE et C. TANGE.

ook professionele en organisatorische realiteiten een rol, in die zin dat interventieagenten minder geneigd zijn te overwegen een proces-verbaal op te maken wanneer ze met een van de drie situaties worden geconfronteerd. Interessant is ook dat het opstellen van een proces-verbaal veel vaker wordt overwogen wanneer de situatie wordt gekenmerkt door fysiek contact. In dit soort gevallen lijken politieagenten geneigd alleen het concept "aanranding van de eerbaarheid" aan te wenden, omdat zij daarmee beter vertrouwd zijn dan met het misdrijf seksisme.

Aan het eind van hun analyse stellen de onderzoekers een reeks aanbevelingen voor om de aanpak van straatintimidatie door de politie te verbeteren. Zo bevelen ze bijvoorbeeld aan om politiemensen op te leiden rond het misdrijf seksisme, het gebruik van gestandaardiseerde processen-verbaal en het bevorderen van samenwerking tussen politiediensten en preventie-actoren (zoals de gemeenschapswacht of jeugdbewegingen).

iii. De behandeling van gevallen van seksisme door het parket

Als het slachtoffer naar het politiebureau gaat en haar klacht inderdaad als seksisme wordt aangemerkt en in een proces-verbaal wordt opgenomen, wordt deze vervolgens doorgestuurd naar het parket. Zodra het strafbare feit ter kennis van laatstgenoemde is gebracht, wordt een onderzoek ingesteld, dat hetzij leidt tot het afzien van vervolging, hetzij tot het inleiden ervan¹⁵⁷. Deze stap vormt ook een reële belemmering voor de repressie van seksistisch gedrag. Dergelijke feiten worden immers zeer vaak geseponeerd overeenkomstig artikel 28^{quater} van het Wetboek van Strafvordering, volgens hetwelk de procureur des Konings oordeelt over de opportuniteit van de vervolging. "Hij geeft de reden aan van de beslissingen van seponering die hij ter zake neemt". De verhouding tussen het aantal vervolgingen en alternatieve maatregelen en het totale aantal vervolgbare zaken is de reactiegraad van het openbaar ministerie. In 2019 bedroeg de respons van de Belgische correctionele parketten 40%. Met andere woorden, 60% van de zaken die voor vervolging in aanmerking kwamen, werden dat jaar geseponeerd¹⁵⁸.

Op het gebied van discriminatie bepaalt COL 13/2013: "Indien er op zijn minst niet door de parketmagistraat of de magistraat bij het arbeidsauditoraat op de van kracht zijnde gedragsregels werd gewezen, moet de zonder gevolgstelling voor opportuniteitsmotieven worden uitgesloten"¹⁵⁹. Volgens onderzoek van het Nationaal Instituut voor Forensische Wetenschappen en Criminologie werd tussen 2013 en 2017¹⁶⁰ toch ongeveer 75% van de zaken met een tenlastelegging in verband met discriminatie geseponeerd, waarvan 30% op grond van opportuniteitsoverwegingen¹⁶¹.

Ter illustratie van dit verschijnsel in termen van seksisme, nemen we bijvoorbeeld opnieuw het geval van de fietsster die, nadat zij seksistische opmerkingen had gekregen ("slet", "dikke teef", "vuile teef", "ik ga je neuken", "je bent lelijk", "je bent echt walgelijk met je grote Portugese haren op je armen", enz.), naar twee politiebureaus was gegaan waar haar klacht eerst louter in vereenvoudigde vorm werd opgetekend alvorens enkele dagen later opnieuw te worden gecontacteerd om een volledig proces-verbaal op te stellen. Nadat zij erin geslaagd was om zo goed en zo kwaad als het ging een klacht in te dienen, zag ze uiteindelijk dat het parket haar zaak seponeerde zonder vervolging wegens onvoldoende tenlastelegging.

¹⁵⁷ M.-A. BEERNAERT *et al.*, *op. cit.*, p. 174.

¹⁵⁸ Justitie in cijfers 2015-2019, FOD Justitie, p. 51, beschikbaar op: [jic-nl-2015-2019.pdf \(tribunaux-rechtbanken.be\)](https://www.tribunaux-rechtbanken.be/jic-nl-2015-2019.pdf).

¹⁵⁹ Gemeenschappelijke omzendbrief nr. COL 13/2013 van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 17 juni 2013 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (met inbegrip van discriminaties op grond van het geslacht), p.15, beschikbaar op www.om-mp.be.

¹⁶⁰ V. MAHIEU et S. VAN PRAET, "Une analyse des dossiers judiciaires classés sans suite comprenant une prévention liée à la discrimination", Rapport final 44a, Institut National de criminalistique et de criminologie, Brussel, 2020, p. 2.

¹⁶¹ *Ibid.*, p. 43.

Hoe verrassend het ook is, dit lijkt geen alleenstaand geval te zijn.

Zo werd de zaak van de vrouw die op de fiets werd gevolgd en beledigd door de man die haar vertelde dat ze mooi was, eveneens geseponneerd door het parket. Haar strijd op het politiebureau om haar klacht te laten opnemen, had namelijk als eindresultaat dat van vervolging werd afgezien op grond van de onbekendheid van de dader.

Ook de zaak van een vrouw die het slachtoffer werd van seksistisch gedrag in een tram werd geseponneerd omdat de dader onbekend was. Geïrriteerd door iemands geschreeuw, vroeg zij hem om wat minder lawaai te maken en wees erop dat hij zijn mondkapje onder zijn kin droeg. Nadat hij "fuck de corona" had gezegd en op een stoel had gespuugd, had de persoon gezegd: "Je moet niet zo slim doen, blank meisje, je wordt zo rood als een watermeloen". Hij voegde eraan toe, wijzend met een opgeheven vinger: "Ik ga dit in je kutje stoppen".

Hetzelfde patroon zien we in het geval van een andere meldster, tegen wie op straat was gezegd: "vuile moslimhoer" en "Ik zal je neuken", en die zo dicht werd gevolgd dat ze bang was dat de betrokkene haar zou aanraken. Haar klacht werd geseponneerd wegens het ontbreken van een strafbaar feit.

Ook de klacht van een kandidate bij de verkiezingen die door een gemeenteraadslid in een openbare Facebook-post "partijhoer" was genoemd, werd geseponneerd. De seponnering ging gepaard met een herinnering aan de wet gericht aan auteur van de post.

Deze gevallen illustreren het probleem van de quasi-systematische seponnering van gevallen van seksisme.

In twee andere gevallen leidden de feiten van seksisme tot een ander reactie dan in de andere aan het Instituut ter kennis gebrachte zaken.

De eerste zaak eindigde met de betaling van een administratieve boete. De gebeurtenissen die hiertoe leidden, vonden plaats tijdens een politiepatrouille. Terwijl de inspecteurs de mensen op straat op de regels in verband met het coronavirus wezen, mengde één persoon zich in de discussie en riep "jij hoer". De betrokkene werd vervolgens gecontroleerd. Tegen een politieagente had hij geschreeuwd: "Je hebt geen controle over mij, jij hoer, ik praat niet met jou". Hij zei ook: "Jij kleine teef, je gaf je kont aan iedereen hier. Je bent gewoon een vrouw, je bent gewoon een hoer, ik zal je neuken, jij vette politiehoer!" en "Ik ben nog niet klaar met jou, jij vuile hoer, we zien elkaar snel weer!". In dit geval werd er dus een administratieve boete betaald, waarmee een maatschappelijke reactie op de overtreding werd gegeven zonder dat er gerechtelijke stappen ondernomen dienden te worden.

In de tweede zaak maakte het parket gebruik van zijn mogelijkheid om een alternatieve maatregel voor te stellen voor de strafrechtelijke sanctie. In dit geval had de politie in het kader van een actieplan ter bestrijding van straatintimidatie geconstateerd dat een man een vrouwelijke inspecteur in burgerkleding had aangeklampt met de volgende woorden: "Juffrouw, u bent knap". Hij had haar ook indringend aangekeken. De zaak werd voorgelegd aan het parket dat voorstelde dat de betrokkene een opleiding zou volgen bij een vzw. Hoewel een dergelijke oplossing constructief lijkt omdat zij de bewustmaking van de dader beoogt, is zij niettemin vreemd omdat de betrokken vzw haar activiteiten toespitst op huiselijk geweld, wat niet overeenstemt met de feiten in kwestie. Voor zover wij weten is er echter geen alternatief, aangezien er geen sensibiliseringsopleiding rond seksisme en de gelijkheid tussen vrouwen en mannen lijkt te bestaan die in het kader van een pretoriaanse probatie zou kunnen worden gevolgd.

Het parcours van een slachtoffer van seksistisch gedrag kan dus ingewikkeld blijken. Indien zij erin slaagt het stadium van de indiening van een klacht bij de politie te passeren, is het immers zeer waarschijnlijk dat de klacht vervolgens door het parket zal worden geseponneerd.

iv. De jurisprudentie inzake seksisme

Er zij ook op gewezen dat de jurisprudentie inzake seksisme verre van uniform is. We beginnen met een overzicht van de zaken waarin het strafbare feit van seksisme niet werd weerhouden of waarin men zich ter zake niet uitsprak, alvorens de zaken te bekijken waarin strafbaar seksisme wel werd vastgesteld. Ter vergemakkelijking van de analyse en in de geest van informatieverbreiding werden de genoemde vonnissen als bijlage bij deze aanbeveling gevoegd.

- Vonnissen waarbij het strafbare feit van seksisme werd verworpen

Zo oordeelde de Franstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel in juni 2018, in een zaak¹⁶² betreffende een vrouwelijke werknemer die door haar chef ten overstaan van collega's als "mossel" werd omschreven, dat de term geen "discriminerende seksuele connotatie had; dat bovendien de door de beklaagde gebruikte uitdrukking ten aanzien van een doorgewinterde politiecollega, zelfs een vrouwelijke, de waardigheid van deze laatste niet ernstig aantastte."¹⁶³ De beklaagde werd bijgevolg vrijgesproken.

In haar vonnis van 13 juni 2018 analyseerde de rechtbank van eerste aanleg te Eupen of de aan haar voorgelegde feiten als seksisme konden worden bestempeld¹⁶⁴. In dit geval werd een persoon beschuldigd van het herhaaldelijk roepen van "Hey pop!" naar twee vrouwen op straat en het aanraken van de rug en billen van een van hen toen zij zich bukte om haar schoenen opnieuw te strikken. De rechtbank was allereerst van oordeel dat niet was aangetoond dat er enig lichamenlijk contact was geweest tussen de dader en de vrouw die zich had voorovergebogen. Uit de verhoren bleek dat de beklaagde het strelen van de rug en de billen slechts had nagebootst. De rechtbank was vervolgens van oordeel dat de woorden van de beklaagde weliswaar minachtend waren en zijn gebaren ongepast, maar dat zij geen voldoende ernstige inbreuk op de waardigheid van de slachtoffers vormden. De rechtbank baseerde haar redenering op de parlementaire voorbereiding van de Seksismewet, waarin de nadruk wordt gelegd op de combinatie van het oogmerk om schade toe te brengen en het vernederende effect van seksistisch gedrag. De rechtbank verklaarde voorts dat overeenkomstig de wil van de wetgever het gebruik van de strafprocedure beperkt moet blijven tot de ernstigste gevallen van seksisme.

In haar vonnis van 24 juni 2020 paste de rechtbank van eerste aanleg van Charleroi de Seksismewet¹⁶⁵ evenmin toe. De zaak betrof een politicus die tijdens een toespraak het volgende had gezegd: "Ze zal het niet gemakkelijk hebben tegenover de gemeenste, nee ik ben te aardig... het grootste takkewijf... nee, dat is te gemeen, van de plaatselijke burgemeesters. Ik zou zeggen de meest chagrijnige". De rechtbank was van oordeel dat "het gebruik door de wetgever van het woord "klaarblijkelijk" betekent dat er geen ernstige twijfel mag bestaan over het doel van de gedane uitlatingen. Het moet voldoende vaststaan dat de uitlatingen een seksistisch oogmerk hebben in de zin van de wet"¹⁶⁶. De rechtbank heeft voorts verklaard dat de Franse term " salope " twee betekenissen heeft: de ene verwijst naar een vrouw die seksueel genot zoekt ("slet"), de andere is een scheldwoord dat wordt gebruikt om te verwijzen naar een vrouw die wordt veracht ("trut"). Volgens de rechtbank "[is] deze tweede betekenis op zichzelf niet seksistisch, aangezien de minachting niet wordt geuit wegens het geslacht van de verachte vrouw, en er evenmin wordt beoogd haar minderwaardig te achten of te herleiden tot haar geslachtelijke dimensie"¹⁶⁷. Aangezien ze van mening is dat de beklaagde de Franse term " salope " in

---

¹⁶² Fr. Corr. Brussel (50^e kamer), 6 juni 2018.

¹⁶³ *Ibid.* p. 7.

¹⁶⁴ Corr. Eupen (5^e kamer), 13 juni 2018.

¹⁶⁵ Corr. Henegouwen, afd. Charleroi (9^e kamer), 24 juni 2020.

¹⁶⁶ *Ibid.*, p. 13.

¹⁶⁷ *Ibid.*

deze zin heeft gebruikt en deze laatste betekenis niet seksistisch is¹⁶⁸, stelt de rechtbank dat het strafbare feit van seksisme niet is vastgesteld.

Een ander vonnis op dit gebied werd in maart 2021 geveld door de rechtbank van eerste aanleg te Luik¹⁶⁹. In dit geval ging het om de houding van een persoon tegenover een vrouwelijke politie-inspecteur die met twee collega's op patrouille was in het kader van een actieplan ter bestrijding van seksisme op straat. Volgens de politie sprak de persoon de inspecteur als volgt aan: "Hé! Juffrouw!" op een uitdagende toon. Bovendien zou hij de vrouwelijke inspecteur met een indringende blik van kop tot teen hebben bekeken. De beklaagde betwist de feiten. De rechtbank was van oordeel dat, in de veronderstelling dat de woorden en de blik vaststonden, de tenlastelegging van seksisme niet kon worden gehandhaafd, gelet op de bestanddelen van het strafbare feit en het door de Seksismewet nagestreefde doel. In dit opzicht wordt uitgebreid gebruikgemaakt van de parlementaire voorbereiding. Zo werd eraan herinnerd dat tijdens de parlementaire voorbereiding werd aangegeven dat de wet evenwichtig en niet libertijns moest zijn en dat de rechter werd verzocht omzichtig te werk te gaan. Met een uittreksel uit de memorie van toelichting bij de Seksismewet verklaart de rechtbank voorts dat "[d]e wetgever heeft beoogd te voorkomen dat het strafrechtelijke begrip seksisme een te ruime werkingssfeer zou krijgen en dat op dit begrip een oneigenlijk beroep zou worden gedaan, aangezien een beroep op strafvervolgning beperkt dient te blijven tot de ernstigste gevallen van seksisme"¹⁷⁰. Wat de bestanddelen van het strafbare feit betreft, was de rechtbank van oordeel dat niet was aangetoond dat de betrokken woorden en blikken een uiting waren van minachting voor de vrouwelijke inspecteur wegens haar geslacht, noch dat zij door de beklaagde als minderwaardig werd beschouwd of tot haar geslachtelijke dimensie werd gereduceerd. Naar het oordeel van de rechtbank werd evenmin aangetoond dat er sprake was van een ernstige aantasting van de waardigheid van de vrouwelijke inspecteur.

Vermeldenswaard is ook een zaak die de Brusselse universitaire gemeenschap heeft geschokt. In september 2017 reed een voertuig rond op de campus van de Vrije Universiteit Brussel. Er wordt een reclamebord boven gehaald met de buste van een vrouw in een rode beha, waarvan ze het bandje verwijdert. De slogan bij de afbeelding was: "Hey studentes! Upgrade je levensstijl. Date een sugar daddy". Het ging om een reclamecampagne van een datingsite voor "sugar daddies" en "sugar babies", die erop gericht is jonge vrouwen in contact te brengen met rijke mannen.

In een beslissing van 3 oktober 2017¹⁷¹ oordeelde de Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame - het onafhankelijke zelfregulerende orgaan voor reclame in België - dat de advertentie blijk gaf van een gebrek aan billijk maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel en de menselijke waardigheid aantastte.

Vervolgens wordt de zaak voor de Franstalige rechtbank van eerste aanleg van Brussel gebracht¹⁷². De beklaagden werden onder meer beschuldigd van seksisme wegens de over de datingsite gegeven uitleg. Sugar daddies en sugar babies werden er als volgt gedefinieerd:

"De sugar daddies zijn rijke, welstellende heren die al een gezinsleven en een echtgenote hebben; maar door hun hectische leven en jaren huwelijk is de vonk en de magie helemaal verdwenen. De sugar babies moeten begrijpen dat hun sugar daddy niet van plan is om zijn vrouw en kinderen te vervangen, hij is op zoek naar een mooie vrouw om te koesteren, te verwennen en zijn vrije tijd mee door te brengen.

---

¹⁶⁸ Wat het seksistische karakter van bepaalde beledigingen betreft, verwijst het Instituut naar het onderzoek van Sylvie Lausberg: *Toutes des salopes. Injures sexuelles, ce qu'elles disent de nous*, Editions du SILO, 2017 en *L'édifiante histoire des injures sexuelles*, gepubliceerd door de Conseil des femmes Francophones de Belgique, 2011.

¹⁶⁹ Corr. Luik, afd. Liège (15e kamer), 4 maart 2021, *J.L.M.B.*, 2021/25, p. 1129.

¹⁷⁰ *Ibid.*, p. 5.

¹⁷¹ JEP, 3 oktober 2017, beschikbaar op: [RICH MEET BEAUTIFUL - 03/10/2017 | JEP](#).

¹⁷² Fr. Corr. Brussel (47e kamer), 8 mei 2019.

Een sugar baby is een mooie jonge vrouw die haar gewicht in goud waard is. Ze wil haar sugar daddy behagen, door in zijn vrije tijd beschikbaar voor hem te zijn en zijn luxueuze levensstijl te delen [...] terwijl ze geld verdient om haar schoolgeld of schulden te betalen".

De rechtbank onderzoekt of deze op de datingsite gepubliceerde definities als seksisme beschouwd kunnen worden. Aangezien de publicatie plaatsvindt op een vrij toegankelijke website, is duidelijk voldaan aan de voorwaarde van openbaarheid. Volgens de rechtbank is dit echter niet het geval met het vereiste dat de handeling of gedraging gericht is tegen een of meerdere welbepaalde personen. De rechtbank herinnert er namelijk aan dat uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de strafbaarstelling niet is gericht op situaties die een abstracte groep betreffen, en dat seksistische en machoreclame derhalve zijn uitgesloten van de werkingssfeer van de Seksismewet. De rechtbank concludeerde derhalve: "Aangezien [...] het gedrag van beklagde niet gericht was tegen een groep met een voldoende afgebakend profiel, valt het niet volledig onder het wettelijk sanctioneerbare begrip seksisme. Hoewel de rechtbank in haar vonnis van 8 mei 2019 oordeelt dat de tenlastelegging van seksisme niet kan worden weerhouden, worden de beklagden wel veroordeeld voor poging tot het aanzetten tot prostitutie en reclame voor feiten van prostitutie.

Het Hof van Beroep te Brussel heeft dit vonnis vervolgens bevestigd in zijn arrest van 28 april 2021¹⁷³.

In haar vonnis van 20 mei 2021 oordeelde de rechtbank van eerste aanleg te Luik eveneens dat de bestanddelen van het strafbare feit van seksisme niet aanwezig waren¹⁷⁴. In dit geval hadden politie-inspecteurs die in het kader van een actieplan tegen seksisme circuleerden, opgemerkt dat een vrouwelijke fietser op een bankje zat en, ongemakkelijk, probeerde een gesprek met een persoon te beëindigen. Toen haar gevraagd werd wat er aan de hand was, verklaarde de fietsster dat, terwijl zij op een bankje zat uit te rusten, een man haar aansprak en haar vertelde dat hij net als zij een sportman was en dat hij haar dat kon tonen door zijn hemd uit te trekken. Zij zei dat zij probeerde het gesprek te beëindigen maar dat de man aandrong, dat hij haar had voorgesteld om ergens iets te gaan dringen en had gezegd dat ze echt mooi was. De rechtbank vermeldt dat volgens de parlementaire voorbereiding van de Seksismewet er geen sprake van is gevallen van mogelijk vulgair flirten strafrechtelijk te bestraffen. Haar inziens was niet aangetoond dat de woorden en het gedrag van de beklagde een uiting van minachting waren geweest aan het adres van de fietsster omwille van haar geslacht of dat hij haar als minderwaardig had beschouwd of haar tot haar geslachtelijke dimensie had gereduceerd. Bovendien was de rechtbank van oordeel dat niet was aangetoond dat de waardigheid van de persoon was aangetast, laat staan dat aan het criterium van de ernst was voldaan. Hoewel de rechtbank erkende dat het gedrag kon worden gezien als zwaar en onaangenaam flirten, waardoor de fietsster zich ongemakkelijk en lastiggevoeld kan hebben, dit geen bestanddeel vormde van het strafbare feit van seksisme. Volgens de rechtbank zou elke andere beoordeling tot gevolg hebben dat het begrip zoals door de wetgever bedoeld, zou worden verdraaid.

De feiten die leidden tot een vonnis van de Franstalige correctionele rechtbank van Brussel van 27 mei 2021¹⁷⁵, vonden plaats tijdens een patrouille in het kader van een operatie ter bestrijding van seksisme. Meer bepaald liep een politieagente in burger, gevolgd door collega's, over straat toen een persoon bij haar stopte. Hij kwam naar haar toe en toen ze hem vroeg haar met rust te laten, bracht hij zijn gezicht dicht bij dat van de politievrouw. De beklagde had een andere versie, maar gaf tegenover de procureur des Konings toe dat hij een gesprek met de politievrouw had gehad en met haar had gesproken "zoals men soms met vrouwen spreekt". De rechtbank was van oordeel dat de politievrouw weliswaar geïntimideerd was door dit onaangename, zelfs verontrustende gedrag, maar dat de elementen van het strafbare feit van seksisme niet aanwezig waren. Volgens haar had de beklagde geen minachting voor

---

¹⁷³ Brussel (11^e kamer), 28 april 2021.

¹⁷⁴ Corr. Luik, afd. Luik (15^e kamer), 20 mei 2021.

¹⁷⁵ Fr. Corr. Brussel (67^e kamer), 27 mei 2021, *J.L.M.B.*, 2021, p. 1146.

het slachtoffer geuit, noch opmerkingen gemaakt die ertoe leidden dat zij als minderwaardig werd beschouwd of tot haar geslachtelijke dimensie werd gereduceerd en die de vereiste ernst hadden.

- Vonnissen waarin men zich niet uitsprak over seksisme

Naast de categorieën van vonnissen waarbij het strafbare feit van seksisme werd verworpen of weerhouden, zijn er vonnissen waarin geen uitspraak wordt gedaan over de kwestie.

Zo eindigde op 26 februari 2020 een zaak met een arrest waarin geen uitspraak werd gedaan over de toepassing van de Seksismewet¹⁷⁶. De feiten in kwestie vonden plaats aan de vijvers van Elsene. Een vrouw lag met een vriend op het gras wanneer ze werd aangeraakt door een loslopende hond. Daarop riep ze naar zijn baasje en vraagt hem voorzichtig te zijn. Daarop begon deze haar te beledigen, haar een "kutwijf" en "hysterisch" te noemen en slaat haar. De vriend van het slachtoffer kwam vervolgens tussenbeide. Toen de genoemde vriend naderhand werd ondervraagd, verklaarde hij dat de betrokkene hem had verteld dat een vrouw minderwaardig was aan een man en dat het niet erg was dat hij haar had geslagen. Het slachtoffer verklaarde dat de persoon in kwestie veel rustiger en kalmer leek tegenover mannen.

De dader werd door het openbaar ministerie gedagvaard om te verschijnen wegens slagen en verwondingen. In dezelfde dagvaarding werd de betrokkene vervolgd voor het slaan van een andere vrouw in soortgelijke omstandigheden.

Er was een woordenwisseling uitgebroken tussen deze andere vrouw, die haar hond uitliet, en de man in kwestie, die ook vergezeld was van zijn hond. Na een verhitte woordenwisseling en terwijl zij wegliep, begon de persoon de wandelaarster te beledigen en noemde haar een "vuile hoer" en een "stomme trut". Hij gooide toen de bal van zijn hond naar haar billen en kwam dichterbij om haar te slaan.

De Franstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel veroordeelde de beklagde wegens slagen en verwondingen, maar er werden geen verzwarende omstandigheden weerhouden wegens verwerpelijke motieven op grond van het geslacht. De rechtbank was namelijk van mening dat onvoldoende vaststond dat een van de motieven haat, minachting of vijandigheid jegens de slachtoffers wegens hun geslacht was. Ook de toepassing van de Seksismewet werd niet weerhouden, omdat de rechtbank van mening was dat, aangezien het om een afzonderlijke strafbaarstelling ging, een aanvullende dagvaarding voor de rechtbank had moeten worden ingeleid.

Ook in het vonnis van de Franstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel van 29 juni 2021 wordt niet ingegaan op de kwestie van het seksisme¹⁷⁷. Ook in deze zaak verschoof de analyse namelijk naar een procedurekwestie. De gebeurtenissen die er de aanleiding toe vormden, vonden plaats ter gelegenheid van de soirée des Magritte du cinéma. Terwijl een actrice een toespraak hield bij de opening van de ceremonie, riep een Belgische filmcriticus in de perszaal, d.w.z. in aanwezigheid van een vijftigtal journalisten: "Dit is waardeloos! strippen!". Een maand later zei de actrice in een persartikel dat haar optreden tijdens de ceremonie het resultaat was van vier maanden werk en dat het incident haar gekwetst had. Omdat ze de zaak achter zich wilde laten, besloot ze echter geen stappen te ondernemen. Niettemin diende een vereniging een civiele eis tot schadeloosstelling in tegen de auteur van de opmerkingen wegens seksisme. Het doel van deze actie was erop te wijzen dat gedragingen zoals deze onaanvaardbaar zijn en een negatieve invloed hebben op het beeld van de vrouw in de samenleving en in de culturele wereld. De rechtbank verklaarde de civiele eis echter onontvankelijk en onderzocht dus niet of de feiten een seksistisch misdrijf vormden.

---

¹⁷⁶ Fr. Corr. Brussel (43^e kamer), 26 februari 2020.

¹⁷⁷ Fr. Corr. Brussel (61^e kamer), 29 juni 2021, *J.L.M.B.*, 2021/33, p. 1507.

- Vonnissen waarbij het strafbare feit van seksisme werd weerhouden

Hoewel in de tot dusver genoemde vonnissen werd geoordeeld dat het strafbare feit van seksisme niet werd vastgesteld of ter zake geen uitspraak werd gedaan, bestaan er naast deze vonnissen nog een aantal andere die tot een andere conclusie kwamen.

De eerste veroordeling op grond van de Seksismewet was in november 2017¹⁷⁸. De zaak betrof een man die, toen hij door een mannelijke en een vrouwelijke politie-inspecteur werd ondervraagd, laatstgenoemde op hooghartige en minachtende toon aansprak en tegen haar zei dat ze een geschikte baan voor een vrouw moest zoeken zoals bankbediende. Toen de man hierop werd aangesproken, antwoordde hij dat hij niet met vrouwen praatte en dat zij haar mond moest houden, de "vuile hoer". Tijdens zijn verhoor over de feiten werd hem gevraagd of hij een algemeen probleem met vrouwen had, waarop hij antwoordde: "misschien, het hangt van de situatie af". De Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel heeft haar redenering niet nader toegelicht, maar was van oordeel dat de tenlastelegging van seksisme was aangetoond en heeft de beklagde veroordeeld.

Een tweede veroordeling op grond van de seksismewet werd in oktober 2019 uitgesproken door de Franstalige rechtbank van eerste aanleg in Brussel¹⁷⁹. De feiten in deze zaak betroffen een vrouw die, terwijl ze op straat liep, werd toegetoeterd en werd gevolgd door drie personen in een auto die opmerkingen maakten als "we gaan je neuken". De inzittenden van de auto stapten vervolgens uit en een van de medeplichtigen van de beklagde sloeg het slachtoffer. Tijdens zijn verhoor over de feiten verklaarde de beklagde dat hij nog een keer uit zijn auto was gestapt met de bedoeling het slachtoffer te slaan, maar dat hij had gezien dat ze huilde en dat ze niet normaal was, zodat hij medelijden met haar had gekregen en was weggegaan zonder haar aan te raken. De rechtbank merkte op dat uit deze verklaring duidelijk de neerbuigendheid van de beklagde ten opzichte van het slachtoffer bleek, dat zojuist seksistische beledigingen toegeworpen had gekregen en was geslagen. De rechtbank stelde vast dat de beledigingen en het gedrag duidelijk tot doel hadden het slachtoffer wegens haar geslacht te minachten of haar om dezelfde reden als minderwaardig te beschouwen of tot haar geslachtelijke dimensie te reduceren, en dat ze een ernstige aantasting van haar waardigheid vormden. De tenlastelegging van seksisme wordt derhalve bewezen verklaard en de beklagde veroordeeld.

In oktober 2020 leidde een nieuwe zaak tot een veroordeling op grond van de Seksismewet¹⁸⁰. De feiten die de rechtbank van eerste aanleg van West-Vlaanderen ertoe brachten zich over seksisme uit te spreken, vonden plaats tijdens de controle van een persoon door twee politieagenten, een vrouw en een man. De betrokkene weigerde daarbij om de vragen van de politievrouw te beantwoorden en wilde alleen met de politieman praten. Bovendien probeerde hij de politievrouw te intimideren met oogcontact en dreigende taal. Hij weigerde ook de veiligheidsafstand tot haar te respecteren. De rechter merkte op dat de houding van de beklagde tegenover de politieambtenaar totaal verschillend was en was van oordeel dat de feiten neerkwamen op seksisme. De rechtbank veroordeelt de beklagde op grond van de Seksismewet.

Op 13 januari 2021 sprak een andere afdeling van de rechtbank van West-Vlaanderen eveneens een veroordeling uit op basis van de Seksismewet¹⁸¹. De zaak betrof een Afghaanse man die zijn hand had gelegd op de billen van een 17-jarig meisje dat op een bus stond te wachten. Hierover had de man gezegd dat het niet normaal is om dit soort gedrag tegenover vrouwen te vertonen, maar dat dit bij Europese vrouwen anders ligt. Bij de juridische analyse van de feiten merkte de rechtbank op dat de aantasting van de seksuele integriteit van het slachtoffer in de ogen van het collectief bewustzijn van onze maatschappij niet ernstig genoeg was om tot een aanranding van de eerbaarheid te kunnen

¹⁷⁸ Ned. Corr. Brussel (52^e kamer), 8 november 2017.

¹⁷⁹ Fr. Corr. Brussel (43^e kamer), 31 oktober 2019, *NJW*, p. 559.

¹⁸⁰ Corr. West-Vlaanderen, afd. Veurne, 16 oktober 2020.

¹⁸¹ Corr. West-Vlaanderen, afd. Kortrijk, 13 januari 2021, *RAGB*, 2021/18, p. 1694.

besluiten. Hoewel het gedrag van de man in dit geval volgens de rechtbank niet via een aanranding van de eerbaarheid bestraft kon worden, was dit niet het geval voor het strafbare feit van seksisme.

De rechtbank merkte vooreerst op dat uit de verklaringen van de beklaagde volgde dat hij van mening was dat een man, indien hij dat wenst, de billen van een vrouw kan aanraken zonder haar toestemming. Met andere woorden, hij werd gedreven door een ongepast gevoel van mannelijke superioriteit over vrouwen. Vervolgens werd eraan herinnerd dat het aan de rechter ten gronde is om het gedrag objectief te beoordelen, op basis van wat het collectieve geweten op het moment van de feiten als een aantasting van de menselijke waardigheid beschouwt. In dit geval getuigt het van minachting te denken dat een 17-jarig meisje, dat op een normale manier aan de samenleving deelneemt (in die zin dat zij op haar bus wacht), zou moeten aanvaarden dat haar billen door een vreemde worden betast omdat zij een Europese vrouw is. Bovendien is het gedrag in kwestie in de ogen van onze maatschappij een ernstige aantasting van de waardigheid van het minderjarige slachtoffer. De rechtbank stelde duidelijk dat indien het gedrag van het individu de norm zou worden, dit het gedrag van vrouwen sterk zou beïnvloeden (ze zouden zich anders gaan kleden, bepaalde plaatsen mijden, niet alleen over straat gaan, enz.), hetgeen een negatieve invloed zou hebben op hun positie en vrijheid. Aan het einde van haar analyse verklaarde de rechtbank de beschuldiging van seksisme gegrond en veroordeelde zij de dader. Verder diende hij het slachtoffer ook te vergoeden voor de schade die hij had berokkend.

De maand juni 2021 was een vruchtbare maand wat de toepassing van de Seksismewet betrof, aangezien drie rechtbanken feiten van seksisme in de zin van de wet bewezen verklaarden. Dit betekent dat, voor zover gekend bij het Instituut, er in de maand juni 2021 evenveel vonnissen waren waarin seksisme als strafbaar feit werd weerhouden als in de bijna zeven jaar sinds de inwerkingtreding van de wet.

Zo deed de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen op 2 juni 2021 uitspraak over het gedrag van een persoon ten aanzien van een vrouwelijke politie-inspecteur die samen met een collega naar de woning van de beklaagde was geroepen¹⁸². Bij die gelegenheid zei hij tegen haar "ik praat niet met jou, ik praat met hem" en "je bent waardeloos, je bent een vrouw, je moet niet met mij praten". De rechtbank was van oordeel dat de beklaagde met zijn opmerkingen uiting had gegeven aan zijn minachting voor de vrouwelijke politie-inspecteur wegens haar geslacht en haar waardigheid ernstig had aangetast. De rechtbank was ook van oordeel dat uit de aard van de door de beklaagde gebruikte taal bleek dat hij de intentie had om de inspecteur op grond van haar geslacht te minachten. Voorts werd opgemerkt dat de gebeurtenissen op straat en in aanwezigheid van de mannelijke politie-inspecteur en twee vrienden van de beklaagde plaatsvonden, zodat aan de voorwaarde van openbaarheid van het strafbare feit werd voldaan. De rechtbank vermeldde ook dat uit de opmerkingen van de beklaagde bleek dat hij vrouwen als minderwaardig beschouwt en dat hij geen respect had voor de functie en de psychologische integriteit van de vrouwelijke politie-inspecteur. Aangezien aan de bestanddelen van het strafbare feit van seksisme was voldaan, heeft de rechtbank de beklaagde veroordeeld.

Het tweede seksismevonnis in juni 2021 betreft een treinbegeleidster¹⁸³. Op de dag van het incident vroeg ze om het ticket van een passagier te zien. Deze laatste had er geen, werd kwaad en noemde de begeleidster een "vuile hoer", een "verraadster", een "slet" en een "strontwijf". De politieagenten die later ter plaatse kwamen, merkten ook op dat de beklaagde moeite had om kalm te blijven ten overstaan van de aanwezige vrouwen. De rechtbank stelde vast dat, aangezien de opmerkingen en handelingen van de beklaagde gemaakt werden in aanwezigheid van getuigen in een treinwagon, de openbaarheidsvereiste voor het strafbare feit van seksisme vervuld was. De tenlastelegging van seksisme wordt derhalve bewezen verklaard.

---

¹⁸² Corr. Antwerpen, afd. Mechelen, 2 juni 2021.

¹⁸³ Corr. Luik, afd. Luik (15^e kamer), 10 juni 2021.

Een andere veroordeling op grond van de Seksismewet werd op 23 juni 2021 uitgesproken door de Franstalige rechtbank van eerste aanleg in Brussel¹⁸⁴. De omstandigheden waren als volgt: twee vrouwen kusten elkaar aan het Zuidstation, waarop de beklagde reageerde met woorden als "dat is mooi" en, volgens de beklagde, "jullie zijn mooi" en, volgens de slachtoffers, "dat is mooi, het windt me op". De rechtbank was van oordeel dat "[d]e twee vrouwen door de beklagde duidelijk tot hun geslachtelijke dimensie werden herleid [...] en dat het gedrag van de beklagde [...], rekening houdend met de context van de feiten, te weten opmerkingen in het openbaar, in het openbaar vervoer waar men al dichter bij elkaar zit, ten aanzien van een koppel lesbische vrouwen, een ernstige aantasting van de waardigheid van de twee slachtoffers tot gevolg had"¹⁸⁵. De tenlastelegging van seksisme werd zodoende bewezen verklaard. De beklagde had vervolgens een van de twee vrouwen geschopt, en de rechtbank oordeelde daarom dat de beklagde zich ook schuldig had gemaakt aan opzettelijke slagen en verwondingen, rekening houdend met de "fysieke alsook de psychologische nawerkingen die zowel slagen als seksistisch gedrag op de slachtoffers kunnen hebben", alsmede met de "verstoring van de sociale orde die deze daden teweegbrengen door bij te dragen tot het groeiende gevoel van onveiligheid onder de bevolking in stedelijke gebieden, met name onder vrouwen". Het is echter verrassend dat de rechtbank geen verzwarende omstandigheden vaststelde op grond van het motief van haat, minachting of vijandigheid jegens een persoon wegens diens geslacht, alsof er geen verband bestond tussen de seksistische opmerkingen en de tijdens de aanval toegebrachte klappen¹⁸⁶.

In een andere zaak is op 4 januari 2022 een vonnis gewezen waarbij het strafbare feit van seksisme werd vastgesteld¹⁸⁷. In dit geval werd een plastisch chirurg die bekend was op de Vlaamse televisie, door een studentenvereniging uitgenodigd om een lezing te geven aan de Universiteit Gent. Naar aanleiding van zijn uitlatingen heeft de rechtbank van eerste aanleg van West-Vlaanderen hem veroordelen op basis van de Seksismewet. De man had gezegd: "vrouwen willen wel de privileges van de mannelijke bescherming en het mannelijke geld, maar ze willen hun benen niet meer opendoen" en "Je kan een vrouw niet als gelijke behandelen zonder haar slaaf te worden" of dat "wij ze wasmachines, afwasmachines, poetsvrouwen gegeven hebben, totdat ze natuurlijk zelf overbodig waren". De rechtbank stelde ook een lijst op van niet minder dan veertien vrouwen of specifieke groepen vrouwen die beoogd werden door de uitlatingen van de chirurg, om na te gaan of aan de elementen van het strafbaar feit van seksisme was voldaan. Zo werd een doctorandus beschreven als een "Zo'n pront narcistisch "dingske", blauwe "oogskes", tietjes.". De man had ook beweerd dat Greta Thunberg het foetale alcoholyndroom had en dat, als je drinkt tijdens de zwangerschap, dat dan dat is wat je krijgt. Hij had ook uitgelegd hoe een leerlinge uit de klas van zijn zoon moest worden aangepakt: hij zou haar met een aantal vrienden moeten opwachten op weg van school naar huis, haar van haar fiets trekken, haar banden doorsnijden en haar tas in brand steken nadat hij die in de goot had gelegegd. De lijst van personen en specifieke groepen van personen waarop sommige van de opmerkingen van de chirurg betrekking hadden, omvat ook een of meer specifieke vrouwen in het publiek, vrouwelijke medische collega's, vrouwelijke tijdschriftredacteurs, een vrouwelijke journaliste, een vrouwelijke universiteitsprofessor, vrouwelijke leden van bepaalde commissies op de school van zijn zoon en de vrouwelijke leerkrachten van zijn zoon, vrouwelijke rechters (inclusief familierechters), vrouwelijke wetenschappers en onderzoekers, alleenstaande moeders, moeders van autistische kinderen, en #MeToo-supporters.

Wat de openbaarheidsvereiste betreft, merkte de rechtbank op dat de betwiste woorden waren uitgesproken tijdens een vrij toegankelijke lezing in een auditorium van de Universiteit Gent, en dat de lezing ook was gefilmd en live was uitgezonden op de Facebookpagina van de studentenvereniging die

---

¹⁸⁴ Fr. Corr. Brussel (55^e kamer), 23 juni 2021, beschikbaar op: [Tribunal correctionnel de Bruxelles, 23 juin 2021 | Unia](#).

¹⁸⁵ *Ibid.*, p. 6.

¹⁸⁶ De rechtbank weerhield evenmin een verwerpelijke motief op grond van de seksuele geaardheid van het koppel. Zie het commentaar van Unia over dit onderwerp: <https://www.unia.be/nl/rechtspraak-alternatieven/rechtspraak/correctionele-rechtbank-brussel-23-juni-2021>.

¹⁸⁷ Fr. Corr. West-Vlaanderen, afd. Gent, 4 januari 2022, beschikbaar op: [vonnis04012022.pdf \(rechtbanken-tribunaux.be\)](#).

het evenement organiseerde. Bovendien bevestigde hij deze opmerkingen een paar dagen later in een interview.

De rechtbank was van oordeel dat de woorden van de chirurg werkelijk haatspraak waren, hetgeen bleek uit de gebruikte bewoordingen ("meiske(n)", "juffrouw(ke)", "schat", "dingske", "wif(ke)", "trollen", "kont", "(hang)tieten", "tetten", "hooters" en "uier"), zijn non-verbale communicatie (waaronder zijn mimiek), de inhoud van de boodschap en de context waarin deze werd geuit. De inhoud van de boodschap werd door de rechtbank geëxpliciteerd: vrouwen in het algemeen en de beoogde (groepen) vrouwen zijn hysterische, luie, zwakke, domme en vuile wezens die geld en bescherming van mannen zoeken in ruil voor seks. Ze zijn waardeloos als artsen, rechters, leerkrachten, professoren, wetenschappers, journalisten, directeuren, enz. Ze zijn dus minderwaardig aan de man. Ook werd aangevoerd dat de context waarin de verklaringen werden afgelegd, bijdroeg tot de ernst van de aantasting van de waardigheid van de betrokken vrouwen. In de eerste plaats werden de uitspraken gedaan door een arts die zich tevens voordoet als bioloog en vrouwenspecialist. Ten tweede is de auteur van de uitlatingen een publiek figuur, hij verschijnt vaak en vrijwillig in de media, via welke zijn uitlatingen worden uitgezonden. Tot slot staat het publiek dat hij tijdens de lezing toesprak open voor zijn seksisme, wat de verspreiding ervan en de negatieve gevolgen voor vrouwen nog verergert. Dit laatste bleek uit het aanhoudende applaus van het publiek dat de lezing bijwoonde.

Vervolgens werd nagegaan of het morele bestanddeel van het strafbare feit in deze zaak bewezen is. In dit verband merkt de rechtbank op dat de intentie van de chirurg om het strafbare feit van seksisme te plegen, voortvloeit uit het feit dat de tijdens de lezing van 4 december 2019 afgelegde verklaringen niet op zichzelf stonden, noch toevallig en onopzettelijk waren. Integendeel, het gaat om aanhoudende, gerichte, herhaalde, bijzonder grove en vulgaire, misogynistische en haatdragende uitlatingen. Zo verklaarde de man op 10 december, toen hij door journalisten werd ondervraagd over het seksistische en hatelijke karakter van zijn opmerkingen: "Ik, seksistisch? Ik ben een bioloog. Ik zeg dat de vaderfiguur de belangrijkste is in een gezin. De moeder is de huishoudster. Als je zonder vader opgroeit, gaat het mis. Maken deze uitspraken me seksistisch? Oké dan." Op dezelfde dag plaatste hij op zijn Facebook-pagina een foto van de mond van een vrouw met daarop een pil met het opschrift "TRUTH". Hij begeleidt de publicatie met de volgende boodschap: "De pil die iedereen wil...maar niet kan slikken". Meer in het algemeen lag wat hij op de conferentie zei in de lijn van wat hij in het verleden heeft gezegd.

De rechtbank concludeert dat de betrokken uitlatingen tot doel hebben minachting uit te drukken voor (groepen) vrouwen die specifiek vanwege hun geslacht worden gevisieerd, hen als minderwaardig te beschouwen en hen te reduceren tot hun geslachtelijke dimensie. Nadat de rechtbank het strafbare feit van seksisme bewezen verklaarde, boog zij zich over de tenlasteleggingen van het aanzetten tot discriminatie, haat, geweld en segregatie en verklaarde zij ook deze bewezen.

De veroordeelde tekende beroep aan tegen de beslissing en die procedure loopt nog.

Op 2 februari 2022 sprak ook het hof van beroep te Brussel een veroordeling uit op grond van de Seksismewet¹⁸⁸. De feiten die tot de zaak leidden, betroffen de woorden en het gedrag van een verkiezingskandidaat in het televisieprogramma "C'est pas tous les jours dimanche" op 22 april 2018. Voor de show had hij geweigerd zich te laten opmaken door een vrouw. Tijdens de uitzending had de beklagde het aanvankelijk goedgekeurd dat een man kon weigeren een vrouw de hand te schudden om haar te begroeten. Toen hem vervolgens een debatvraag werd gesteld door een redactrice van de show, weigerde hij haar aan te kijken en verkoos hij zijn ogen op de presentator gericht te houden of ze te sluiten wanneer hij zijn hoofd naar haar toe draaide. Toen hem hiernaar werd gevraagd, zei hij met een spottende glimlach dat hij genoeg van haar op televisie had gezien. Hij had het ook over, zo niet hiërarchieën, dan toch over niveaus van mensen die met een man in contact kunnen komen. Over de

---

¹⁸⁸ Brussel (16^e kamer), 2 februari 2022.

redactrice en een andere gast had de man verklaard: "Ik heb medelijden met deze vrouwen". Hij voegde er ten slotte aan toe dat hij geen lessen te ontvangen had van de genoemde redactrice.

In eerste aanleg wordt de beklagde schuldig bevonden aan directe discriminatie van de redactrice op grond van haar geslacht¹⁸⁹.

De man gaat in beroep tegen de beslissing. Het hof van beroep te Brussel stelt om te beginnen vast dat de redactrice en het Instituut de beklagde weliswaar hadden aangeklaagd wegens seksisme in de zin van de artikelen 2 en 3 van de wet van 22 mei 2014, maar dat de rechtbank hem op grond van een andere wetsbepaling had veroordeeld. De in eerste aanleg toegepaste bepalingen betreffen meer in het bijzonder de toegang tot goederen en diensten en de levering van goederen en diensten aan het publiek. Voor het Hof is het echter duidelijk dat de betrokken feiten niet in dit domein zijn gepleegd.

Vervolgens onderzoekt de rechter in hoger beroep of aan de voorwaarden van de Seksismewet is voldaan. Het gaat om gedrag tijdens een televisieprogramma in aanwezigheid van een live publiek. Bovendien geeft de beklagde uiting aan zijn minachting voor de redactrice omdat zij een vrouw is. In het licht van het collectieve bewustzijn van de Belgische samenleving ten tijde van de feiten was dit gedrag duidelijk een ernstige aantasting van de menselijke waardigheid van de redactrice, temeer daar de feiten zich voordeden in een programma met een groot kijkerspubliek, waarin zij regelmatig optrad als redactrice. Tot slot had de man wel degelijk de intentie om minachting te uiten en wist hij dat zijn gedrag waarschijnlijk zou leiden tot een ernstige aantasting van de menselijke waardigheid van de persoon die hij weigerde aan te kijken. Dat blijkt ook duidelijk uit de spottende glimlach die hij soms liet zien. In haar analyse hield de rechtbank geen rekening met de weigering van de beklagde om door een vrouw te worden opgemaakt, omdat ze van oordeel was dat er onvoldoende bewijs was om dit feit vast te stellen.

In antwoord op de beklagde die zich beriep op de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de vrijheid van meningsuiting, beklemtoont het Hof dat er in de publieke context van de feiten geen sprake kan zijn van een schending van de vrijheid van gedachte, geweten of godsdienst. Wat de vrijheid van meningsuiting betreft, herinnert het Hof eraan dat deze niet absoluut is en dat het beginsel van gelijkheid van mannen en vrouwen een dwingende maatschappelijke behoefte vormt die een beperking ervan rechtvaardigt.

Het is ook interessant op te merken dat het Hof, met betrekking tot de voorwaarde van de specificiteit van de betrokkene(n), van oordeel is dat "in het licht van de evolutie van de Belgische samenleving in de laatste jaren, deze beperking te betreuren valt". In dit opzicht "[kan] alleen een wetswijziging de werkingssfeer van de huidige wet verruimen"¹⁹⁰.

Het Hof veroordeelde de beklagde en hield bij de strafoplegging rekening met verschillende elementen. Het benadrukt onder meer de ernst van de door de beklagde gepleegde strafbare feiten: "Ze hebben niet alleen een bepaalde vrouw geschaad, die hij verachtte omdat ze een vrouw was, maar ze hebben ook een fundamentele waarde van onze democratische samenleving geschaad, namelijk de gelijkheid van vrouwen en mannen"¹⁹¹. Ook wordt de relatieve ouderdom van de feiten aangehaald.

Geconfronteerd met deze beslissing, besloot de veroordeelde een cassatieberoep in te stellen. De zaak werd aldus een precedent op het hoogste niveau van de Belgische rechtspraak¹⁹². De eiser bekritiseerde in de eerste plaats het gebruik van het collectieve geweten van de Belgische samenleving bij de beoordeling van het begrip ernstige aantasting van de waardigheid. Het Hof verwierp dit argument en herinnerde eraan dat dit criterium moet worden beoordeeld in het licht van het collectieve bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip. Ten tweede betoogde de beklagde dat het Hof

---

¹⁸⁹ Fr. Corr. Brussel (45^e kamer), 24 april 2019.

¹⁹⁰ Brussel (16^e kamer), 2 februari 2022, 3.4.2.

¹⁹¹ *Ibid.*, 4.

¹⁹² Cass., 8 juni 2022, *J.T.*, 2022, p. 418. .

van Beroep niet had aangetoond dat er sprake was van bijzonder opzet langs zijn kant. Het Hof van Cassatie gaf vervolgens een antwoord op de onzekerheden van het morele element van het strafbare feit van seksisme. Het verklaarde dat voor dit laatste geen bijzonder opzet is vereist en dat in casu het algemene opzet door de rechters in hoger beroep was vastgesteld. Ten derde verwees de verweerder naar zijn vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en was hij van mening dat het hof dit niet naar behoren had behandeld. Het Hof van Cassatie verklaarde echter in tegendeel dat de rechters in beroep de feiten juist in hun context hadden geplaatst en hadden vastgesteld dat het misbruik zich had voorgedaan tijdens de enige uitoefening van de vrijheid van meningsuiting, waaraan de wetgever bepaalde grenzen had gesteld. Concluderend wees het Hof het cassatieberoep af.

Daarnaast werd het misdrijf seksisme ook vastgesteld in twee vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg van Luik in november 2022.

Het eerste¹⁹³ betreft homofobe beledigingen van een man tegen een andere man in een trein. Hoewel de procureur des Konings de verdachte had aangeklaagd wegens aanzetten tot haat of geweld, heeft de rechtbank de feiten geherkwalificeerd als seksisme en de betrokkene veroordeeld.

De tweede zaak¹⁹⁴ betreft het gedrag van een persoon tegenover twee vrouwen die op een bankje zaten. Een man had een aantal ongepaste opmerkingen tegen hen gemaakt, onder meer over het aanraken van hun haar, het bezoeken van pornografische sites en de wens om met een van hen te trouwen. Hij vroeg ook het telefoonnummer van een van de vrouwen en legde zijn hand op haar rug. Daarop vroeg ze hem om "op te hoepelen". De man begon zich op te winden en werd door politieagenten aangehouden. De rechtbank was van oordeel dat hij herhaaldelijk zo had aangedrongen dat hij de twee vrouwen had geïntimideerd. Volgens de rechtbank ging het om intimidatie met een verwerpelijk motief op grond van geslacht en seksisme. De betrokkene werd dan ook veroordeeld.

- Stand van de rechtspraak

Aan het einde van dit overzicht van de jurisprudentie kunnen een aantal opmerkingen worden gemaakt.

Allereerst is de situatie chronologisch als volgt.

Een eerste periode wordt gekenmerkt door het volledig ontbreken van beslissingen betreffende de Seksismewet. Hoewel de wet in augustus 2014 in werking is getreden, was het wachten tot in november 2017 voor de eerste gerechtelijke toepassing ervan. Daarna volgde een tweede periode waarin de vonnissen over de kwestie zeer verspreid werden geweest: twee vonnissen uit 2018 en een uit 2020 verwierpen de kwalificatie van seksisme; een vonnis uit 2020 deed geen uitspraak; een vonnis uit 2019 en een ander uit 2020 weerhielden het strafbare feit. In 2021 verandert de intensiteit opnieuw, want in de loop van dat jaar heeft een klein aantal vonnissen (althans gedeeltelijk) betrekking op de Seksismewet. Het jaar 2022 omvat dan weer een vonnis over seksisme in januari - met de belofte van verdere ontwikkelingen in het kader van het beroep dat door de veroordeelde werd aangetekend - en een uitspraak in februari, die werd gevolgd door een arrest van het Hof van Cassatie in juni en twee vonnissen in november.

Een eerste vaststelling is dan ook dat, hoewel dit aantal niet hoog is, het aantal vonnissen met betrekking tot seksisme is toegenomen en dat het aandeel van de uitspraken waarin het strafbare feit van seksisme wordt erkend, is toegenomen. Daarnaast moet er rekening mee worden gehouden dat dit slechts de vonnissen zijn waarvan het Instituut op de hoogte is en dat er waarschijnlijk nog andere zullen zijn.

Vervolgens is het interessant te wijzen op een zekere verscheidenheid van gedragingen die hebben geleid tot een veroordeling op grond van de Seksismewet. Daaronder zijn een reeks scheldwoorden

---

¹⁹³ Corr. Luik, afd. Luik (15^e k.), 10 november 2022.

¹⁹⁴ Corr. Luik, afd. Luik (15^e k.), 24 november 2022.

zoals "vuile hoer", "we gaan je neuken", "slet" en "strontwijf". Er zijn ook opmerkingen die, zonder beledigend te zijn, als minachtend en reducerend gelden. Voorbeelden zijn: iemand vertellen dat hij een geschikte baan voor een vrouw moet zoeken, tegen een vrouw zeggen dat ze haar mond moet houden, tegen iemand zeggen dat ze waardeloos is omdat ze een vrouw is, uiting geven aan opwinding over twee zoenende vrouwen, een vrouw beschrijven als een "Zo'n pront narcistisch "dingske", blauwe "oogskes", tietjes", beweren dat een persoon het resultaat is dat je krijgt als je drinkt tijdens de zwangerschap en "medelijden hebben met deze vrouwen". Een houding die uiting geeft aan de weigering om met vrouwen om te gaan, kan ook een strafbaar feit van seksisme zijn. Zo heeft de weigering om met vrouwen te praten, hun vragen te beantwoorden of hen aan te kijken, in verscheidene gevallen geleid tot een veroordeling op grond van de Seksismewet. Betastingen, zoals het leggen van een hand op de billen van een vrouw, werd eveneens als seksisme weerhouden. Tot slot is bij veroordelingen wegens seksisme rekening gehouden met een reeks agressieve of minachtende houdingen. Voorbeelden hiervan zijn het aanspreken van een vrouw op een hooghartige en minachtende toon, het volgen van een vrouw en het toeteren ernaar, het trachten een persoon te intimideren door middel van oogcontact en dreigende taal, het weigeren de veilige afstand tot een persoon te respecteren en het verklaren dat een schoolmeisje met geweld moet worden benaderd.

Wat betreft de plaatsen waar de gedragingen hebben plaatsgevonden die tot veroordelingen wegens seksisme hebben geleid, blijkt voorts dat de straat een aantal keren ter sprake komt. In andere gevallen deden de feiten van seksisme zich voor in het openbaar vervoer of op plaatsen waar mensen passeren om er gebruik van te maken, zoals bushaltes en treinstations. Ook andere plaatsen die de verspreiding van ideeën en informatie tot doel hebben (bv. een universiteitsaula en een televisietoestel), zijn het toneel geweest van seksistisch gedrag. Anderzijds is het verbazingwekkend dat er geen uitspraken worden gedaan over seksistische uitlatingen op het internet, hoewel dit ook een openbare ruimte is. Dergelijke gevallen stuiten over het algemeen echter op de voorwaarde van openbaarheid of op de problematiek van persdelicten.

Bovendien blijkt uit de aandacht voor de status van het slachtoffer dat in verschillende gevallen de persoon die seksistisch gedrag ervoer, een controlerende positie bekleedde. Zo hadden verschillende veroordelingen betrekking op gedragingen tegen een dienstdoende politieagente of een treinbegeleidster, waarbij het misdrijf van seksisme het strafbare feit van smaad versterkte of verving¹⁹⁵.

Voorts blijkt uit de inventaris van veroordelingen wegens seksisme dat nooit gebruik is gemaakt van de mogelijkheid voor de rechter om aan te geven dat de inhoud van de werk- of probatiestraf verband moest met seksisme¹⁹⁶. Hierbij dient evenwel opgemerkt dat dergelijke regelingen in werkelijkheid niet lijken te bestaan. Zo hebben wij bijvoorbeeld geen weet van een sensibiliseringsopleiding rond seksisme en de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, die gevolgd zou kunnen worden bij een veroordeling voor seksisme.

Tot slot illustreert dit overzicht hoe moeilijk het voor de rechtbanken is om het strafbare feit van seksisme naar behoren te vatten. Het aantal veroordelingen is weliswaar aan het evolueren, maar blijft niettemin laag. Voorts leiden sommige vonnissen of de vergelijking daartussen tot de conclusie dat er een driedig probleem is van gebrek aan kennis, divergentie en terughoudendheid van de rechtbanken ten aanzien van de Seksismewet.

Wat het gebrek aan kennis betreft, dient bijvoorbeeld verwezen te worden naar het vonnis in eerste aanleg in de zaak van de man die, toen hij werd uitgenodigd om aan een televisieprogramma deel te nemen, weigerde zich door een vrouw te laten schminken, tijdens het debat naar een andere vrouw te kijken en haar vragen te beantwoorden, hetgeen alles gepaard ging met een verklaring over het

---

¹⁹⁵ Artikel 276 van het Strafwetboek.

¹⁹⁶ Wet van 5 mei 2019 houdende wijziging van het Strafwetboek, teneinde meer in te zetten op alternatieve maatregelen bij de beteugeling van door racisme of xenofobie ingegeven delinquentie, en in verband met discriminatie herhaling doeltreffender tegen te gaan, *B.S.*, 28 mei 2019, art. 2 en 3.

medelijden dat hij voelde met de vrouwen die aan de discussie deelnamen¹⁹⁷. Hoewel de burgerlijke partijen de beklagde hadden gedagvaard wegens seksisme, baseerde de strafrechter zijn beslissing op een rechtsgrondslag die in casu niet van toepassing was. Ter herinnering: dit werd vervolgens in hoger beroep¹⁹⁸ gecorrigeerd en tegen het arrest in hoger beroep werd door de veroordeelde beroep in cassatie ingesteld, dat dan vervolgens werd verworpen.

De verschillen met betrekking tot het strafbare feit van seksisme blijken bijvoorbeeld uit een vergelijking van de bovengenoemde vonnissen van 10 juni 2018¹⁹⁹ en 13 januari 2021²⁰⁰, die betrekking hebben op feiten die een zekere mate van gelijkenis vertonen, maar tot tegengestelde conclusies komen. Ter herinnering: in het eerste van de twee gevallen had iemand herhaaldelijk "Hey pop!" geroepen naar twee vrouwen op straat en had deze persoon de rug en billen van een van hen gestreeld, toen zij zich bukte om haar schoenen opnieuw te strikken. Hoewel niet kon worden vastgesteld dat er daadwerkelijk lichamelijk contact had plaatsgevonden, werd het aanraken van de rug en een klets op de bil op zijn minst nagebootst. In dit verband versterkt het feit dat het slachtoffer voorovergebogen zat de betekenis van de gebaren, die duidelijk een relatie van overheersing illustreren, vooral omdat zij gepaard gaan met de herhaalde term "pop", die de vrouw reduceert tot haar uiterlijk alleen, haar straft en ook verwijst naar plastic poppen die voor seksuele doeleinden worden gebruikt. Het tweede geval betrof een Afghaanse man die zijn hand had gelegd op de billen van een 17-jarig meisje dat op een bus stond te wachten. Hoewel de feiten van de zaak tot op zekere hoogte gelijkenissen vertonen, is de redenering van de twee rechterlijke instanties verre van gelijk. In het eerste geval was de rechter namelijk van oordeel dat de door de beklagde gebruikte bewoordingen en gemaakte gebaren weliswaar minachtend en ongepast waren, maar geen ernstige aantasting van de waardigheid in de zin van de wet vormden. In het tweede geval concludeerde de rechter *daarentegen* dat de feiten in de ogen van het collectieve bewustzijn een ernstige aantasting van de menselijke waardigheid vormden.

Een ander voorbeeld van deze heterogeniteit van de rechtspraak is te zien bij het naast elkaar leggen van de vonnissen van 24 juni 2020²⁰¹ en 10 juni 2021²⁰². Hoewel beide betrekking hadden op grof taalgebruik, waaronder de term "slet", wordt in het eerste geval het strafbare feit van seksisme niet vastgesteld, terwijl dat in het tweede wel gebeurt.

Een derde voorbeeld van de divergentie in de rechtspraak kan nog verder worden geëxpliciteerd. In bovengenoemd geval van de datingsite voor "sugar daddies" en "sugar babies"²⁰³ werd geoordeeld dat de gegeven definities van deze categorieën personen geen betrekking hebben op een groep met voldoende afgebakende contouren om de tenlastelegging van seksisme te kunnen weerhouden. De groep in kwestie bestaat uit mensen die het platform gebruiken om een relatie te onderhouden van het type dat daar wordt gepromoot. Dit moet vergeleken worden met de redenering in de zaak betreffende de uitlatingen van de plastisch chirurg die was uitgenodigd om een lezing te geven aan de Universiteit Gent²⁰⁴. Naar aanleiding daarvan maakt de rechtbank een lijst op van de specifieke personen en groepen die door het strafbare feit waren getroffen. Onder hen: vrouwelijke rechters (vooral in familiezaken), wetenschappers en onderzoekers, alleenstaande moeders, moeders van autistische kinderen en aanhangers van de #MeToo-beweging. De vergelijking van de redenering in elk van deze twee gevallen illustreert de onzekerheid over de mate van groepsbepaling die bij het delict van seksisme komt kijken.

---

¹⁹⁷ Fr. Corr. Brussel (45^e kamer), 24 april 2019.

¹⁹⁸ Brussel (16^e kamer), 2 februari 2022.

¹⁹⁹ Corr. Eupen (5^e kamer), 13 juni 2018.

²⁰⁰ Corr. West-Vlaanderen, afd. Kortrijk, 13 januari 2021, *RAGB*, 2021/18, p. 1694.

²⁰¹ Corr. Henegouwen, afd. Charleroi (9^e kamer), 24 juni 2020.

²⁰² Corr. Luik, afd. Luik (15^e kamer), 10 juni 2021.

²⁰³ Fr. Corr. Brussel (47^e kamer), 8 mei 2019 en Brussel (11^e kamer), 28 april 2021.

²⁰⁴ Corr. West-Vlaanderen, afd. Gent, 4 januari 2022, beschikbaar op: [vonnis04012022.pdf \(rechtbanken-tribunaux.be\)](#).

De terughoudendheid om de seksismewet toe te passen zou een verklaring kunnen zijn voor beslissingen die hun analyse toespitsen op procedurekwesties en niet ingaan op het strafbare feit van seksisme. Een dergelijke terughoudendheid kan berusten op moeilijkheden om het concept te vatten.

v. Meldingen buiten het toepassingsgebied van de Seksismewet

Het Instituut ontvangt veel meldingen op het gebied van seksisme. Het Instituut ziet zich echter vaak genoodzaakt vast te stellen dat de gemelde feiten, hoewel problematisch, niet binnen het toepassingsgebied van de Seksismewet vallen wegens de strikte voorwaarden die door de wetgever zijn vastgesteld. Bijgevolg is het Instituut, dat een filterfunctie vervult, soms genoodzaakt de strafrechtelijke weg af te raden. In dergelijke situaties zoekt het Instituut buitengerechtelijke oplossingen, zoals bewustmakingsbrieven, opleidingsvoorstellen, doorverwijzing naar bevoegde instellingen zoals de Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame, het verstrekken van adviezen en aanbevelingen, enz.

- Voorwaarde van het specifieke karakter van de betrokkene(n)

Het Instituut ontvangt vaak meldingen van problematisch gedrag dat niet tegen een of meer specifieke personen is gericht en derhalve niet onder het toepassingsgebied van de wet ressorteert.

Het Instituut heeft zo talrijke meldingen van seksistische reclame ontvangen.

Dit is bijvoorbeeld het geval met een reclamecampagne van een warenhuisketen die uitgezonden werd op verschillende radiozenders en op televisie. De reclamecampagne in kwestie legde een oorzakelijk verband tussen de lage prijzen die het merk aanbood en de mogelijkheid voor mannen om te betalen voor "een appetijtelijke vrouw", "een schone vrouw", "een lekkere vrouw" en voor vrouwen om te betalen voor "een man met smaak", "een knappe man".

Het Instituut was van mening dat, hoewel de campagne niet binnen het toepassingsgebied van de Seksismewet viel aangezien ze op mannen en vrouwen in het algemeen was gericht, ze wel seksistische clichés overbracht over mannen als objecten en vrouwen als materialistisch, ijdel en verkwistend, evenals het idee dat relaties tussen vrouwen en mannen voornamelijk op geld zijn gebaseerd. De Hoge Raad voor de audiovisuele sector ('Conseil Supérieur de l'Audiovisuel', hierna 'CSA')²⁰⁵, die klachten hierover ontving, was tot dezelfde conclusie gekomen als het Instituut wat betreft de schending van de eerbiediging van de gelijkheid van vrouwen en mannen, en had een van de verspreiders van de betrokken reclamespots een waarschuwing doen toekomen²⁰⁶.

In een ander geval ontving het Instituut, evenals de CSA, een klacht over een twee seconden durende jingle die het begin of het einde van een reclametunnel markeerde. Deze toonde een kampeerscène waarin een vrouw de afwas deed in een wasbak terwijl een man in een ligstoel een krant zat te lezen.

Na analyse kwam het Instituut tot de bevinding dat de jingle een simplistische en seksistische visie op de verdeling van huishoudelijke taken tussen vrouwen en mannen illustreerde. Er werd echter nogmaals op gewezen dat de Seksismewet alleen gedrag strafbaar stelt dat gericht is tegen een of meer specifieke personen en derhalve niet van toepassing was op het geval in kwestie. Aangezien de CSA de zaak zonder gevolg had afgesloten omdat zij van mening was dat de jingle geen ernstige inbreuk vormde op de in het decreet betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten ²⁰⁷verankerde

---

²⁰⁵ De CSA is de onafhankelijke administratieve autoriteit die belast is met de regulering van de audiovisuele mediasector in de Federatie Wallonië-Brussel, overeenkomstig het decreet van 4 februari 2021 betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten, art. 9.1.1-1.

²⁰⁶ Beslissing van het Collège d'autorisation et de contrôle, 5 oktober 2017, beschikbaar op: [Nostalgie décision Lidl.pdf \(csa.be\)](#).

²⁰⁷ Decreet van 4 februari 2021 betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten, B.S., 26 maart 2021.

eerbiediging van de gelijkheid van vrouwen en mannen, moest het Instituut zich tevreden stellen met het sturen van een sensibiliseringsbrief aan de directie van de zender.

In het kader van het samenwerkingsprotocol met de CSA werd het Instituut eveneens om advies gevraagd over een reclamespot voor een energie-operator. Het betrof een speciale voorwaarde van de exploitant, die levenslang 500 kwh per jaar aanbood. In de advertentie was een vrouw te zien die haar kapsel in orde bracht en verbijsterd reageerde op het aanbod. Vervolgens werd een omrekening in strijkuren gepresenteerd ("500 kwh per jaar en levenslang, d.w.z. 500 uur strijken per jaar"), waarbij deze informatie aan de vrouw werd gekoppeld. Toen werd gezegd dat dit ook overeenkwam met 3.000 km per jaar met een elektrische auto, werd er een man voorgesteld. Aan het eind van de spot was de vrouw weer te zien, die zich begon uit te kleden.

Hoewel zij niet binnen het toepassingsgebied van de Seksismewet kon vallen, oordeelde het Instituut dat de advertentie in kwestie in drie opzichten problematisch was, namelijk de devaluatie van de intelligentie van vrouwen, de versterking van genderrollen en de seksualisering van het vrouwelijke lichaam, en concludeerde dat de advertentie niet in overeenstemming was met het gelijkheidsbeginsel dat is neergelegd in het decreet betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten. De CSA was dan weer van mening dat de advertentie weliswaar problematisch was, omdat er seksistische stereotypen in werden geuit, maar dat op grond van de analyse *in concreto* van de advertentie niet kon worden geconcludeerd dat was voldaan aan de ernstvereiste om te kunnen stellen dat er inbreuk was gepleegd op bovengenoemd gelijkheidsbeginsel. De klacht die de CSA over dit onderwerp ontving, werd dan ook geseponeerd.

Een ander voorbeeld is een advertentie voor een opleidingsdienst met een meisje in een schort, krulspelden in haar haar en een vod in haar hand met de slogan: "Durf je dromen waar te maken... Word schoonmaakhulp".

De Seksismewet bood geen antwoord op deze reclame, aangezien niet was voldaan aan de voorwaarde van het bepalende karakter van het slachtoffer. De Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame werd om advies gevraagd en kwam tot de conclusie dat reclame de geslachtsgebonden taakverdeling tussen mannen en vrouwen versterkte en een probleem vormde met betrekking tot de gelijkheid tussen vrouwen en mannen. De Jury verzocht de adverteerder dan ook om de reclame te wijzigen of de verspreiding ervan te staken. De advertentie werd ingetrokken en er werd een verontschuldiging aangeboden.²⁰⁸

De Seksismewet kon evenmin worden toegepast op een advertentie zoals die van een bank waarover het Instituut meldingen had ontvangen en die een online spaarrekening aanpreef door een vrouw met een laptop te tonen en de volgende zin: "Als je geen rijke echtgenoot hebt, kun je maar beter slim zijn". Over de advertentie werd ook een klacht ingediend bij de Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame, die oordeelde dat de advertentie gebaseerd was op het stereotype van een vrouw die niet in staat is financieel onafhankelijk te zijn en er belang bij heeft een rijke echtgenoot te vinden. Volgens de jury gaf de advertentie een stereotype weer dat indruiste tegen de evolutie van de samenleving en discriminerend, denigrerend en vernederend was voor vrouwen²⁰⁹. Ze heeft de adverteerder dan ook verzocht, de betrokken advertentie niet meer verspreiden.

Een advertentie van een bedrijf dat bouwgereedschap levert, werd ook aan het Instituut gemeld. De advertentie was te zien op de bestelwagens van het bedrijf en toonde het onderlichaam van een vrouw in een minishort en een T-shirt met de volgende zin: "Goed materiaal nodig? ". Met andere woorden, de reclame was gebaseerd op een voorstelling van de vrouw waarin haar lichaam tot object werd gereduceerd, waardoor vrouwen inferieur en denigrerend werden behandeld. Dergelijke reclame, die

---

²⁰⁸ JEP, 11 januari 2017, beschikbaar op: [FOREM - 11/01/2017 - JEP - Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame](#).

²⁰⁹ JEP, 18 januari 2013, beschikbaar op: [BPOST BANQUE - 18/01/2013 - JEP - Jury voor Ethische Praktijken inzake reclame](#).

zeer problematisch is met betrekking tot de vertegenwoordiging van vrouwen in het algemeen, kan niet onder het toepassingsgebied van de Seksismewet vallen.

In verscheidene andere gevallen werd in reclame voor automerken het stereotype gebruikt van een vrouw die niet weet hoe ze correct moet parkeren. Ook hier is de vaststelling dat de Seksismewet niet van toepassing is, zolang het gaat om vrouwen in het algemeen en niet om een of meer specifieke personen.

Er zijn talloze voorbeelden. Zo is er de affiche voor een wielervedstrijd waarop de billen van een vrouw getoond worden en een hand die op het punt staat erin te knijpen, vergezeld van de zin "Wie 'knijpt' ze?" Een ander voorbeeld dat controversie heeft veroorzaakt is een fastfoodreclame waarin een man zijn vrouw slaat omdat wat zij hem bracht geen echte hamburger van dat merk was.

Het Instituut wordt ook regelmatig gecontacteerd over seksisme in de media.

Een voorbeeld betreft een programma waarin een van de onderwerpen de mogelijkheid was om tijdens een verkrachting klaar te komen. Meer bepaald ging het om de bespreking van de opmerkingen die de dag voordien in een ander programma waren gemaakt, namelijk "ik zeg u dat je kun klaarkomen tijdens een verkrachting" en "neen, een verkrachting wordt niet systematisch als een tragedie ervaren". Tijdens de uitwisseling was een klimaat ontstaan waarin geweld tegen vrouwen, en met name verkrachting, werd gebanaliseerd.

Eens te meer diende erop gewezen dat bij gebrek aan een of meer specifieke personen tegen wie de uitlatingen gericht waren, de Seksismewet niet kon worden toegepast. Op verzoek van de CSA had het Instituut een advies over de uitzending opgesteld. Het Instituut had aangevoerd dat het programma in kwestie bijdroeg tot de verspreiding van vooropgezette ideeën en stereotypen over seksueel geweld, die samen bijdroegen tot de banalisering en de legitimering van dergelijk geweld, opgenomen in een breder concept dat "verkrachtingscultuur" wordt genoemd. Het concludeerde daarbij dat dit ernstig genoeg was om sancties te rechtvaardigen. De CSA volgde dit advies niet. De raad oordeelde dat indien het debat op een luchtige en ongevoelige wijze was gevoerd, de mogelijke aantasting van de menselijke waardigheid niet als ernstig en kennelijk kon worden beschouwd en dus niet kon worden vastgesteld. Bijgevolg sepondeerde de CSA de zaak na de redacteur te hebben opgeroepen uiterst waakzaam te zijn met betrekking tot de behandeling van seksueel geweld in de media.

In een ander programma had een gast een "mop" verteld over een vrouw die vaak naar haar dokter gaat. Ze kwam nog maar eens terug met een scheurwond aan de arm. Omdat hij het beu was haar zo vaak te zien komen, beval de dokter haar "zich uit te kleden", waarna hij haar met geweld anaal penetreerde en concludeerde "dat is nu een echte scheurwonde".

Volgens het Instituut is het bespotten van seksuele agressie en het rechtvaardigen van verkrachting, zelfs op een humoristische manier, bijzonder ongepast. Het verbreiden van dit soort praatjes vertienvoudigt immers de kracht van de stereotypen en verergert hun effect in de samenleving. Het effect in kwestie is de banalisering van geweld (in dit geval seksueel geweld) tegen vrouwen. In zijn advies merkte het Instituut echter op dat deze uitlating, ook al was die zeer seksistisch en problematisch, niet door de Seksismewet kon worden gesanctioneerd. Er werd namelijk aan herinnerd dat dit laatste alleen geldt voor gedrag dat een aantasting vormt van de waardigheid van een of meer specifieke personen.

De geschreven pers is ook een platform voor problematische maar wettelijk onbeperkte meningsuiting.

Zo ontving het Instituut een rapport over uitlatingen van een publieke figuur in een interview met een weekblad. Deze persoon legde namelijk uit dat de vrouwen vroeger hun echtgenoten meer ruimte gaven om hun werk te doen, maar dat zij veeleisender waren geworden en dat de man nu moest helpen met huishoudelijke taken en vrij moest nemen tijdens de schoolvakanties van zijn kinderen. Ook hier opnieuw gaat het om vrouwen in het algemeen, ondanks de stereotiepe kijk op genderrollen die aan de

verklaringen ten grondslag ligt, zodat het onwaarschijnlijk is dat ze onder het toepassingsgebied van de Seksismewet vallen.

Een ander voorbeeld is een recente melding die het Instituut ontving over het gebruik van de term "schoonmoeder" in een persartikel om te verwijzen naar een toezichhoudend orgaan. Deze uitdrukking is, evenals andere die zeer vaak worden gebruikt (bv. "de mandje van de huisvrouw" of "als een goede huisvader"), zeer problematisch omdat zij automatisch en onbewust leidt tot mentale voorstellingen (d.w.z. het idee dat we hebben van vrouwen en mannen en hun rollen) in het nadeel van de vrouw. Het gebruik van dit soort uitdrukkingen, met name in de media, heeft derhalve een belangrijk effect op de gelijkheid van mannen en vrouwen. Desondanks zijn er geen normen om dit verborgen probleem aan banden te leggen. De Seksismewet kan hier niet op toegepast worden, indien de uitlatingen betrekking hebben op vrouwen in het algemeen en niet op een of meer specifieke personen.

Deze voorbeelden van situaties waarin sprake is van gedragingen die in advertenties of via de media tot uiting komen, illustreren dat er in veel problematische gevallen, waarvan de gevolgen in termen van gelijkheid aanzienlijk zijn gezien het wijdverbreide karakter ervan, geen doeltreffende juridische reactie is.

Hetzelfde soort probleem doet zich voor op een groot aantal andere gebieden, waar ook moet worden vastgesteld dat het wetgevingskader geen ruimte laat voor ingrijpen.

Zo ontving het Instituut een rapport over de gebruiksaanwijzing van een thermosfles. De handleiding in kwestie begon met de woorden "advies aan de huisvrouw".

Hoewel in deze verwijzing een simplistische en seksistische visie op de verdeling van huishoudelijke taken tussen vrouwen en mannen tot uiting kwam, was het Instituut van oordeel dat de Seksismewet niet kon worden toegepast aangezien de verwijzing niet tegen een of meer specifieke personen was gericht. Het instituut stuurde wel een sensibiliseringsbrief naar de onderneming die de thermosfles produceert om haar aan te moedigen deze boodschap aan te passen.

Een ander geval waarmee het Instituut te maken kreeg, betrof de publicatie van "grappen" op een sociaal netwerk door een persoon die bijvoorbeeld het volgende had gepubliceerd: "Ik sprak net met een klootzak die zei dat een vrouw alleen goed is voor seks en koken. Het schokte me! Hij vergat het schoonmaken!".

Het Instituut werd ook gecontacteerd door iemand die zich afvroeg of het illegaal is dat voorzien is dat vrouwen met een decolleté een gratis drankje krijgen op een feestje.

Een ander geval betrof de verkoop van afwasborstels in de vorm van een vrouw, waaruit blijkt dat huishoudelijke taken de taak van de vrouw zijn.

Elk van deze voorbeelden van problematisch gedrag is gericht tegen vrouwen als groep en niet tegen een of meer specifieke personen. Ze vallen bijgevolg buiten het toepassingsgebied van de Seksismewet. Dit illustreert de omvang van de valkuil die wordt gecreëerd door de vereiste van het specifieke karakter van het slachtoffer (de slachtoffers) van het strafbare feit van seksisme. Dit soort gedrag, dat hiërarchische verhoudingen tussen vrouwen en mannen uitstraalt, lijkt namelijk bijzonder schadelijk voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, maar wordt niet strafbaar gesteld.

Afgezien van het feit dat in alle bovengenoemde voorbeelden de voorwaarde inzake de specifieke aard van de persoon of personen die het doelwit van het seksistisch gedrag vormden, de toepassing van de Seksismewet verhinderde, zou ook de voorwaarde inzake het morele element van het strafbare feit een extra belemmering betekenen, indien het argument van de bijzondere opzet weerhouden zou moeten worden. Hoewel dit laatste onlangs door het Hof van Cassatie werd verworpen, illustreren deze voorbeelden de omvang van de onzekerheid die met betrekking tot het morele element bestond.

Concluderend kan worden gesteld dat in situaties zoals die welke in dit hoofdstuk werden geïllustreerd, het wetgevend kader niet toelaat voldoende op te treden tegen gedragingen die niettemin van invloed kunnen zijn op de voorstellingen en dus op de gelijkheid van mannen en vrouwen.

- Openbaarheidsvoorwaarde

Soms worden zeer problematische gevallen aan het Instituut gemeld, zonder dat er een rechtsgrondslag is om naar terug te grijpen met name vanwege de privéomstandigheden waarin de feiten zich voordeden.

Dit was het geval van een meldster die een rijkschoolcursus had gevolgd waarbij de instructeur beweerde dat zij op de dag van haar rijexamen de examinerator waarschijnlijk zou verleiden. Hij had ook gezegd dat als ze een bepaalde fout maakte op haar examen, zij "afgerost" zou worden en dat, als ze daarvan hield, hij vrienden in de gevangenis had die vastzaten voor verkrachting en hen zou bellen als ze vrij kwamen om haar "zwaar te beschadigen". Aangezien niet aan de voorwaarde van openbaarheid was voldaan, reikte de Seksismewet geen rechtsgrondslag voor de feiten aan.

Sociale netwerken, die tegenwoordig alomtegenwoordig zijn, zijn eveneens een gebied waar veel seksistisch gedrag tot uiting komt. Wanneer ze echter via privéberichten worden geuit, is niet voldaan aan de voorwaarde van openbaarheid en vallen ze derhalve niet onder het toepassingsgebied van de Seksismewet.

Zo ontving het Instituut een melding van een vrouw die op sociale netwerken de gewoonte had om commentaar te geven op de artikelen van een nieuwsmidium en die via een privébericht was beledigd door een man die de pagina ook volgde en er eveneens regelmatig commentaar op gaf. Deze laatste had haar geschreven: "Hallo vuile hoer, ik heb gehoord dat je je poesje laat schoonmaken voor €5, is dat waar? ". Aangezien het bericht privé was verzonden, kon de Seksismewet niet toegepast worden.

Het Instituut wordt ook regelmatig gecontacteerd door bekende of publiekelijk actieve personen die haatberichten ontvangen. Vrouwelijke politici, journalisten en mensenrechtenactivistes zijn een geliefkoosd doelwit voor dergelijke boodschappen²¹⁰. Dergelijke uitlatingen worden vaak in privéberichten gedaan, zodat de Seksismewet niet kan worden toegepast omdat niet is voldaan aan de voorwaarde van openbaarheid.

Zo ontving het Instituut een bericht van een kandidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen die het volgende bericht had ontvangen: "Hahaa... We hebben absoluut de meest gefrustreerde teef in het land gevonden! Wat is er met jou gebeurd? Meerdere keren bedrogen misschien? Of misschien ben je nog nooit in de zevende hemel geraakt en is de enige manier die je hebt gevonden om klaar te komen, te dromen dat een man je binnenstebuiten keert? Ik heb nog nooit zo'n zielig iemand gezien. Het is verbazingwekkend hoe mensen zichzelf voor gek kunnen zetten zonder het te beseffen. Jij achterlijke trien, gefeliciteerd met je 5 stemmen en ga nu terug naar je grot en je keuken!".

Helaas moest het instituut concluderen dat tegen de auteur van het bericht geen gerechtelijke stappen konden worden ondernomen, aangezien hij het bericht niet openbaar had gemaakt.

vi. Het seksistische drukpersmisdrijf

In de praktijk doet zich een ander belangrijk obstakel voor wanneer het strafbare feit van seksisme de vorm aanneemt van een drukpersmisdrijf.

---

²¹⁰ P. NEEL et L. STEVENS, "Seksistische haatspraak en vrijheid van meningsuiting: a sordid affaire or a liaison dangereuse?", *Auteurs et média*, 2020/4, p. 408.

Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie²¹¹ zijn de elementen van een dergelijk strafbaar feit de volgende:

- Een strafbare mening;
- In geschreven of tekstvorm;
- Verspreid via gedrukte media of soortgelijke middelen;
- Een daadwerkelijke publicatie.

In 2012 bevestigde het Hof van Cassatie dat de digitale verspreiding van een standpunt of een mening een soortgelijk procedé is in de zin van het derde bestanddeel van het begrip²¹². Bijgevolg kunnen meningen en standpunten die op sociale netwerken worden gepubliceerd, als persdelicten worden beschouwd.

De alomtegenwoordigheid van internet en sociale netwerken betekent echter dat een aanzienlijk aantal strafbare feiten van seksisme nu waarschijnlijk in deze categorie van persdelicten zullen vallen.

Artikel 150 van de Grondwet bepaalt dat dergelijke delicten onder de bevoegdheid van het Hof van Assisen vallen, met uitzondering van delicten die zijn ingegeven door racisme of xenofobie. Deze laatste worden gecorrectionaliseerd.

Hoewel het oorspronkelijke doel van deze regel was de persvrijheid te beschermen tegen vervolging op grond van de meningen die de pers uitdraagt, is het resultaat een pervers effect: een feitelijke straffeloosheid. Door de omslachtigheid van een procedure voor het hof van assisen komt het immers uiterst zelden voor dat een volksjury wordt samengesteld om te oordelen over een persmisdrijf. De pleger van het delict die voldoet aan de elementen van een persdelict dat niet door racisme of xenofobie is ingegeven, geniet dus in feite een strafrechtelijke immuniteit²¹³.

Concluderend kan worden gesteld dat het Belgische rechtssysteem momenteel wordt gekenmerkt door een onderscheid tussen vormen van persdelicten die zijn ingegeven door racisme of xenofobie en die welke zijn ingegeven door andere discriminerende motieven. Het is dan ook zeer noodzakelijk dat de wetgever persdelicten strafbaar stelt, ongeacht het discriminerende motief dat eraan ten grondslag ligt, en dus ook in geval van seksisme²¹⁴.

In dit verband is het Hof van Cassatie onlangs een nieuwe weg ingeslagen door in een zaak over pesterijen te beslissen dat de gewone strafrechter mag oordelen over gedachten of meningen die door middel van gedrukte of digitale geschriften zijn verspreid, zolang zijn beslissing niet berust op een beoordeling van het delictuele karakter ervan²¹⁵. In casu was de tenlastelegging bewezen verklaard wegens de gevolgen van de feiten voor de gemoedsrust van de burgerlijke partij, gelet op het onophoudelijke, veelvuldige, repetitieve en stelselmatige karakter ervan, alsmede op de duur van de periode waarin ze werden gepleegd en de context waarin dat gebeurde, ongeacht enige beoordeling van het delictuele karakter van de door middel van gedrukt of digitaal materiaal verspreide gedachten en meningen.

---

²¹¹ Cass. 6 maart 2012, P.11.1374.N, Arr. Cass. 2012, 558, AM 2012, 253, nota D. VOORHOOF.; Cass. 10 oktober 1887, Pas. 1887, I, 369; Cass. 17 maart 1890, Pas. 1980, I, 117; Cass. 2 maart 1964, Pas. 1964, I, 697; Cass. 9 januari 1973, Pas. 1973, I, 455; Cass. 28 juni 2004; Cass. 6 maart 2012 P.11.1374.N, AR P.11.0855.N; Cass. 6 maart 2012, P.11.1374.N, Arr. Cass. 2012, 558, AM 2012, 253, nota D. VOORHOOF.

²¹² Cass., 6 maart 2012, Pas., 2012, p. 527.

²¹³ N. KRACK et S. ROYER, "Comment les *incels* ont déclenché la compétence de la cour d'assises en matière de délit de presse", *J.L.M.B.*, 2021/38, p. 1739.

²¹⁴ Aanbeveling van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (nr. 2020/R/001) over de versterking van het wetgevend kader en het vervolgingsbeleid voor seksistische en transfobe haatzaaiende uitlatingen; eerste evaluatieverslag van de evaluatiecommissie van de federale wetgeving ter bestrijding van discriminatie, 2017.

²¹⁵ Cass. (2^e kamer), 19 januari 2022.

V. Discussie

Gezien het bovenstaande is het Instituut van mening dat de Seksismewet kan worden versterkt door bepaalde toepassingsvoorwaarden te versoepelen, bepaalde begrippen te verduidelijken en de uitvoering ervan te waarborgen.

a. Versterking van de Seksismewet

In 2014 was België een pionier met de komst van de Seksismewet. Na acht jaar toepassing en vergelijkingen met andere landen en enkele internationale instrumenten is het instituut van mening dat de wet moet worden aangescherpt.

Ten eerste mag uit de voorwaarde inzake de ernst van de aantasting van de waardigheid *a contrario* niet worden afgeleid dat bepaald seksistisch gedrag aanvaardbaar is. Het lijkt immers van cruciaal om eraan te herinneren dat **elk geval van seksistisch gedrag bijdraagt tot een context van ongelijkheid tussen vrouwen en mannen, die op zichzelf al ernstig is**. In dit verband hebben wij hierboven toegelicht dat seksisme een krachtige bijtende werking heeft in termen van ongelijkheid en discriminatie, en dat de gevolgen ervan kunnen worden voorgesteld door een piramide waarvan gendergerelateerde moord de top vormt. Onder de vele gevolgen van seksisme is er ook een uitsluitingseffect van vrouwen uit de openbare ruimte. Geconfronteerd met de gedragingen die zij ervaren, passen vrouwen een reeks vermijdings- en zelfverdedigingsstrategieën toe in de openbare ruimte: ze vermijden bepaalde plaatsen en tijden, nemen omwegen, passen hun kleding en houding ten opzichte van andere mensen in de openbare ruimte aan, gaan onder begeleiding naar buiten, enz.²¹⁶. Uit een rapport van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten blijkt dat iets meer dan de helft van de vrouwen in de Europese Unie (53%) in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek bepaalde situaties of plaatsen ten minste een paar keer heeft vermeden uit angst om fysiek of seksueel te worden aangevallen²¹⁷. Met andere woorden, hun vrijheid wordt beperkt. Het lijkt van fundamenteel belang dat men zich bewust is van de ernst van de maatschappelijke gevolgen van seksistisch gedrag, die helaas niet altijd in de praktijk lijken te worden waargenomen.

Wat deze voorwaarde van ernstige aantasting van de waardigheid betreft, moet worden vastgesteld dat de rechtspraak in de praktijk moeilijk de grenzen daarvan kan bepalen. De bestaande heterogeniteit in dit opzicht wordt geïllustreerd door de vergelijking van bepaalde oordelen, zoals hierboven uiteengezet.

Deze voorwaarde van ernst is niet overgenomen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa in zijn definitie van seksisme die is neergelegd in Aanbeveling CM/Rec(2019)1. Ze heeft ook geen equivalent in de Franse definitie van 'outrage sexiste' (seksistische belediging). Om dit strafbare feit vast te stellen, gaat de Franse rechter alleen na of een seksuele of seksistische opmerking of gedraging de waardigheid van een persoon heeft aangetast door de vernederende of ontorende aard ervan, dan wel een intimiderende, vijandige of kwetsende situatie heeft gecreëerd. De rol van de Franse rechter is minder dubbelzinnig dan die van de Belgische rechter, in die zin dat hij geen standpunt hoeft in te nemen over een criterium van ernst. De Spaanse tekst op dit gebied bevat evenmin een voorwaarde inzake de ernst van het misdrijf: er is sprake van een strafbaar feit wanneer de handelingen voor het slachtoffer een objectief vernederende, vijandige of intimiderende situatie hebben gecreëerd.

Ten tweede betekent het feit dat de strafbaarstelling wordt ingekaderd door de noodzaak dat het gedrag plaatsvindt in de omstandigheden bedoeld in artikel 444 van het Strafwetboek, niet dat seksisme in een privécontext toelaatbaar is. Dat is absoluut niet het geval. De Franse versie van een wet ter bestrijding

---

²¹⁶ M. LIEBER, "Le sentiment d'insécurité des femmes dans l'espace public : une entrave à la citoyenneté?", *Nouvelles Questions Féministes*, 2002, p. 49-50.

²¹⁷ *Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête. Resultaten in het kort*, Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, 2014, beschikbaar op: [Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête – Resultaten in het kort \(europa.eu\)](http://www.europa.eu).

van seksisme kent geen equivalent van deze eis. In Frankrijk werd de mogelijkheid namelijk overwogen om de definitie te beperken tot "openbare ruimte", maar deze werd verworpen, met name "om het verschijnsel in zijn geheel af te dekken"²¹⁸. Er dient ook op gewezen te worden dat de definitie van seksisme die het Comité van Ministers van de Raad van Europa heeft voorgesteld in zijn aanbeveling over het voorkomen en bestrijden van seksisme, betrekking heeft op gedragingen in zowel de openbare als de privésfeer²¹⁹. Het Comité van Ministers beveelt de lidstaten bovendien aan maatregelen te nemen om seksisme zowel in de openbare als in de privésfeer tegen te gaan²²⁰. In de praktijk betekent het feit dat strafbaarstelling afhankelijk is van publieke omstandigheden, dat in een situatie waarin sprake is van gedragingen die op een andere wijze worden geuit dan bedoeld in artikel 444 van het Strafwetboek, geen vervolging mogelijk zal zijn, ongeacht de ernst van de feiten. Gezien de alomtegenwoordigheid van sociale netwerken en de mogelijkheid om privéberichten naar bijna iedereen te sturen, zijn dergelijke gevallen echter helaas verre van zeldzaam.

Ten derde vloeit een onsamenhangende regel voort uit de voorwaarde betreffende het karakter van het slachtoffer²²¹: hoewel men zich niet seksistisch kan uitlaten tegenover een of meer bepaalde perso(en), is het niet verboden een dergelijk gedrag te vertonen tegenover een abstract geheel van personen, zoals vrouwen als groep. Er dient trouwens op gewezen dat de doeltreffendheid van de antiracismewetgeving de wetgever heeft geïnspireerd en dat zij onder meer de verspreiding van ideeën op basis van rassensuperioriteit bestraft, zonder dat een specifiek slachtoffer hoeft te worden aangewezen²²². Hetzelfde mechanisme is echter niet overwogen voor de verspreiding van ideeën die gebaseerd zijn op de superioriteit van mannen over vrouwen. Over het algemeen is de wetgever in de strijd tegen seksisme niet zo ver gegaan als in de strijd tegen racisme (een ander voorbeeld is de correctionalisering van racistische en xenofobe maar niet seksistische persdelicten)²²³.

In zijn uitspraak over het beroep tot nietigverklaring van de Seksismewet merkte het Grondwettelijk Hof evenwel het volgende op: "De door de wetgever nagestreefde doelstelling bestaat overigens niet alleen erin de rechten van de slachtoffers van seksistische gebaren of handelingen te beschermen, maar ook de gelijkheid van vrouwen en mannen te waarborgen, hetgeen een fundamentele waarde van de samenleving is, waarvan de verwezenlijking ten goede komt aan alle leden ervan en niet alleen aan de mogelijke slachtoffers van seksisme"²²⁴. In dezelfde geest heeft de Raad van Europa zijn aanbeveling betreffende het voorkomen en bestrijden van seksisme gecontextualiseerd door duidelijk te maken dat seksisme individueel of collectief kan worden ervaren "door een persoon of een groep personen, ook al was noch de persoon noch de groep rechtstreeks het doelwit, bijvoorbeeld door middel van seksistische reclame of het plaatsen van foto's van naakte vrouwen op de werkplek"²²⁵. De Raad benadrukt daarbij eveneens het volgende: "Een andere verzwarende factor is een groot (potentieel) bereik van de seksistische woorden of daden, met inbegrip van de wijze van overdracht, het gebruik van sociale of reguliere media en de mate van herhaling"²²⁶. Het Comité van Ministers is zich immers terdege bewust van het probleem en benadrukt dat seksisme in de media bijdraagt tot een klimaat waarin "gewoon" seksisme wordt getolereerd en gebanaliseerd²²⁷.

Hoewel dit des te schadelijker lijkt voor de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, zal seksistisch gedrag dat gericht is tegen vrouwen in het algemeen (en dat vaak het meest verbreid is) paradoxaal genoeg

---

²¹⁸ Voormelde effectbeoordeling, NOR: JUSD1805895L/Bleue-1, p. 50.

²¹⁹ Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van seksisme, p. 4.

²²⁰ *Ibid.*, p. 3.

²²¹ Zie in diezelfde zin bijvoorbeeld Ch. LEROY, *op. cit.*, p. 351; J. CHARRUAU, *op. cit.*, p. 6 en 7.

²²² Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, B.S., 8 augustus 1981, art. 21; E. BRIBOSIA, C. LEROY en I. RORIVE, *op. cit.*, p. 134.

²²³ P. NEEL en L. STEVENS, *op. cit.*, p. 415.

²²⁴ G.H., 25 mei 2016, nr. 72/2016, B. 35.1.

²²⁵ Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van seksisme, p. 4.

²²⁶ *Ibid.*, p. 5.

²²⁷ *Ibid.*, p. 9.

niet onder de wet vallen²²⁸. In die zin wordt in de parlementaire voorbereiding duidelijk gemaakt dat machoreclame geen strafbaar seksisme²²⁹ vormt. Toch spelen de media ongetwijfeld een fundamentele rol bij de vorming en evolutie van sociale en culturele normen betreffende gender. Talrijke rapporten en studies die in verschillende sociaaleconomische contexten zijn uitgevoerd, hebben aangetoond dat **stereotiepe voorstellingen van vrouwen tot gevolg hebben dat het gewone seksisme wordt gebanaliseerd, wat op zijn beurt discriminatie op grond van geslacht rechtvaardigt en legitimeert en geweld tegen vrouwen normaliseert**²³⁰. Daarom vormen advertenties en andere seksistische inhoud een belemmering voor het ontstaan van een egalitaire samenleving. Omgekeerd kan een genderneutrale afbeelding van vrouwen een belangrijke factor zijn bij de bevordering en versterking van het genderbewustzijn in de samenleving. In die zin heeft de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen in zijn advies over het voorontwerp van de Seksismewet benadrukt dat het "van essentieel belang is dat de kwestie van seksistische reclame duidelijk wordt aangepakt" door deze wet²³¹.

Bovendien heeft België, zoals reeds gezegd, internationale verplichtingen op dit gebied. Zo moeten de lidstaten krachtens het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen alle passende maatregelen nemen om "het sociale en culturele gedragspatroon van de man en de vrouw te veranderen teneinde te komen tot de uitbanning van vooroordelen, van gewoonten en van alle andere gebruiken, die zijn gebaseerd op de gedachte van de minderwaardigheid of meerderwaardigheid van één van beide geslachten of op de stereotiepe rollen van mannen en vrouwen"²³². Het valt niet te ontkennen dat de Seksismewet meer in overeenstemming zou zijn met deze internationale verplichting, indien zij zou optreden tegen gedragingen die gericht zijn tegen een abstracte groep, aangezien dergelijke gedragingen de idee van de inferioriteit van vrouwen ten opzichte van mannen en de stereotiepe rollen die aan eerstgenoemden en laatstgenoemden worden toegekend, des te meer kunnen versterken. Voorts verbiedt het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie discriminatie op grond van geslacht en verankert het de gelijkheid van vrouwen en mannen op alle gebieden²³³. In haar huidige vorm heeft de Seksismewet echter geen betrekking op de discriminatie die het gevolg is van seksistisch gedrag ten aanzien van een abstracte groep en de vooroordelen die daaruit voortvloeien in termen van gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

In 1995 werd in het Actieprogramma van Beijing het volgende opgemerkt: "Het is tijd om een einde te maken aan de verspreiding van negatieve en vernederende beelden van vrouwen via de verschillende media - elektronisch, gedrukt, visueel en audio"²³⁴. Zich bewust van deze realiteit, verzoekt het Comité van Ministers van de Raad van Europa de lidstaten de mogelijkheid te onderzoeken om "wetgevende maatregelen in te voeren die seksisme in de media en de reclame verbieden"²³⁵. Parallel daaraan moedigt het Verdrag van Istanboel de informatie- en communicatietechnologiesector en de media aan het respect voor de waardigheid van de vrouw te vergroten en bij te dragen tot de preventie van geweld tegen vrouwen²³⁶.

---

²²⁸ In die zin is Alter égales van mening dat "het van essentieel belang is de verschillende vormen van seksisme in de openbare ruimte te definiëren en in de wet op te nemen. Op dit moment voorziet de wet bijvoorbeeld niet in sancties tegen seksistische reclame. Dit is echter wel degelijk een vorm van seksisme in de openbare ruimte naast andere": *Le droit à l'intégrité physique et psychique*, Alter égales, 2017, p. 23.

²²⁹ Voormeld verslag, *Doc.*, Kamer, 2013-2014, nr. 53-3297/003, p. 11.

²³⁰ Resolutie 1751(2010) van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa ter bestrijding van genderstereotypen in de media; Resolutie van het Europees Parlement van 3 september 2008 over het effect van marketing en reclame op de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, (2008/2038(INI)), K.

²³¹ Advies nr. 139 van 8 november 2013 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen betreffende het voorontwerp van wet met het oog op het versterken van de strijd tegen seksisme, p. 2.

²³² Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, art. 5, a).

²³³ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, art. 21 en 23.

²³⁴ Actieprogramma van Beijing, J, 236.

²³⁵ Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van seksisme, p. 9.

²³⁶ Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, art. 17.1.

In 2013 nam het Comité van Ministers van de Raad van Europa een aanbeveling aan over de gelijkheid van vrouwen en mannen en de media²³⁷. Daarin werd benadrukt dat mediavrijheid en gendergelijkheid onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. In dit verband beveelt ze de lidstaten aan een juridisch kader vast te stellen om het beginsel van menselijke waardigheid te handhaven en discriminatie op grond van geslacht en elk aanzetten tot haat of geweld op grond van geslacht in de media te verbieden.

In 2017 riep de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa de lidstaten en waarnemers van de Raad van Europa op om "een dialoog aan te gaan met de media en hun verantwoordelijkheid om objectief te communiceren over seksueel geweld en seksuele intimidatie in de openbare ruimte"²³⁸. Het Comité van Ministers beval de lidstaten van zijn kant opnieuw aan om een wettelijk kader in te voeren dat de gelijkheid van mannen en vrouwen in de media afdwingt²³⁹.

In 2019 verzocht het Comité van Ministers van de Raad van Europa de lidstaten wetgevende maatregelen te overwegen om seksisme in de media en reclame te verbieden.²⁴⁰

Er bestaat dan ook een sterke wens - zowel internationaal als nationaal - om het bestaande rechtskader inzake seksisme in de media te verbeteren²⁴¹, een kwestie die in de huidige definitie van seksisme niet aan bod komt.

Het lijkt er ook op dat deze voorwaarde van de specifieke aard van de perso(o)n(en) op wie het seksistisch gedrag is gericht, niet op dezelfde wijze wordt begrepen door de verschillende rechters die een bepaalde situatie in het licht van de Seksismewet moeten analyseren. De vergelijking van het geval van de datingsite voor "sugar daddies" en "sugar babies"²⁴² met dat van de lezing van de plastisch chirurg aan de Universiteit Gent²⁴³ illustreert immers de onzekerheid over de mate van groepsbepaling die bij het strafbare feit van seksisme komt kijken.

Afgezien van de moeilijkheden die door de Seksismewet zelf worden veroorzaakt, is er daarnaast ook het probleem van de feitelijke straffeloosheid voor persdelicten die zijn ingegeven door andere discriminerende motieven dan racisme en xenofobie, zoals het geval is voor seksistische persdelicten.

b. Verduidelijking van de concepten

De bestudering van de jurisprudentie brengt bepaalde moeilijkheden aan het licht bij het begrijpen van het strafbare feit van seksisme en sommige concepten zouden gebaat zijn bij verduidelijking.

Ten eerste was de reikwijdte van het vereiste morele element, zoals hierboven reeds is uiteengezet, omstreden. De verwarring die is ontstaan door de parlementaire voorbereiding op dit vlak, was een van de elementen die elke analyse van een bepaalde situatie in het kader van de Seksismewet moeizaam heeft gemaakt. Gelukkig heeft het Hof van Cassatie onlangs de stelling van de algemene opzet onderschreven.

Indien de juridische samenhang en de wil van de wetgever voorts impliceren dat de term "geslacht" moet worden opgevat als een begrip dat alle criteria omvat die door de Genderwet met het geslacht

---

²³⁷ Aanbeveling CM/Rec(2013)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over de gelijkheid van vrouwen en mannen en de media.

²³⁸ Resolutie 2177 (2017) van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa met het oog op het beëindigen van seksueel geweld tegen en intimidatie van vrouwen in de openbare ruimte, 8.10.

²³⁹ Aanbeveling CM/Rec(2017)9 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over de gelijkheid van vrouwen en mannen in de audiovisuele sector.

²⁴⁰ Aanbeveling CM/Rec(2019)1 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over het voorkomen en bestrijden van seksisme, p. 9.

²⁴¹ Zie voor ontwikkelingen over het verband tussen gendergelijkheid/seksisme en mediarecht/vrijheid van meningsuiting, D. VOORHOOF, "Vrouwen, journalistiek, media(recht) en seksisme", *Auteurs et média*, 2020/4.

²⁴² Fr. Corr. Brussel (47e kamer), 8 mei 2019 en Brussel (11e kamer), 28 april 2021.

²⁴³ Corr. West-Vlaanderen, afd. Gent, 4 januari 2022, beschikbaar op: vonnis04012022.pdf (rechtbanken-tribunaux.be).

worden beschermd, kan het gebrek aan definitie en nauwkeurigheid op dit gebied leiden tot verwarring bij de confrontatie van bepaalde feiten met de wet.

c. Toepassing van de Seksismewet

De stand van zaken van de praktijk op het gebied van seksisme spreekt voor zich: **het is van essentieel belang de toepassing van de wet te versterken.**

Naar aanleiding van deze vaststelling heeft de Senaat trouwens een resolutie aangenomen om de strijd tegen seksisme in de openbare ruimte op te voeren²⁴⁴. De Senaat merkt daarbij op dat "een wet weliswaar nodig is, maar dat de wet van 22 mei 2014 ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte niet volstaat en dat de middelen voor de toepassing ervan verbeterd moeten worden en concreet moeten worden gemaakt".²⁴⁵ De Senaat roept de regering daarom op de wet te evalueren en bij te werken om de doeltreffendheid ervan te verbeteren²⁴⁶.

Hoewel seksistische verschijnselen wijdverbreid zijn in de gemeenschap, impliceert het bereiken van een veroordeling op grond van de Seksismewet immers dat een pad wordt bewandeld dat bezaaid is met hindernissen.

Ten eerste dienen weinig slachtoffers van seksistisch gedrag een klacht in. In dit verband vraagt de Senaat om een "analyse uit te voeren met betrekking tot de aangiftebereidheid van slachtoffers"²⁴⁷. Vervolgens, wanneer slachtoffers wel een klacht indienen, worden zij soms geconfronteerd met politieagenten die hen niet serieus nemen, die de feiten banaliseren en/of weigeren hun klacht in behandeling te nemen. Bovendien is de kans groot dat, wanneer de feiten inderdaad als seksisme worden aangemerkt en in een proces-verbaal worden opgenomen, zij vervolgens door het parket worden geseponeerd.

Dit drievoudige verschijnsel van geen klacht indienen, van terughoudendheid bij het opmaken van een proces-verbaal en van het bijna systematisch seponeren van zulke zaken zou onder meer in verband kunnen worden gebracht met de normalisering van seksistisch gedrag door de samenleving in haar geheel (door individuen, de media, overheidsinstellingen, enz.)²⁴⁸. Het is dan ook van essentieel belang dat een **mentaliteitsverandering in de samenleving** tot stand wordt gebracht. De Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen sloot zijn advies over het voorontwerp van de Seksismewet trouwens af met de opmerking dat het van groot belang is dat de toekomstige wet geen dode letter blijft en beval begeleidende maatregelen, onderwijs en opleiding aan²⁴⁹.

De verschillende actoren in de justitiële wereld zijn uiteraard niet immuun voor de banalisering van het seksisme, dat op maatschappelijk niveau aanwezig is. Zich bewust van dit probleem verzocht de Senaat de regering via haar aanbeveling inzake de bestrijding van seksisme ervoor te zorgen dat opleidingen over seksisme worden aangeboden, met name in de juridische en politiesectoren.²⁵⁰ Zo is de Senaat van mening dat bij de magistratuur en de justitieassistenten, er meer moet worden bewustgemaakt over het probleem van seksisme in de openbare ruimte, zodat klachten hierover en de follow-up daarvan beter kunnen worden behandeld en slachtoffers beter worden opgevangen²⁵¹.

---

²⁴⁴ Resolutie teneinde de strijd tegen seksisme in de openbare ruimte op te voeren, *Doc.*, Senaat, 2021-2022, nr. 7-80/5.

²⁴⁵ Voormelde resolutie, *Doc.*, Senaat, 2021-2022, nr. 7-80/5, p. 3.

²⁴⁶ *Ibid.*, p. 4.

²⁴⁷ Voormelde resolutie, *Doc.*, Senaat, 2021-2022, nr. 7-80/5, p. 7.

²⁴⁸ *Le sexisme dans l'espace public c'est partout, tout le temps et sous toutes les formes!*, Vie Féminine, 2017, p. 28.

²⁴⁹ Advies nr. 139 van 8 november 2013 van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen betreffende het voorontwerp van wet tot versterken van de strijd tegen seksisme, p. 4.

²⁵⁰ Zie in diezelfde zin *Le droit à l'intégrité physique et psychique*, Alter égales, 2017, p. 21.

²⁵¹ *Ibid.*, p. 6.

Dit zou onder meer kunnen worden bereikt door maatregelen zoals die welke zijn ingevoerd bij omzendbrief nr. COL 13/2013 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven²⁵². Deze voorziet in de aanwijzing van referentiemagistraten en -politieambtenaren en het aanbieden van opleiding voor gerechtelijke actoren. Tevens wordt een kader vastgesteld voor de samenwerking tussen de rechterlijke macht en het Instituut. Het Instituut wordt zodoende bijvoorbeeld betrokken bij door het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding verstrekte opleidingen over discriminatie en haatmisdrijven. Deze omzendbrief bevat een lijst van normen die op wiens gebied kunnen worden toegepast. Aangezien de Seksismewet na COL 13/2013 werd aangenomen, wordt de wet daar niet uitdrukkelijk in vermeld. Hoewel duidelijk wordt gesteld dat de lijst niet uitputtend is, komt deze afwezigheid de toepassing van COL 13/2013 en dus een doeltreffender opsporings- en vervolgingsbeleid op het gebied van seksisme, met name door de ontwikkeling van een kader voor samenwerking tussen het Instituut en de rechterlijke macht in dit verband, niet ten goede.

Indien de dader van de seksistische feiten, ondanks de hindernissen die overwonnen moesten worden om zover te komen, toch voor de strafrechter wordt vervolgd, zal het resultaat van het proces vrij moeilijk te beoordelen zijn. Er dient bovendien aan herinnerd dat als blijkt dat de elementen van een drukpersmisdrijf aanwezig zijn, er over het algemeen gewoon geen gerechtelijke procedure zal worden opgestart. Voorts dient hier opnieuw benadrukt dat hoewel een wet van 2019 bepaalt dat in geval van een veroordeling op grond van de Seksismewet de rechter richtsnoeren kan geven om ervoor te zorgen dat de inhoud van de werk- of probatiestraf verband houdt met seksisme²⁵³, er in de praktijk geen georganiseerde alternatieve sanctie bestaat. Alexandre François merkt namelijk op dat "afgezien van de verwijzing naar de verbeeldingskracht van de rechters, de wet niet in bijkomende middelen voor de uitvoering ervan heeft voorzien"²⁵⁴ en concludeert dat "het doel van de wet niet kan worden bereikt zonder de concrete implementatie van dit soort maatregelen, waarvan op vele andere gebieden effectief is gebleken dat zij het risico van recidive kunnen beperken".

Wat seksisme betreft, werken de tekortkomingen van de verschillende schakels van de rechtsbedeling op elkaar in, en *in fine* moet het hele systeem worden verbeterd. Aangezien weinig slachtoffers van seksistisch gedrag aangifte doen, is de politie zich bijvoorbeeld minder bewust van het probleem. Omgekeerd creëert de houding die politieagenten soms aannemen tegenover slachtoffers van seksistische handelingen wantrouwen jegens de politie en ontmoedigt zij slachtoffers van dergelijke handelingen om een klacht in te dienen²⁵⁵. Evenzo geldt dat, indien de politie weinig processen-verbaal van seksisme doorgeeft aan het parket, de mogelijkheid van het parket om dergelijke feiten te vervolgen vermindert. Als het parket de feiten van seksisme bovendien voortdurend seponereert, wordt de houding van de politiediensten om de klachten van dergelijke feiten niet te registreren, nog versterkt. Als het parket seksismezaken steeds seponereert, wordt de ontwikkeling van jurisprudentie op dit gebied daarenboven eveneens belemmerd. En als er weinig vonnissen zijn waarin het strafbare feit van seksisme wordt vastgesteld, kunnen slachtoffers zich ontmoedigd voelen en hun pogingen om de dader veroordeeld te zien opgeven.

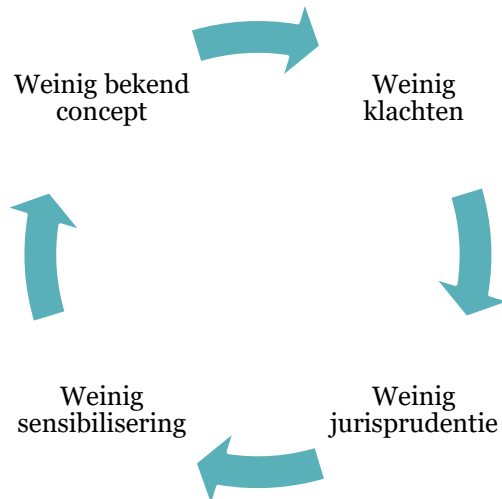
²⁵² Gemeenschappelijke omzendbrief nr. COL 13/2013 van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 17 juni 2013 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (met inbegrip van discriminaties op grond van het geslacht), beschikbaar op www.om-mp.be.

²⁵³ Wet van 5 mei 2019 houdende wijziging van het Strafwetboek, teneinde meer in te zetten op alternatieve maatregelen bij de beteugeling van door racisme of xenofobie ingegeven delinquentie, en in verband met discriminatie herhaling doeltreffender tegen te gaan, *B.S.*, 28 mei 2019, art. 2 en 3.

²⁵⁴ A. FRANCOIS, "La lutte contre les discriminations en matière pénale », *Rev. dr. pén. crim.*, 2020/11, p. 991 e.v.

²⁵⁵ Dezelfde redenering wordt door het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten gehanteerd met betrekking tot fysiek geweld en pesterijen in het algemeen. Het is namelijk van mening dat de lage percentages van aangiften van dergelijke feiten bij de politie ten dele een weerspiegeling kunnen zijn van het relatieve vertrouwen in het vermogen of de bereidheid van de politie om dergelijke strafbare feiten te vervolgen. *Criminalité, sécurité et droits des victimes, enquête relative aux droits fondamentaux, résumé*, Agence des droits fondamentaux de l'Union européenne, 2021, p. 15, beschikbaar op: [CRIMINALITÉ, SÉCURITÉ ET DROITS DES VICTIMES \(europa.eu\)](https://www.europa.eu).

Het voorbeeld van een vrouw die op Facebook publiekelijk werd beledigd als een "del" maakt deel uit van dit verschijnsel. Zij had contact opgenomen met het Instituut om te vernemen of de term seksistisch kon zijn in de zin van de wet van 22 mei 2014. Op de hoogte gebracht door het Instituut van de bestaande jurisprudentie op dit gebied en gezien de onzekerheden met betrekking tot het gevolg dat aan een eventuele klacht gegeven zou worden, besloot de meldster uiteindelijk geen klacht in te dienen.

VI. Aanbevelingen

Na acht jaar van bestaan van de Seksismewet biedt de analyse van de praktijk elementen waarmee rekening moet worden gehouden om de doelstelling van bescherming van slachtoffers van seksistisch gedrag en gelijkheid van vrouwen en mannen beter te verwezenlijken.

In het licht van deze praktijk, de internationale en Europese context van de strijd tegen seksisme en de Franse wet op seksistische beledigingen, beveelt het Instituut het volgende aan teneinde de toepassing van de Seksismewet te versterken:

- Verheldering en herziening van de definitie van seksisme:
  - o Verduidelijken dat naast geslacht ook geslachtsverandering, genderidentiteit, genderexpressie, sekse-kenmerken en andere door de Genderwet beschermde criteria een strafbaar feit kunnen veroorzaken;
  - o De eis inzake de ernst van de inbreuk schrappen of ten minste verduidelijken;
  - o De eis in verband met het specifieke karakter van de beoogde persoon of personen schrappen;
  - o Verduidelijken dat het vereiste morele element bestaat in het voornemen om de verboden handeling te verrichten en de mogelijke gevolgen daarvan toelichten.
- Versterking van de opleiding van de gerechtelijke actoren inzake seksisme en het rechtskader op dit gebied;
- Concrete implementatie van alternatieve straffen, met inbegrip van sensibiliseringsopleidingen rond seksisme en de gelijkheid tussen vrouwen en mannen;
- Herzien van artikel 150 van de Grondwet om persdelicten strafbaar te stellen, ongeacht het discriminerende motief dat eraan ten grondslag ligt, in het bijzonder wanneer het seksistisch is;
- Uitdrukkelijke toevoeging van de Seksismewet aan de normen die kunnen worden toegepast in het kader van COL 13/2013;
- De nodige sensibilisering en educatie inzake seksisme om een verandering in de maatschappelijke attitudes te bewerkstelligen.